

Хөвсгөл аймгийн МАН-ын хорооны
2020 оны 06 дугаар сарын 20-ны
өдрийн 4-р хурлаар батлав.

**2020 ОНЫ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН СОНГУУЛЬД МОНГОЛ АРДЫН НАМААС
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

Үндэслэл:

- “Алсын хараа-2050 ” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого
- Монгол Ардын намаас 2020 оны Улсын Их Хурлын сонгуульд дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр
- Хөвсгөл аймгийн “Ногоон хөгжлийн бодлогод суурилсан Тогтвортой хөгжлийн мастер төлөвлөгөө -2018-2028”
- Хөвсгөл аймгийн “Аялал жуулчлалын мастер төлөвлөгөө -2019-2028”
- Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын сонгуулийн тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Сумдын Монгол Ардын Намын байгууллага, албан байгууллага, иргэдээс ирүүлсэн санал

Уриа: “ТОГТВОРТОЙ СОНГОЛТ-БОДИТ ҮР ДҮН”

Зорилго: “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх суурь орчинг бодитой бүрдүүлж, иргэдийнхээ сэтгэл хангалуун амьдрах, ажиллах, хөгжих боломжийг дээшлүүлэхэд оршино.

Үр дүн: Хөгжсөн Хөвсгөл-Сэтгэл хангалуун иргэд

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Улс үндэстний жинхэнэ баялаг бол хүн учраас хөгжлийн төвд хүнийг тавьж, иргэн бүр эрүүл энх байж, урт удаан наслах, чөлөөтэй сонголтоор насан туршдаа сурч боловсрох, ажилтай, орлоготой байх бүхий л бололцоог хангаж ажиллана.

1.1.Эрүүл чийрэг- Хөвсгөлчүүд

1.1.1.Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэхэд салбар дундын түншлэлийг сайжруулж “**Эрүүл чийрэг – Хөвсгөл хүн**” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.1.2.Аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт чанарын удирдлагын менежмент ISO9001:2015 стандартыг нэвтрүүлж, 2 дахь шатлалын тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

1.1.3. Аймгийн хэмжээнд “**Цахим эрүүл мэнд**” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, бүх сумдын эрүүл мэндийн төвүүдэд мобайл технологи нэвтрүүлж, амжиргааны баталгаажих түвшингөөс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх “**Цахим карт**” олгоно.

1.1.4. Эрүүл мэндийн “**Эмнэл зүйн лаборатори**” – ийг аймгийн төвд байгуулна.

1.1.5.Сум, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийг орчин үеийн стандартын шаардлага хангасан ус, ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.

1.1.6. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлж байгаа сумдын ЭМБ-уудын хүний нөөцийн хангалтыг нэмэгдүүлж, эх барих эмэгтэйчүүд, хүүхдийн нарийн мэргэжлийн эмч, сувилагчийн тоог стандартын түвшинд хүргэнэ.

1.1.7. Аймгийн төвд Жирэмсэн болон амаржсан эхчүүдийн амарч сувилуулах, 30 ортой байрыг ашиглалтанд оруулна.

1.1.8. “Эрүүл гэр бүл”, “Хавдаргүй Хөвсгөл”, “Бэлгийн замын өвчлөлгүй Хөвсгөл” хөдөлгөөн өрнүүлж, “Covid 19” цар тахлаас урьдчилан сэргийлэхэд эмч, мэргэжилтэн, иргэд, байгууллагын оролцоо, хамтын ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

1.1.9. Эрүүл мэндийн байгууллагуудын санхүүжилтийн бүтцийг анхан шатруу тэлэх замаар хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэн, санхүүгийн эрсдлээс хамгаалах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

1.2. Эрдэм боловсролтой Хөвсгөлчүүд

1.2.1. Боловсролын удирдах ажилтныг боловсрол судлал, менежментийн чиглэлээр мэргэшүүлэх сургалтанд үе шаттай хамруулж, Чанарын менежментийн ISO 9001 олон улсын стандартыг нэвтрүүлнэ.

1.2.2. Боловсролын хөгжлийг дэмжиж “Оюунлаг Хөвсгөл”, “Цахим Хөвсгөл”, “Дэлхийн Хөвсгөл”, “Чадварлаг багш” хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.3. Боловсролын салбарт гадаад дотоодод “Багш солилцоо”, “Сурагч солилцоо” хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.4. Орчин үеийн стандарт шаардлагад нийцсэн сургууль цэцэрлэгийн барилга шинээр барьж, ачаалал ихтэй сургуулийн анги дүүргэлтийг багасгаж, ээлжийн коэффициентийг бууруулна.

1.2.5. Цэцэрлэгт яслийн бүлэг нээж 1-2 хүртлэх насны хүүхдийг хамруулах боломжийг бүрдүүлнэ.

1.2.6. Ерөнхий боловсролын сургуулийн үдийн хоол хөтөлбөрийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчилнэ.

1.2.7. Сургууль бүрт “Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төв” байгуулж, мэргэжлийн сэтгэл зүйч ажиллуулж, хүүхэд, гэр бүлийн гишүүдэд зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ нэвтрүүлнэ.

1.2.8. Сургууль цэцэрлэгт “хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд” сурах, хөгжих орчныг бүрдүүлж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багшид урамшуулалт цалин олгоно.

1.2.9. Бүх цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрыг орчин үеийн шаардлага хангасан ус ариун цэврийн байгууламжтай болгож, хүүхдэд ээлтэй орчинг бүрдүүлнэ.

1.2.10. Хөвсгөл нуурын эрэгт нэг ээлжиндээ 500 хүүхэд хүлээн авах хүчин чадалтай Олон Улсын “Найрамдал-2” хүүхдийн зуслан байгуулна.

✓ 1.2.11. Орчин үеийн шаардлага хангасан Хөгжимт драмын театр болон Музейн барилгыг шинээр барьж ашиглалтанд оруулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

1.2.12. Иргэд идэвхтэй хөдөлгөөн хийх, уулын болон явган аялал, дугуйн спорт зэрэг нийтийн биеийн тамирын төрлүүдийг дэмжиж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.

1.2.13. Мөрөн хотод соёл, спортын цогцолбор барьж ашиглалтанд оруулна.

1.2.14 Биеийн тамир, спортын ажлын байрыг нэмэгдүүлж, сум бүрт биеийн тамирын арга зүйчийг нормативын дагууд орон тоогоор ажиллуулна.

1.2.15. Олон улсын стандартад нийцсэн 5-аас доошгүй замтай усан бассейн байгуулна.

1.2.16. Соёл, спортын наадам 2 жил тутамд зохион байгуулна.

1.2.17. Спортын ордны их засвар хийнэ.

1.3. “Ажилтай орлоготой-Хөвсгөлчүүд”

1.3.1. Бага, дунд орлоготой иргэдийг сум хөгжүүлэх сан, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан, Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан, гадаад дотоодын төсөл хөтөлбөрт түлхүү хамруулах замаар ажилгүйдэл ядуурлын түвшинг бууруулна.

1.3.2. Өрхийн үйлдвэрлэл, бичил бизнесийг дэмжиж, иргэдийг боломжит нөхцөлтэй зээлийн бодлогоор дэмжих арга хэмжээ авна.

1.3.3. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөрийн чадамжид тохирсон ажлын байр бий болгосон аж ахуйн нэгжийг урамшуулна.

1.3.4. Анх удаагаа бизнес эрхлэгч оюутан, залууст мэдлэг ур чадвар олгох цогц арга хэмжээ авч төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхэд анхаарч ажиллана.

1.3.5. Могойн гол, Хатгалын дулааны цахилгаан станц, Чаргайтын усан цахилгаан станц, Шахмал түлшний үйлдвэр, Мод боловсруулах үйлдвэр зэрэг томоохон бүтээн байгуулалтанд орон нутгийн иргэдээс хүний нөөцийг бүрдүүлж, сургаж ажлын байраар хангах бодлого хэрэгжүүлнэ.

1.3.6. Өөртөө ажлын байр бий болгосон албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжинэ.

1.4. “Ахмадаа хүндэлж, хүүхэд залуучуудаа хамгаалдаг-Хөвсгөлчүүд”

1.4.1. Зорилтот бүлэгт чиглэсэн бодлого боловсруулан амьжиргааны төвшинтэй уялдуулж, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг сайжруулна.

1.4.2. Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах үндэсний хөтөлбөрийг өрх бүрд хэрэгжүүлнэ.

1.4.3. Хүн амын бүлгүүд эмэгтэйчүүд, оюутан, залуучууд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ахмад настнуудад чиглэсэн үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжиж ажиллана.

1.4.4. Хүүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, хүүхэд олноор зорчих хэсгийг гарц, гэрлэн дохио, хурд сааруулагч, камертай болгоно.

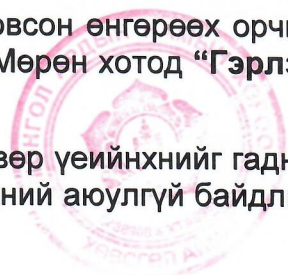
1.4.5. Орон сууц, гэр хороололд Хүүхдийн тоглоомын талбайг стандартын дагуу аюулгүй орчин бүрдүүлж, хяналтыг сайжруулна.

1.4.6. Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг хамгаалах төвийн тоог нэмэгдүүлж, үйлчилгээг сайжруулна.

1.4.7. Шинээр ашиглалтанд орж буй орон сууцанд залуучууд, залуу гэр бүлийг орлогод нь нийцсэн, уян хатан төлбөрийн нөхцлөөр хангахад дэмжлэг үзүүлнэ.

1.4.8. Гэр бүл, хүүхэд, оюутан, залуучууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх орчин бий болгоход зориулсан төвүүдийг сум орон нутагт байгуулна. Мөрөн хотод “Гэрлэх ёслолын ордон” барих санаачилгыг дэмжинэ.

1.4.9. Цахим хөтөлбөрийн хүрээнд хүүхэд, оюутан, залуучууд, өсвөр үеийнхнийг гадны сөрөг нөлөө, бусдын дарамт, гэмт хэрэгт өртөхөөс сэргийлж, тэдний аюулгүй байдлыг хангаж ажиллана.

1000003

1.4.10. Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүйн хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн **"Залуу гэр бүл"** хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.4.11. **"Цалинтай ээж", "Насны хишиг"** хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

1.4.12. Залуучуудыг дугуйн спортод дур сонирхолтой болгож, аймгийн төвд дугуйн зам бий болгон явган ба дугуйн аялалыг өргөжүүлнэ.

1.4.13. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийн эрх, оролцоог хангаж, нөхөн сэргээх эмчилгээ, сувилгаа болон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.

1.4.14. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд хэрэгцээт үйлчилгээгээ авах нөхцлийг төрийн болон бусад бүх байгууллагад бүрдүүлнэ.

1.4.15. Ахмадын амралт, сувилалд хамрагдах хүртээмжийг нэмэгдүүлж, Мөрөн суманд нийтийн тээврээр үнэ төлбөргүй үйлчлүүлэх асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

1.4.16. Ахмадын чийрэгжүүлэлтийн төвүүдийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, Мөрөн сумын баг бүрт ажиллах **"Чийрэгжүүлэлтийн төв"**-ийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

1.4.17. Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй зохион байгуулна.

1.4.18. Ахмадуудыг жилд нэг удаа эмнэлгийн иж бүрэн үзлэгт хамруулж эмчилгээ сувилгааны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

1.4.19. **"Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үндэсний хөтөлбөр"**-ийн 2-р шатны төлөвлөгөө, **"Залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөр"**-ийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.4.20. Сургалт, соёл, спортын заал, танхим, цахим, кофе хаус бүхий **"Залуучуудын хөгжлийн төв"**-ийг Мөрөн суманд байгуулах ажлыг судалж шийдвэрлүүлнэ.

1.4.21. Өрх, гэр бүлд үзүүлэх үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, **"Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх"** жишиг төвийг 5 суманд байгуулна.

1.4.22. Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчдод үйлчилгээ үзүүлэх **"Нэг цэгийн үйлчилгээний төв"**-ийн ажлыг дэмжин, тогтмолжуулна.

1.4.23. Хүүхдийн **"Уран дөш"** зуслангийн менежмент, бодлого, үйл ажиллагааг сайжруулж, хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлж, үйлчилгээг сайжруулна.

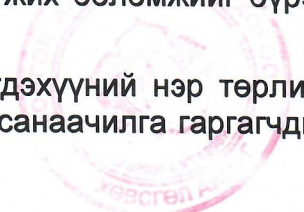
ХОЁР. " БОДЛОГООР ХӨГЖИХ ЭДИЙН ЗАСАГ"

2.1.1. Аймгийн төсөв, санхүүгийн үйл ажиллагаанд оновчтой бодлогыг тодорхойлж, эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн зорилт хэрэгжихүйц, иргэдийн оролцоотой, ил тод, хариуцлагатай төсвийн орчинг бүрдүүлэн, төрийн сангийн үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулна.

2.1.2. Аймаг, сумдын төрийн байгууллагуудын төсөв, санхүүгийн ажилтнуудын компьютер, техник хэрэгслийг шинэчлэх асуудлыг бодлогоор дэмжинэ.

2.1.3. Төсвийн болон татвар, нийгмийн даатгалын тогтолцоо, үйл ажиллагаатай холбоотой хууль тогтоомж, бодлого шийдвэр орон нутагт хэрэгжих боломжийг бүрэн хангаж ажиллана.

2.1.4. Хөрөнгийн зах зээл болон арилжааны даатгалын бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, хамрах хүрээг өргөжүүлэх, үйл ажиллагаа эрхлэх санаачилга гаргагчдыг дэмжинэ.

- 2.1.5. Банк, санхүүгийн салбарт хэрэгжиж байгаа дэвшилтэт, цахим үйлчилгээг орон нутагт нэвтрүүлэх, өргөжүүлэх боломжийг бүрэн дайчлан ажиллана.
- 2.1.6. Орон нутгийн өмчийн удирдлагын тогтолцоог улам боловсронгуй болгох замаар өмчийн эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.7. Төрийн худалдан авах ажиллагаанд оролцогч талуудын хүний нөөцийг хөгжүүлэн, тоног төхөөрөмж программ хангамжийг шинэчилж, худалдан авах ажиллагааны өрсөлдөөнд тэгш боломжтой, ил тод, нээлттэй, үр ашигтай байх зарчмуудыг хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.8. Статистикийн мэдээ мэдээлэл, нийгэм, эдийн засгийн судалгааны төрлийг нэмэгдүүлэн, чанарыг сайжруулж, хэрэглэгчдийг үнэн бодит мэдээллээр тогтмол хангана.
- 2.1.9. Могойн гол, Жилчиг булгийн нүүрсний уурхайг түшиглэсэн сайжруулсан шахмал түлшний үйлдвэр барьж, аймаг, сумдын төвийн агаарын бохирдлыг бууруулах бодлого хэрэгжүүлнэ..
- 2.1.10. Махны үйлдвэрийн хэмжээг нэмэгдүүлж, гадаад дотоодын зах зээлд чанар стандартыг хангасан бүтээгдэхүүн бэлтгэн үйлдвэрлэж, ангилж нийлүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.11. “Ойн цэвэрлэгээ” хөтөлбөрийн хүрээнд Алаг-Эрдэнэ, Жаргалант, Цагаан-Үүр, Чандмань-Өндөр, Эрдэнэбулган суманд Мод боловсруулах үйлдвэр байгуулж, иргэд, ААНБ-ын хэрэгцээг хангах бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.12. Хөдөө аж ахуйн салбарт “Илгээлтийн эзэн, Атар-4 аян”-ыг хэрэгжүүлж, малчид тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэж, орон нутгийн хэрэгцээг хүний нөөцөөр бүрэн хангана.
- 2.1.13. Хүнсний өргөн хэрэглээний болон төмс, хүнсний ногоо тариалах хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлэх, мах, ногоо нөөцлөх, хадгалах, зоорь барихад төрөөс хувийн хэвшилд дэмжлэг үзүүлж, аймгийн хэрэгцээг бүрэн хангана.
- 2.1.14. Махны экспортын бодлогод нийцүүлэн малын мах, сүү, ноос, ноолуурын гарцыг нэмэгдүүлэх зорилгоор малын үүлдэр угсааг сайжруулж, шилмэл үүлдрийн мал сүргийг бий болгож, ашиг шим, генийн санг бүрдүүлнэ.
- 2.1.15. Малын гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх, мал сүргийг бүрэн вакцинажуулах үүднээс дунд хугацааны стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж гоц халдварт өвчингүй, тайван бүсийн статусаа хадгална.
- 2.1.16. Үндэсний боловсруулах үйлдвэрт арьс, шир, ноос, ноолуур түүхий эд тушаасан малчдад түүхий эдийн чанартай уялдуулан мөнгөн урамшуулал олгох тогтолцоог сайжруулна.
- 2.1.17. Жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хөнгөлттэй зээлээр дэмжинэ.
- 2.1.18. Мэдээлэл технологийн салбарт иргэн төвтэй төрийн үйлчилгээний “Хур” системийг сум багт хүргэж төрөөс иргэний авдаг 196 лавлагааг хурууны хээгээр байрлал харгалзахгүй авах мэдээлэлийн санг өргөжүүлж нэвтрүүлнэ.
- 2.1.19. Шилэн кабельд холбогдоогүй Ханх сумыг Хатгалаас 183 км шилэн кабельд холбож орчин үеийн мэдээлэл технологийн салбарын хөгжлийг ард иргэдэд хүргэнэ. /Хувийн хэвшил/
- 2.1.20. Бүтээлч аж үйлдвэрийг дэмжих үүднээс аж үйлдвэрийн паркийн суурийг тавих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

Тогтвортой эко аялал жуулчлал:

- 2.1.21. Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүний нөөцдөө түшиглэн, үйлчилгээний цогц орчныг бүрдүүлж “Ногоон аялал жуулчлалын загвар аймаг” болох суурь нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.22. Аялал жуулчлалын салбарын онцлогт тохируулан байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн ард иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ
- 2.1.23. Аялал жуулчлалын төв замын дагуу байршлуудад Олон улсын чанар стандартын шаардлага хангасан түр буудаллах үйлчилгээний цогцолбор байгуулна.
- 2.1.24. Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлж, аялал жуулчлалаас нутгийн иргэдийн хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Засгийн газрын 2019 оны 332, 333 дугаар тогтоолын аймаг орон нутагт хамаарах заалтуудыг хугацаанд нь бүрэн хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.25. Аялал жуулчлалаас орон нутагт орох орлогын хэмжээг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчин, менежментийг сайжруулна.
- 2.1.26. Аялал жуулчлалыг улирлын хамаарлыг багасгаж, үйлчилгээг олон улсын түвшинд хүргэнэ.
- 2.1.27. Хангай бүсийн аялал жуулчлалын сүлжээг ОХУ Байгаль нуур орчмын аялал жуулчлалын бүсүүдтэй холбож жилд ирэх гадаадын жуулчдын тоог тууштай нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.28. Даян дээрхийг чиглэсэн аялал жуулчлалын шинэ маршрутыг хөгжүүлж, Уйлган голд **“Монгол бөхийн шүтээн”** цогцолборыг дэмжинэ.
- 2.1.29. Хөвсгөл аймагт байгаль, ан амьтны музей, цогцолбор байгуулахыг дэмжинэ..

2.2. Дэд бүтэц

- 2.2.1 Олон төрлийн /орлогод нийцсэн, түрээсийн, ногоон/ орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлж, инженерийн шугам сүлжээтэй орон сууцаар хангах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ. Үүнд:
- а. Гэр хорооллын газрыг дахин зохион байгуулах төсөл-1000 өрх
 - б. Зөвшөөрөл олгогдсон барилгажилт төсөл-800өрх
 - с. Ашиглалтын шаардлага хангахгүй орон сууцны барилгуудыг буулгаж, шинээр барих төсөл-250 өрх
 - д. Шинэ суурьшлын бүс хөгжүүлэх төсөл хөгжүүлэх төсөл-700 өрх
 - е. Түрээсийн орон сууц-200 өрх
- 2.2.2 Аймгийн төвийн Дулааны станцыг өргөтгөж, Дэд бүтцийн дэд төвүүдийг байгуулж, гэр хорооллын айл өрхүүдийг хэсэгчлэн нэгдсэн дулаан, бохир, цэвэр усны системд холбоно.
- 2.2.3 Мөрөн хотыг дэд төвүүдтэй холбож, **“Хөх толгойн хэсэг”**-ийн хорооллыг орон сууц, соёл боловсрол, худалдаа үйлчилгээний хангамж бүхий Дулааны станцтай дэд төв болгох
- 2.2.4 Мөрөн нисэх буудлыг олон улсын 4С зэрэглэл бүхий зорчигч үйлчилгээний цогцолбор болгоно
- 2.2.5 Мөрөн–Архангайн Тариат, Хөвсгөлийн Тосонцэнгэл–Архангайн Өлзийт чиглэлийн хэвтээ тэнхлэгийн аялал жуулчлалын, Ханх–Хатгал чиглэлийн 183 км, Хатгал-Жанхай-Тойлогт чиглэлийн 23 км хатуу хучилттай авто зам барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 2.2.6 Ханх-Мондын хилийн боомтыг олон улсын статустай болгоно.
- 2.2.7 Хатгал тосгонд дулааны станц барьж, инженерийн шугам сүлжээнд орон сууц, зочид буудлыг холбож, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн тогтвортой аялал жуулчлалын сүлжээг байгуулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.2.8 Алслагдсан сумдад (Ханх, Цагааннуур, Улаан-Уул, Ренчинлхлүмбэ, Цагаан-Уул, Цэцэрлэгз, Галт, Жаргалант, Цагаан-Үүр, Чандмань-Өндөр) агаарын тээврийн тогтмол нислэгийн үйлчилгээг шаттайгаар нэвтрүүлэх ажлыг судалж арга хэмжээ авна.

ГУРАВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

Засаглалын бодлогын хүрээнд дараах үндсэн зорилтуудыг тавьж хэрэгжүүлнэ.

1.Шударга ёсны засаглалыг бэхжүүлж, мэргэшсэн ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлнэ.

2.Иргэдээ дээдэлсэн, хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээг бүх шатанд хэвшүүлнэ.

3.Монгол улсын нэг цонхны нэгдмэл гадаад бодлого, батлан хамгаалах бодлогыг тус аймагтай гадаад харилцаатай бүс нутаг, муж, дүүрэг, хотуудад, өөрийн аймгийн онцлогт тохируулан хэрэгжүүлнэ.

Шударга ёсны засаглалыг бэхжүүлж, мэргэшсэн ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлнэ.

3.1.1 Нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага болох аймаг, сум, багийн ИТХ-ыг бүх талаар бэхжүүлнэ.

3.1.2 Аймаг, сумын ИТХ-д ёс зүйтэй, мэдлэг боловсрол өндөртэй багаар ажиллах чадвар сайтай “Зөв” хүмүүсийг дэвшүүлж, төрөөс иргэдтэй харилцах харилцааг боловсронгуй болгоно..

3.1.3 Хууль, дүрэм, журам зөрчсөн, ёс зүйн алдаа гаргасан удирдах албан тушаалтнуудад хүлээлгэх хариуцлагыг шуурхай шийдвэрлэж ажиллана..

3.1.4 Төрийн үйлчилгээ тэр дундаа санхүүгийн үйл ажиллагааг “Шилэн” болгож, иргэдэд ил тод, нээлттэй болгон явуулна.

3.1.5 Төрийн албан хаагчдын шударга байдал, харилцаа ёс зүйн асуудлаар “Нээлттэй хэлэлцүүлэг”-үүдийг хагас жил тутамд зохион байгуулж иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

3.1.6 Төрийн албан хаагчдыг шаталсан сургалтанд үе шаттай хамруулж, мэргэшсэн албыг төлөвшүүлнэ..

3.1.7 Хүний нөөцийн удирдлагыг боловсронгуй болгож, ажлын байрны сул орон тоог нөхөх сонгон шалгаруулалтыг хууль, дүрэм журмын дагуу шударга зохион байгуулж, Төрийн албаны салбар зөвлөлийн нэр хүндийг дээшлүүлнэ.

3.1.8 “Хамтын оролцоо- хариуцлагатай засаглал”-ыг бэхжүүлэх зорилгоор тусгай хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

3.2 Иргэдээ дээдэлсэн, хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээг бүх шатанд хэвшүүлнэ.

3.2.1 Төрийн цахим үйлчилгээг баг, сум, төрийн байгууллагуудад бүрэн нэвтрүүлж “Нэг иргэн- нэг бүртгэл” хөтөлбөрийг баталж, хэрэгжүүлнэ.

3.2.2 Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Мөрөн сумыг хотын статустай, Хатгал тосгоныг бие даасан Засаг захиргааны бие даасан нэгж болгох арга хэмжээг авна.

3.2.3 “Иргэн танд үйлчилье” “Та ханд- бид тусалъя” “Иргэн танд хүрье” зэрэг аянуудыг өрнүүлж байгууллага ААН бүрийг “Угтах үйлчилгээ”-тэй болгон төрийн үйлчилгээг сайжруулна.

3.2.4 Алслагдсан багийн иргэдэд хүргэх төрийн үйлчилгээг сайжруулах зорилгоор “Явуул”-ын үйлчилгээ үзүүлэх группийг жилд 1-ээс доошгүй удаа гаргаж ажиллуулна.

3.2.5 Иргэдээс төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж ямар байгаа тухай санал судалгааг байнга хийж, түүний мөрөөр тодорхой арга хэмжээ авч ажиллана

- 3.2.6 Төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжинд хийх Иргэний нийгмийн байгууллагуудын хяналтын системийг боловсронгуй болгоно.
- 3.2.7 Төрийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэх зорилгоор “Эрх зүйн хөтөч” мэргэшсэн багийг бүх сумдад ажиллуулна.
- 3.2.8 Төрийн зарим чиг үүргийг хууль тогтоомжинд нийцүүлэн төрийн бус байгууллагуудаар гүйцэтгүүлнэ.
- 3.2.9 “Бид зүтгэе, иргэн та бидэнд итгэ”, төрийн үйлчилгээнд “ЗИС” /ЗҮТГЭЖ, ИТГЭЖ, СЭТГЭЖ/ ажиллах зарчмыг хэрэгжүүлнэ.
- 3.2.10 Аймаг, сумын Төрийн мэргэшсэн албан хаагч, удирдлагууд, урлаг соёлын ажилтан, нарийн мэргэжлийн эмч нарын бүрэлдэхүүнтэй “БАГ-90” баг бүрэлдэхүүнийг хөдөөгийн багуудад ажиллуулна.
- 3.2.11 Иргэдийн санал хүсэлтийг сонсох 111 зэрэг тусгай дугааруудыг баг, сум, аймгийн ИТХ, Засаг даргын дэргэд байнга ажиллуулна.
- 3.2.12 Багийн үйл ажиллагааг сайжруулж, бие даан хөгжих боломжийг бүрдүүлэн, иргэд төрийн үйлчилгээг ойроос авах нөхцлөөр хангана.
- 3.3 Монгол улсын нэг цонхны нэгдмэл гадаад бодлого, батлан хамгаалах бодлогыг тус аймагтай гадаад харилцаатай бүс нутаг, муж, дүүрэг, хотуудад, өөрийн аймгийн онцлогт тохируулан хэрэгжүүлнэ.**
- 3.3.1 ОХУ-ын хил залгаа аймагтай тогтоосон уламжлалт харилцаагаа гүнзгийрүүлж зарим муж хотуудтай шинээр харилцаа холбоо тогтооно.
- 3.3.2 БНХАУ-ын муж хотуудтай бизнес хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр хамтран ажиллана.
- 3.3.3 Гуравдагч орнуудтай харилцах харилцааг шинээр нээнэ.
- 3.3.4 НҮБ-ын дэргэдэх байгууллагуудын болон бусад олон улсын төсөл хөтөлбөрүүдийг аймагт хэрэгжүүлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 3.3.5 Гадаад бодлого нэгдмэл байх зарчмыг сум, төрийн байгууллагуудад хэрэгжүүлнэ.
- 3.3.6 Орон нутгийн хамгаалалтын талаар төрөөс баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх нэгдмэл удирдлага төлөвлөлт бүхий дайчилгааны тогтолцоог төлөвшүүлнэ.
- 3.3.7 Өсвөр үе залуучуудад уламжлалт соёл, зан заншил, эх оронч үзэл хүмүүжил төлөвшүүлэхэд чиглэгдсэн олон талт арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- 3.3.8 Цэргийн насны залуучуудын боловсрол, эрүүл мэндийг сайжруулна.

ДӨРӨВ. НОГООН ХӨГЖИЛ-ХӨГЖЛИЙН ТУЛГУУР

4.1 Байгалийн нөөцийн хамтын менежмент

Байгалийн нөөц баялгийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх, орчны бохирдол, доройтлыг тууштай бууруулж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн хамгаалалтын менежментийг хэрэгжүүлэх хүрээнд:

- 4.1.1 Хүн амын ундны усыг хамгаалах бодлого төлөвлөлтийг эрс сайжруулж, Байгальд ээлтэй эко технологийг нэвтрүүлэх санаачилгыг хөхүүлэн дэмжинэ.
- 4.1.2 Усны нөөцийг хомсдол бохирдлоос хамгаалж, зүй зохистой ашиглалтыг дэмжин, нөөц, чанарыг тогтоох хайгуул судалгааны ажлыг эрчимжүүлнэ. Цагааннуур, Ренчинлхүмбэ зэрэг шаардлагатай сумдад усны хайгуул, судалгаа \
- 4.1.3 Цэнгэг усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 55-аас доошгүй хувийг улсын тусгай хамгаалалтад авах арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.4 Аймгийн төв Мөрөн хот болон бусад сум, суурин газрын Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг өргөтгөх, цэвэр усны шинэ эх үүсвэрийг байгуулах бодлогын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.

- 4.1.5 Мөрөн хот болон сумдын төвийн ус түгээх цэгүүдийг ухаалаг системд бүрэн шилжүүлэх зохист арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.6 Мөрөн хотын гэр хорооллын айл өрхийг цэвэр усны нэгдсэн хангамжийн системд холбох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.7 Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газруудын ариун цэврийн байгууламжуудыг стандартын дагуу сайжруулан шинэчлэх, ус хэмнэх, ашигласан бохир усыг саарал ус болгон дахин ашиглах техник, технологи нэвтрүүлсэн ААНБайгууллагыг бодлогоор дэмжинэ.
- 4.1.8 Мөрөн хотын Цэвэрлэх байгууламжийн шинэчлэлийн ажлыг дуусган ашиглалтанд хүлээн авна.
- 4.1.9 Булаг, шандын эхийг хамгаалж, мод бут тарих, хашиж хамгаалах замаар урсацыг сайжруулж, бэлчээрийг усжуулах төслүүдийг шаардлагатай сумдад хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.10 Хур бороо, цас, мөсний усны нөөцийг хуримтлуулах хөв цөөрөм, усан сан байгуулах санаачилгыг дэмжинэ.
- 4.1.11 Хөвсгөл нуурын бохирдлын эрсдэлийг бууруулах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, гүний цэвэрлэгээ, судалгааг хийнэ.
- 4.1.12 Дэлгэрмөрөн голын дэргэд Загас үржүүлэх, цөөрмийн аж ахуй байгуулах замаар загасны нөөцийг нэмэгдүүлэх, арга хэмжээ хэрэгжүүлж эхэлнэ.
- 4.1.13 Аймгийн биологийн төрөл зүйлийн олон янз байдал, ан агнуурын менежментийн дунд хугацааны хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.14 Усны хамгаалалтын бүс болон усны сан бүхий газарт байгаа 7 сумын хогийн цэгүүдийн байршлыг өөрчлөх, зураг төсөв хийлгэж, 2, 3 дугаар зэрэглэлийн ландфиллд шилжүүлэх арга хэмжээг шат дараатай хэрэгжүүлж,
- 4.1.15 Гэр хорооллын өрхүүдэд **“Био-нооль”** нэвтрүүлэх замаар хөрсний бохирдлыг багасгана.
- 4.1.16 Сумдад хог хаягдлыг ангилах, эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах иргэдийн бүлэг, нөхөрлөлийг дэмжих замаар хог хаягдлын ангилалт, дахин ашиглалт, дахин боловсруулалтын сүлжээг бий болгож, нийт хог хаягдлын 15-аас доошгүй хувийг дахин боловсруулах цэгт хүргэдэг болно.
- 4.1.17 Гэр хороолол болон орон сууцны хороололд бичил цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, нэг хүнд ногдох ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ. /3,5м²-аас доошгүй/
- 4.1.18 Ойн нөөцийг үр өгөөжтэй тогтвортой ашиглах, хамгаалах, менежментийг сайжруулах зорилгоор төр, хувийн хэвшлийн оролцоонд тулгуурласан орчин үеийн мод боловсруулах үйлдвэр байгуулна.
- 4.1.19 Ойн цэвэрлэгээг технологийн дагуу хийж, малчид хашаа хороо, саравч шинэчлэх, барихад шаардлагатай мод, модон материал авах үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжинэ.
- 4.1.20 Ойг нөхөн сэргээх, ойжуулах, тарьц, суулгац ургуулах, сор шилмэл модны сайн чанарын үр бэлтгэх хэмжээг нэмэгдүүлэх, арга технологийг сайжруулж, бодит хүчин чадлыг бий болгох замаар ойгоор бүрхэгдсэн талбайг нэмэгдүүлнэ.
- 4.1.21 Ойн дагалт баялаг, байгалийн ургамлыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэх бүсийг сум бүрээр тогтооно.
- 4.1.22 Байгаль хамгаалах нөхөрлөлийг иргэдийн санал, санаачилгад тулгуурлан байгуулж, бие даасан үйл ажиллагаа явуулахад нь дэмжлэг үзүүлнэ.
- 4.1.23 Байгалиа хамгаалах, түүний нөөцийг ашиглах асуудлаар санал, санаачилга, хяналтыг идэвхжүүлнэ.

- 4.1.24 Цөлжилтөд идэвхитэй нэрвэгдэж буй 13 сумын бэлчээрийн талхлагдал, цөлжилтийн иж бүрэн судалгааг хийж, хамгааллын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.25 Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч ААНБ-уудын байгаль орчны болон нийгмийн хариуцлагыг өндөржүүлж, нөхөн сэргээлтэнд тавих хяналтыг сайжруулж, унаган төрхийг хадгална. \-Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч ААНБ-уудын байгаль орчны болон нийгмийн хариуцлага-дотоод хяналтыг эрс дээшлүүлэх зохист арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.26 Уул уурхайн Тусгай зөвшөөрөл олголтыг олон нийтэд нээлттэй болгож, хууль зөрчиж олгосон зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно.
- 4.1.27 Нөхөн сэргээлт “Жишиг” болохуйцаар хийдэг, дэвшилтэт техник технологи нэвтрүүлдэг, усыг дахин ашигладаг, байгалийн нөөц ашигласан төлбөрөө хугацаандаа төлдөг, холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангадаг “Хариуцлагатай уул уурхай”-г дэмжинэ.

4.2. Хүрээлэн буй орчин, уур амьсгалын өөрчлөлт

- 4.2.1 Эрчмийн нуруу, Олон голын бэлчир орчмыг улсын Тусгай хамгаалалтанд “Байгалийн цогцолборт газар”-ын ангиллаар, оруулах асуудлыг шийдвэрлүүлэх арга хэмжээ авна.
- 4.2.2 Газарзүйн мэдээллийн системд суурилсан ухаалаг, цахим газрын зураг үндэсний хөтөлбөр хэрэгжүүлж, газрын харилцаатай холбоотой орон зайн өгөгдөл, мэдээллийн хүртээмжийг нээлттэй, ил тод болгоно.
- 4.2.3 Газрыг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулж, ил тод байдлыг ханган иргэдийн газар өмчлөлийг эрчимжүүлнэ.
- 4.2.4 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, “Цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн хүрээнд “Хөрс хамгаалах-Цөлжилттэй тэмцэх дэд хөтөлбөр” боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 4.2.5 Хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс тордох агротехникийн болон усалгааны хэмнэлттэй, үр ашигтай дэвшилтэт технологи нэвтрүүлнэ.
- 4.2.6 Шинээр баригдаж байгаа барилга байгууламжийн ашиглаж, өмчилж, эзэмшиж байгаа хувь хүн, ААНБайгууллагын нийт газрын 20-иос доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай байх нэгдсэн бодлого барьж ажиллана.
- 4.2.7 “Ногоон оффис” стандарт, шаардлагыг хэрэгжүүлж, Ногоон хөгжил, тогтвортой хөгжлийн амьдралын хэв маягийг төрийн үйлчилгээнд нэвтрүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 4.2.8 Байгальд ээлтэй ногоон худалдан авалтыг бодлогоор дэмжинэ.
- 4.2.9 “Ногоон сум, байгууллага” хөдөлгөөн өрнүүлж, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, үр дүнд хүрсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.
- 4.2.10 Мөрөн хот болон бусад сум суурин газар дахь ААНБайгууллагуудын орчныг ногоон байгууламжтай болгож, ногоон байгууламжийн эзлэх талбайн хэмжээг 15 хувьд хүргэнэ.
- 4.2.11 Аймгийн төвийн үерийн хамгаалалтын далан, суваг, инженерийн барилга байгууламжийг нэмэгдүүлэх ТЭЗҮ-ийг боловсруулна.
- 4.2.12 Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.
- 4.2.13 Бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд халгүй аргаар тэмцэж, холбогдох хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 4.2.14 Бэлчээрийг нөхөн сэргээх “Малчдын дундын сан”-г сум бүрд бий болгоно

4.3.Сэргээгдэх эрчим хүч

- 4.3.1 Сэргээгдэх эрчим хүчийг хөгжүүлэх, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах, хаягдлыг багасгах ногоон үйлдвэрлэлийн төсөл, хөтөлбөрүүдийг дэмжинэ.
- 4.3.2 Байгаль орчинд ээлтэй сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, томоохон суурин, багуудын төвийг сэргээгдэх эрчим хүчээр хамгах арга хэмжээ авна.
- 4.3.3 Байгалийн нөөцийн хэмнэлттэй, хүлэмжийн хийн ялгарал болон хаягдал багатай үйлдвэрлэл, хэрэглээг хөгжүүлнэ.

4.4 Ая тухтай орчин – цэвэр Ногоон хот

- 4.4.1 Тогтвортой ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжин хөгжүүлнэ.
- 4.4.2 Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээг боловсронгуй болгож, байгальд халгүйгээр хадгалах, савлах технологийг дэмжинэ.
- 4.4.3 Байгаль орчинд ээлтэй нийтийн тээврийн төрөл, үйлчилгээг хөгжүүлж, иргэд тав тухтай зорчих орчныг бүрдүүлнэ.
- 4.4.4 Явган зорчигчийн аюулгүй байдлыг хангасан зорчих хэсэг, дугуйн зам болон зогсоолыг нэмэгдүүлнэ.
- 4.4.5 “**Ногоон Мөрөн**” хөтөлбөрийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 4.4.6 Цөлжилттэй тэмцэх хүрээнд Хийморийн овоо, Хүндэтгэлийн хаалга чиглэлийн ногоон зурвас бий болгох, зохицсон модлог ургамал тариалах ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.
- 4.4.7 Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.
- 4.4.8 Нийтийн эзэмшлийн цэцэрлэгт хүрээлэн, саадуудыг тохижууж, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлнэ.
- 4.4.9 Зарим хорооллын дунд цэцэрлэгт хүрээлэн, амралтын бүс байгуулна.
- 4.4.10 Аймгийн төвд үйл ажиллагаа явуулж байгаа хөрөө рамыг нэг цэгт төвлөрүүлнэ.
- 4.4.11 Модлог ургамлын үр бэлтгэх Мод үржүүлгийн газар бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагын үйл ажиллагааны үр дүнг үндэслэн дэмжлэг үзүүлнэ.
- 4.4.12 Байгалийн аясаар болон зориудаар нөхөн сэргээх талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх /Дэлгэрмөрөн голын дагуу шугуй/ ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 4.4.13 Түлээ, нүүрс, шахмал түлшний жижиглэнгийн “**Түр цэг**”-үүдийг баг бүрт ажиллуулна.
- 4.4.14 Малчдын хэрэглээний модны хэрэгцээг ойн нөөц бүхий зэргэлдээх сумдтай гэрээ хийх замаар хангана.
- 4.4.15 Төв суурин газрын түлшний модыг үнийг өнөөгийн хэмжээнд тогтвортой барих “**Илч түлш**” хөтөлбөр хэрэгжүүлэх.
- 4.4.16 Байгалийн гамшиг болзошгүй аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсооход чиглэсэн ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 4.4.17 Аймаг, сумын төвийн агаарын чанарыг сайжруулах хязгаарлалтын бүсийг шинэчлэн тогтоох
- 4.4.18 Инженерийн дэд бүтцийн хангамжид холбогдох боломжгүй болон гэр хорооллын айл өрхийн нүхэн жорлон, бохирын цооног нүхэн байгууламжид 4.MNS5924:2015 стандартыг мөрдүүлэх зохист арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- 4.4.19 Агаар бохирдуулагч эх үүсвэрийн тооллогыг жил бүр зохион байгуулж, бохирдлыг багасгах арга хэмжээг авна.
- 4.4.20 “**Утаагүй Мөрөн**” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, иргэд, аж ахуйн нэгжийн хэрэгцээг бүрэн хангасан сайжруулсан шахмал түлш, хагас коксон түлшний үйлдвэрлэл,

хангалтыг нэмэгдүүлж, байр, сууцны дулаалгыг сайжруулж, агаарын бохирдлыг 50 хувь бууруулна.

- 4.4.21 Аймгийн төвийн гэр хорооллын айл өрх, аж ахуй нэгж, байгууллагыг стандартын шаардлага хангасан сайжруулсан түлшээр хангах арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- 4.4.22 Аж ахуйн нэгж байгууллагуудын ашиглаж буй нам даралтын зууханд үнс баригч суурилуулах шаардлага хангахгүй нам даралтын зуухыг шинэчлүүлэх ажлыг зохион байгуулна.
- 4.4.23 Агаар орчны бохирдолыг бууруулах дэвшилтэт технологийг олон нийтэд сурталчлах **"Мэдээллийн төв"** байгуулах
- 4.4.24 Гэр байшингийн дулааны алдагдлыг бууруулах ач холбогдлын талаар зөвлөмж, сургалт, сурталчилгааг үе шаттайгаар зохион байгуулна.
- 4.4.25 Эмнэлгийн гаралтай аюултай хог хаягдал шатаах зориулалтын зуух бий болгоно.
- 4.4.26 Хийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.

ТАВ . ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖИЛ

Бүх суманд дараах асуудлыг шийдвэрлэнэ. Үүнд:

1. Төрийн албан хаагчдын 8-12 айлын, орчин үеийн тохилог орон сууц барих асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шийдвэрлэнэ.
2. Стандартын шаардлага хангасан гэрэлтүүлгийн асуудлыг шийдвэрлэнэ.
3. Сумдын Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг батлуулна.

Сонгуулийн 4 жилийн хугацаанд хөрөнгө оруулалтын дараах асуудлыг шийдвэрлэнэ. Үүнд:

1. АЛАГ-ЭРДЭНЭ

- 1.1. 320 хүүхдийн суудалтай хичээлийн байр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2. Сумын төвийг нэгдсэн халаалтад холбох асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.
- 1.3. Сумын төв доторх замыг хатуу хучилттай болгох асуудлыг шийдлэрлэнэ.

2. АРБУЛАГ

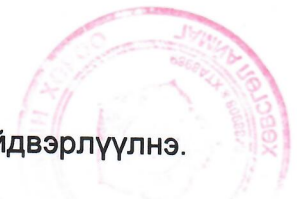
- 2.1. Эрүүл мэндийн төвийн барилгыг барьж эхлүүлнэ.
- 2.2. Сумын төвийг нэгдсэн халаалтыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.
- 2.3. Малын түүхий эд \ Мах сүү, арьс шир\-ний чиглэлийн боловсруулах үйлдвэр байгуулах асуудлыг хувийн байгууллагын оролцоотой шийдвэрлэнэ.

3. БАЯНЗҮРХ

- 3.1. 150 хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 3.2. Сумын төвийг нэгдсэн халаалтад холбох асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.
- 3.3. Ахмадын өргөө барина.

4. БҮРЭНТОГТОХ

- 4.1. Малын тэжээлийн үйлдвэр барина.
- 4.2. Сумын ЕБС-ийн 200 хүүхдийн дотуур байр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

4.3. 150 хүүхдийн цэцэрлэг барьж дуусгана.

5. ГАЛТ

5.1. 300 хүүхдийн суудалтай, 2 давхар дотуур байр шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

5.2. ЗДТГ-ын барилгыг шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

5.3. Сумын төвийн замыг хатуу хучилттай болгоно.

6. ЖАРГАЛАНТ

6.1. ЗДТГ-ын конторын барилга шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

6.2. 640 хүүхдийн хичээлийн байрыг барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

6.3. Сумын төвийн замыг хатуу хучилттай болгоно.

7. ИХ-УУЛ

7.1. Сумын төвийн хатуу хучилттай замыг барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

7.2. Уерийн далан барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

7.3. Уурын зуухны өргөтгөлийн ажил хийгдэнэ.

8. РАШААНТ

8.1. Засаг даргын Тамгын газрын байрыг шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

8.2. Цэнгэлийн голд төмөр бетонон гүүр тавина.

8.3. Сумын төв доторх замыг хатуу хучилттай болгоно.

9. РЕНЧИНЛХҮМБЭ

9.1. Сумын төвийг нэгдсэн халаалтад холбох асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.

9.2. Отрын бүс нутаг Ёлт, Хорон талд гүний худаг гаргана.

9.3. Шаргын голд гүүр барина.

10. ТАРИАЛАН

10.1. Усан сангийн өргөтгөл барина.

10.2. ЕБС-ийн 960 хүүхдийн хичээлийн байрыг ашиглалтанд оруулж дуусгана.

10.3. Тариалан сумын ЭМТөвийн 20 ортой барилга шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

10.4. Гал унтраах 46-р ангийг зориулалтын депогийн байртай болгох асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

11. ТОСОНЦЭНГЭЛ

11.1. Соёл, спортын цогцолбор барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

11.2. Бохирын нэгдсэн шугамтай болгоно.

12. ТӨМӨРБУЛАГ

12.1. Сургуулийн 150 хүүхдийн дотуур байр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

12.2. Сумын ЗДТГазрын байрыг шинээр барих асууплыш шийдвэрлүүлнэ.

12.3. Малын түүхий эд \Мах сүү, арьс шир\-ний чиглэлийн боловсруулах үйлдвэр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

13. ТҮНЭЛ

13.1. Соёл, спортын цогцолбор барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

13.2. ЗДТГ-ын барилгыг шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

13.3. Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэр барина.

14. УЛААН-УУЛ

14.1. Хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

14.2. Сумын төвийг нэгдсэн халаалтад холбох асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.

14.3. Мод модон бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл байгуулах

15. ХАНХ

15.1. Ханх-Мондын хилийн гарцыг олон улсын боомт болгох асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

15.2. Шилэн кабелд холбох асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

15.3. Соёл спортын ордон шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

16. ХАТГАЛ

16.1. 560 хүүхдийн хичээлийн байр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

16.2. Соёл спортын цогцолбор байгуулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

16.3. Хатгал тосгоныг нэгдсэн халаалтанд холбох асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.

17. ЦАГААННУУР

17.1. Засаг даргын Тамгын газрын шинэ байр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

17.2. 240 хүүхдийн хичээлийн байр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

17.3. Сумын төвд гүний худаг барина.

18. ЦАГААН-УУЛ

18.1. Сумын төвд хатуу хучилттай зам тавих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

18.2. Сум дундын эмнэлэг барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

18.3. ЕБС-ийн дотуур байр шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

19. ЦАГААН-ҮҮР

19.1. Эрүүл мэндийн төвийн барилга барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

19.2. ЗДТГ-ын барилгыг барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

19.3. Мод боловсруулах үйлдвэр барина.

20. ЦЭЦЭРЛЭГ

20.1. ЗДТГ-ын барилгыг шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

20.2. Спорт, соёл урлагын цогцолбор барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

20.3. Могойн голд Дотуур байр\ 50 хүүхдийн\ барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ

21. ЧАНДМАНЬ-ӨНДӨР

21.1. Хаягдал мод боловсруулах, шахмал түлшний үйлдвэр, байгуулна.

21.2. ЗДТГ-ын барилгыг шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

21.3. Сумын төвийн 04-ийн цахилгааны шугамын шинэчлэнэ.

22. ШИНЭ-ИДЭР

22.1. Дотуур байр\ 200 хүүхдийн \ барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

22.2. Ахмадын ордон барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

22.3. Бохирын нэгдсэн шугамтай болгох асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

23.ЭРДЭНЭБУЛГАН

23.1. Нэгдсэн халаалтын системтэй болгох асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.

23.2. Хүн эмнэлэг ашиглалтанд оруулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

23.3. Мод боловсруулах үйлдвэр байгуулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

24. МӨРӨН

24.1. Ясли-цэцэрлэгийн цогцолбор барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

24.2. Зарим багт Ахмадын чийрэгжүүлэлт-сувилалын төв бүхий баг-хөгжлийн төвийг барих асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлүүлнэ.

24.3. Мөрөн хотын Үерийн далангийн ТЭЗҮ-г боловсруулж, үе шаттай шийдвэрлэнэ.

24.4. ӨЭМТ-ийн бүтэцийг оновчтой болгож, өргөтгөх, шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.

24.5. Гэр хороололд дэд бүтэц хүргэх ТЭЗҮ-г бүрэн дуусгаж, боломжтой айл өрхийг инженерийн шугам сүлжээнд холбоно.

24.6. Алслагдсан гэр хороололд инженерийн шугам сүлжээ бүхий дэд төвийг барьж, цэвэр бохир, дулаанд холбох ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

24.7. Мөрөн сумын суурьшилын шинэ бүсүүдэд цахилгаан эрчим хүч, усан хангамж, нийтийн тээврийн асуудлыг бүрэн шийдвэрлэнэ.

24.8. Дулааны станцыг өргөтгөн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн найдвартай ажиллагааг хангана.

24.9. Соёл, спорт цогцолборын барилгыг бүрэн ашиглалтад оруулж дуусгана.

24.10. Хүүхдийн эмнэлгийн барилга ашиглалтанд оруулах, 100 ортой эмнэлэг барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

24.11. Зүүн Мөрөн хорооллын орон сууцны ажлыг эхлүүлнэ.

24.12. “Нутгийн Аваргууд” спорт сургуулийн 480 хүүхдийн шинэ байр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

24.13. Авьяас сургуулийн 320 хүүхдийн шинэ байр барьж дуусгана.

24.14. “Эрдмийн далай цогцолбор”-ын 960 хүүхдийн сургуулийн барилга барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

24.15. Шинэ-Мөрөн хороололд шинэ цэцэрлэг барьж ашиглалтанд оруулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

24.16. Арьс шир боловсруулах үйлдвэр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

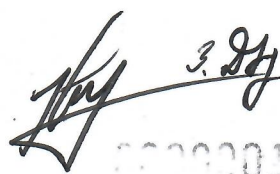
24.17 Аймгийн “Автозамын мастер төлөвлөгөө”-ний дагуу туслах замуудыг үргэлжлүүлэн тавина.

ХӨВСГӨЛ АЙМГИЙН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

**АЛАГ-ЭРДЭНЭ СУМЫН ИТХ-ЫН 2020 ОНЫ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

 3.24

0000001

**2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД МАН-ААС
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

Мөрийн хөтөлбөрийн үндэслэл :

- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- Алсын хараа – 2050 урт хугацааны хөтөлбөр, бодлого
- “Хөгжсөн Хөвсгөл -2030” хөтөлбөр
- 2020 оны УИХ - ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөр
- “ Хүчээ нэгтгэе ” аянд иргэдийн ирүүлсэн санал

3.24
202002

УРИА: “ТАНЫ ОРОЛЦОО ХӨГЖЛИЙН ГАРЦ ”

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1 Орлоготой иргэн

1.1.1. Ажлын байрыг бий нэмэгдүүлэх, иргэн бүрийг орлоготой байлгах бодлого баримтална.

1.1.2. Иргэдийг бага, дунд орлоготой төрийн бодлогоор дэмжиж, иргэдийг боломжит нөхцөлтэй зээл, төсөл хөтөлбөрт хамруулна.

1.1.3. Өрхийн бичил бизнесийг дэмжиж, Сум хөгжүүлэх сангаас санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх бодлогыг үргэлжлүүлнэ.

1.1.4. Гарааны бизнес эрхлэгч оюутан, залууст бизнесээ тэлэх, эрчимжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар олгох сургалтанд хамруулна.

1.1.5. Орлого багатай өрхийн ажил эрхлээгүй насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

1.1.6. Хүүхэд бүрийг хадгаламжтай болгох “Хуримтлалтай хүүхэд” хөтөлбөрийг сумандаа хэрэгжүүлж эхэлнэ.

1.1.7. Жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж ажиллана.

1.1.8. Сум багийн хүн амын хөдөлмөр эрхлэх тэгш боломжийг бүрдүүлэхэд анхаарна.

1.1.9 Иргэдийн туршлага, ур чадварт түшиглэн хувиараа хөдөлмөр эрхлэх боломж, өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжиж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжийн хөнгөлөлттэй зээл авахад нь бүх талаар дэмжиж ажиллана.

1.1.10 Иргэн бүрд боловсрол, эрүүл мэнд, тэтгэвэр, орон сууц, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хүртээмжтэй хүргэн, гаргасан хүсэлт бүрийг цаг алдалгүй шийдвэрлэж ажиллана.

1.1.11 Анх удаа шинээр хашаа байшин барьж байгаа бага, дунд орлоготой ипотекийн зээл олгох бодлогыг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2 Эрүүл иргэн

1.2.1 Хүүхэд, ялангуяа нялхсын эндэгдлийг тууштай бууруулж, “Хүүхдэд ээлтэй сум болох” зорилтыг үргэлжлүүлэн, үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2.2 “Эмийн зохистой хэрэглээ” аяныг зохион байгуулж, “Зөв тун” эмийн сангийн чадавхыг бэхжүүлж, нэн зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангамжийг нэмэгдүүлэх талаар тодорхой ажлуудыг зохион байгуулна.

1.2.3 Эрүүл мэндийн төвтэй хамтран суманд шүдний эмчийн үйлчилгээг улирал тутам авч, иргэдийн амны хөндийн эрүүл ахуй, шүдний эрүүл мэндэд анхаарна.

1.2.4 Иргэн бүр эрүүл мэндийн бүрэн оношилгоонд жил бүр заавал хамрагдах нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.

1.2.5 “Элэг бүтэн Монгол” хөтөлбөр, “Хавдрын эсрэг хамтдаа” аяныг хэрэгжүүлнэ.

1.2.6 “Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд” хөтөлбөрийг сумандаа хэрэгжүүлж, хүүхдийн хоолойн архаг (ангина) өвчнийг эрт илрүүлэн эмчлэх, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдэлээс бага насанд нь сэргийлэх “Эрүүл ирээдүй” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.7 “Эрүүл чийрэг хүн” хөтөлбөрийг орон нутагтаа үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2.8 Бага насны хүүхдүүдийг сум, багийн хэмжээнд товлотт дархлаажуулалтанд бүрэн хамруулж, умайн хүзүү, хөхний хорт хавдраас сэргийлэх товлотт үзлэгт бүрэн хамруулах зорилт тавин ажиллана.

1.2.9 Яаралтай тусламжийн багаж тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх, сумын эрүүл мэндийн төв, багийн эмчийг түргэн тусламжийн мотоциклоор хангах арга хэмжээ авч ажиллана.

1.2.10 Нийгмийн эрүүл мэндийн өрөөнд дэлгэц, проектероор хангаж иргэдийн эрүүл амьдрах хэв маягт тохирсон сургалт мэдээллийн төв байгуулах ажлыг зохион байгуулна.

1.2.11 Амьжиргааны баталгаажих түвшнээс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авах “Цахим карт” олгох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж ажиллана.

1.2.12 Иргэдэд эрүүл мэндийн бүх талын боловсролыг ЕБС-д суралцаж байх үеэс олгож, эрүүл мэндийн “анхны тусламж” үзүүлэх чадавхыг хүн бүрд эзэмшүүлнэ.

1.2.13 Уурын автоклаптай \ уураар бактери устгах цэвэрлэгээний төхөөрөмж\ болох зорилт тавин ажиллана.

1.2.14 Эрүүл мэндийн төвийн чийрэгжүүлэлтийн өрөөг тоног төхөөрөмжөөр хангана.

1.3 Чанартай боловсрол

1.3.1 Дотуур байрыг хүүхдийн сурах, хөгжих, эрүүл аюулгүй ээлтэй орчин болгон, хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, 6 настай хүүхдийн амьдрах сурах нөхцөлийг сайжруулна.

1.3.2 Номын санг цахим номын сан болгоход чиглэж ажиллана.

1.3.3 Аймгийнхаа “Оюунлаг- Хөвсгөл” хөтөлбөрийг үр дүнтэй үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

1.3.4 “Чадварлаг багш” хөтөлбөрийг багш нарын мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжиж, мэргэжил дээшлүүлэх, тэднийг сургалт, үйл ажиллагаанд далайцтай хамруулах зорилгоор хэрэгжүүлнэ.

1.3.5 Спорт заал бүхий 320 хүүхдийн сурагч хүлээн авах хүчин чадалтай сургуулийн барилгыг барьж ашиглалтанд оруулахад анхаарч ажлыг зохион байгуулна.

1.3.6 Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг хамруулах боломжтой болгож, яслийн үйлчилгээг сэргээхэд чиглэж ажиллана.

1.3.7 Цэцэрлэгийн бүлэг бүрд 2 ээлжийн бүлгийн багш ажлуулан хүүхэд хүлээж авах, өгөх цагийг уртасгаж эцэг, эхчүүдэд ажлаа тараад хүүхдээ авдаг боломжийг бүрдүүлэх боломжийг судална.

1.3.8 ЕБС-д үдийн цай хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, нэг хүүхдэд ногдох зардалд тохируулан, хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчлэхэд анхаарна.

1.3.9 Цэцэрлэг, дотуур байрны хүүхдүүдийн тогтоосон хоолны зардалд тохируулан үйл ажиллагааг хэвийн явуулах үүрэг чиглэл авч хэрэгжүүлж ажиллана.

1.3.10 Суралцагчдад сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх, мэргэжлээ сонгоход туслах чиг үүрэгтэй сэтгэл зүйч-мэргэжилтнийг сургуульд ажиллуулна.

1.3.11 Хичээлээс гадуурх сургалтын үндэсний хөтөлбөрийн дагуу сонирхол, авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх, сонгон, секц, дугуйлангийн үйл ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.

1.3.12 Цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрны ариун цэврийн байгууламжийн чанар үр ашгийг нэмэгдүүлэн, хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.

1.3.13 Улс, аймаг, сумын түвшинд зохион байгуулагдаж буй олимпиад, уралдаан, тэмцээнд оролцож, амжилт үзүүлсэн суралцагч, багш, багийг дэмжиж урамшуулна.

1.3.14 ЕБС-ийн сургуульд эрэгтэй технологийн хичээлийн UNIMAT технологийн кабинет байгуулна.

1.3.15 Гадаад хэлний Лингафоны кабинет байгуулан сурагчдын гадаад хэл сурах орчин нөхцөлийг сайжруулна.

1.3.16 Сурагчдын дотуур байрны урсгал засварыг цаг тухай үед чанартай гүйцэтгэж байхыг сургуулийн Захиралын хэвшүүлэх чиг үүрэг болгоно.

1.4 Тогтвортой-амар, амгалан гэр бүл

1.4.1 Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндэд онцгой анхаарч, ургийн эрт үеийн оношилгоонд, жирэмсний хяналтад бүрэн авч, сургалт арга зүйгээр хангана.

1.4.2 Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачилгын клуб, холбоо, нөхөрлөл ТББ-дын үйл ажиллагааг дэмжин хамтран ажиллана.

1.4.3 Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн оролцоог дэмжиж ажиллана.

1.4.4 Ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг үйлдвэрлэл, бичил бизнес эрхлэхэд дэмжинэ.

1.4.5 Баялаг бүтээгчдийг төрийн бодлогоор дэмжинэ.

1.4.6 Сумандаа үйлдвэрлэл эрхэлж буй жижиг дунд үйлдвэрлэгчдийг дэмжин, хамтран ажиллаж үйл ажиллагааг сурталчилна.

1.4.7 “Нутгийн бренд” үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулж, сумын брендийг нэр төрлийг нэмэгдүүлж, баялаг бүтээгчдээ дэмжинэ.

1.4.8 Төрийн худалдан авалтанд сумынхаа баялаг бүтээгч, үйлдвэрлэгчдээ давуу эрх олгох, зарчим баримтална.

1.4.9 Өрхийн амьжиргааны түвшинг тогтоох аргачлалыг үндэслэн, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зөвхөн зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.

1.4.10 Орлого багатай өрхийн нийгмийн хамгаалал, амьжиргааг дээшлүүлэх олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.

1.4.11 Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах чиглэлээр ургийн бичиг хөтлөх дадал иргэдэд эзэмшүүлэх чиглэлээр сургалтыг соёлын төвтэй хамтран зохион байгуулна.

1.4.12 Их, дээд сургууль төгссөн залуучуудаа сумандаа эргэн ирж ажиллаж хөдөлмөрлөх, бизнес эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж, цахим мэдээллийн систем, хөдөлмөрийн мэдээллийн санг бий болгоно.

1.4.13 Хүн амын өсөлтийн бодлогын хүрээнд жирэмсэн эхчүүдийг цаг алдалгүй хугацаанд нь хяналтанд авч эрүүл мэндийн боловсролыг олгоход анхаарна.

1.4.14 “Цалинтай ээж” хөтөлбөрт хамрагдах ээжүүдийг бүрэн хамруулахад бодлогоор анхаарна.

1.4.15 Өрх бүрийг үйлдвэрлэгч болоход дэмжин, ажлын байрыг нэмэгдүүлэхэд анхаарч ажиллана.

1.4.16 Өрхийн аж ахуй эрхлэх үүсгэл, санаачилгыг нэмэгдүүлж, дэмжиж, төсөл хөтөлбөрт хамруулж, амьжиргааг нь дээшлүүлэхэд анхаарна.

1.5 Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн чиглэлээр

1.5.1 Хүүхдийг халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинд тогтмол хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.

1.5.2 Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үргэлжлэх хугацааг уртасгаж, цэцэрлэгт хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

1.5.3 “Хүүхдийн амьдрах, сурах, хамгаалагдах, хөгжлийг дэмжих чиглэлээр олон улсын төсөл хөтөлбөрүүдийг нэмэгдүүлж, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг нэмэгдүүлж хүүхдийн төлөө зарцуулна.

1.5.4 6-15 насны хүүхдийг сургуульд бүрэн хамруулж, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүй бол сургууль завсардалтгүй болгоно.

1.5.5 Хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, нийгмийн төлөвшилийг дэмжихэд эцэг, эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

1.5.6 Хүүхдийн эрх, хөгжил, хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлж, хүүхэд, гэр бүлд ээлтэй, тэгш боломж бүхий нийгмийн хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

1.5.7 Хүүхдийг зам тээвэр, ахуйн ослоос урьдчилан сэргийлж, хүүхэд зорчих авто замын дагуу гэрэлтүүлэг хийж тэмдэгжүүлэх, хурд сааруулагч, камертай болгоно.

1.5.8 Хүүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж, хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлж, хяналтыг сайжруулна.

1.5.9 СӨБ-д 5 настай хүүхдийг бүрэн хамруулан хувилбарт буюу гэр цэцэрлэгийн сургалтыг хамтран зохион байгуулан дэмжлэг үзүүлнэ.

1.5.10 СӨБ-ын хамран сургалтыг нэмэгдүүлж 80% болгоно.

1.6 Залуучуудыг дэмжих чиглэлээр

1.6.1 Эрэлттэй ажлын байрны судалгаа гаргаж, мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх талаар аймгийн МСҮТөвтэй хамтран сумандаа дунд, богино хугацааны сургалтуудыг зохион байгуулж, залуучуудыг хамруулна.

1.6.2 “Хашаа байшин” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, залуу гэр бүлд таатай нөхцөлөөр хашаа байшинтай болох боломжийг бий болгоно.

1.6.3 Гэр бүл, хүүхэд, оюутан, залуучууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх орчин нөхцлийг сайжруулна.

1.6.4 Хүүхэд, оюутан, залуучууд, өсвөр үеийнхнийг гадны сөрөг нөлөө, бусдын дарамт, гэмт хэрэгт өртөх, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодис хэрэглэхээс сэргийлэх, цахим орчин дахь аюулгүй байдлыг хангах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.6.5 Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн "Залуу гэр бүл" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.7 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг дэмжих чиглэлээр

1.7.1 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлж, хамрагдах иргэдийг бүрэн хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

1.7.2 Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээнд зорилтот бүлгийн өрхийг нэн тэргүүнд хамруулж, өрхийн орлогыг нь нэмэгдүүлнэ.

1.7.3 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөгжүүлэхэд анхаарна.

1.7.4 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд хэрэгцээт үйлчилгээгээ авах нөхцөлийг төрийн болон бусад бүх байгууллагад бүрдүүлэхэд чиглэж ажиллана.

1.7.5 Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг СӨБ-д хамруулахад хамтран ажиллана.

1.8 Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээний чиглэлээр

1.8.1 Ахмадын зөвлөх үйлчилгээг бий болгож, хүүхэд залууст ажлын дадлага, туршлага, мэргэжлийн ур чадварыг өвлүүлнэ.

1.8.2 Ахмадын талаарх төрийн бодлого хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.8.3 “Насны хишиг” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн, хамрагдах ахмадуудыг бүрэн хамруулна.

1.8.4. Ахмадын амралт, сувиллын хөнгөлөлт, хүнсний талон зэрэг тусламж үйлчилгээний зардлыг тухайн үед халамжийн ажилтнаар дамжуулан хуульд нийцүүлэн шийдвэрлэж байх арга хэмжээг зохион байгуулна.

1.8.5. Ахмад настны чөлөөт цагаа үр дүнтэй өнгөрөөх, мэдээлэл авах, хөгжих боломжийг бүрдүүлж, ахмадын өргөөний орчин, нөхцлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

1.8.6. Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй хэлбэрээр үргэлжлүүлнэ.

1.8.7. Ахмадын өргөөг чийрэгжүүлэлтийн тоног төхөөрөмжтэй болгоход холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллана.

1.9 Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт

1.9.1 Соёлын төвийн барилга байгууламж, орчин нөхцөл, техник хэрэгсэл, материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд анхаарч, иргэдэд үзүүлэх соёлын үйлчилгээний чанар, хүртээмж, давтамжийг нэмэгдүүлнэ.

1.9.2 Орон нутагт тэргүүлэх чиглэлийн болон үндэсний спортын төрлүүдийг түлхүү хөгжүүлж, нийтийг хамарсан спортын арга хэмжээг өргөжүүлнэ.

1.9.3 Монгол бичгийн үндэсний хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, Монгол бичгийн олимпиадыг иргэдийн дунд уламжлал болгон явуулна.

1.9.4 Хөдөөгийн багуудын “Мэдээллийн төв”-үүдийг засварлан тохижуулж, биеийн тамирын задгай талбайг баг бүрт засварлан тохижуулах арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.

1.9.5 Орон нутаг Нүүдлийн соёл иргэншил, үнэт зүйлийг танилцуулсан өв, соёл, урлаг, аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

1.9.6 Түүх, соёлын өвийг сүйтгэж байгаа хууль бус үйл ажиллагаатай тэмцэх ажлыг эрчимжүүлж, биет болон биет бус өвийг хамгаална.

1.9.7 Иргэд идэвхтэй хөдөлгөөн хийх, уулын болон явган аялал, дугуйн спорт зэрэг нийтийн биеийн тамирын төрлүүдийг дэмжиж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.

1.9.8 Биеийн тамир, спортын арга зүйчийг чадавхжуулан ажлын байрыг тохижуулж үйл ажиллагааг өргөжүүлэн чанаржуулна.

1.9.9 Биеийн тамир, спортод хөрөнгө оруулалт хийсэн хувь хүн, аж ахуйн нэгжийг дэмжиж ажиллана.

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

2.1 Мал аж ахуй, газар тариалан, үйлдвэрлэл

- 2.1.1 ХАА-н үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэх бодлого баримталж, уг салбарт фермерийн загвар аж ахуй хэрэгжүүлэхийг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 2.1.2 Хувийн хэвшлийн мал эмнэлгүүдийг бэхжүүлж, мал амьтны гаралтай өвчний голомтыг устгах, ариутгах, халдваргүйжүүлэх, ажлын чанар үр дүнг дээшлүүлж, мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулахад анхаарч ажиллана.
- 2.1.3 Малчин, мал бүхий этгээдэд түүхий эдийн чанартай уялдуулан урамшуулал олгох зорилт тавин ажиллана.
- 2.1.4 Орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, үр дүнтэй зарцуулна.
- 2.1.5 Орон нутагт бизнес эрхлэгчдийг төрийн бодлогоор дэмжин ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.6 Малчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.7 Хөдөө аж ахуйн салбарт малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулж ажиллана.
- 2.1.8 Мал, амьтны гаралтай арьс, шир, үс, ноос, ноолуурыг боловсруулах жижиг цех, үйлдвэрийг дэмжин төсөл хөтөлбөрт хамруулах санхүүгийн эх үүсвэрт дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.1.9. Мал малын гаралтай түүхий эд, борлуулах сүлжээ үүсгэж ажиллана.
- 2.1.10. "Монгол мал-2" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулна.
- 2.1.11. Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан, малын гаралтай бүтээгдэхүүний цахим тогтолцоог өргөжүүлнэ.
- 2.1.12.Төмс, хүнсний ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлэх бодлого баримтлан сумынхаа хэрэгцээг бүрэн хангах зорилт тавин ажиллана.
- 2.1.13. Хүлэмж, агуулахын аж ахуйг нэмэгдүүлэх замаар хүнсний ногооны дотоодын хэрэгцээг жилийн турш тогтвортой хангах боломжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.14. Малын тэжээлийн үйлдвэр байгуулах иргэд, Аж ахуйн нэгж байгууллагын санал, санаачилгыг бодлогын түвшинд дэмжинэ.
- 2.1.15 ХАА-н даатгалын тогтолцоонд анхаарч, малчид, тариаланчдыг эрсдэлээс хамгаалахад чиглэсэн төлөвлөлттэй ажиллана.
- 2.1.16 Сумын эдийн засагт нөлөө үзүүлэхүйц, орон нутгийн түүхий эдэд түшиглэсэн томоохон болон жижиг дунд үйлдвэрлэлүүдийг хөгжүүлэх бодлоготой ажиллана.

2.1.17 Орон нутагт үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг түлхүү хэрэглэхийг иргэддээ уриалж, төрийн худалдан авалтад орон нутгийн үйлдвэр, бизнес эрхлэгчид оролцохыг дэмжинэ.

2.1.18 Хөдөөгийн багуудын үүрэн холбооны чанар хүртээмжийг сайжруулахад анхаарч ажиллана.

2.1.19 Орон нутгийн хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд гадаад дотоодын төсөл арга хэмжээний хөрөнгийн эх үүсвэрийг үр дүнтэй ашиглана.

2.1.20 Орон нутагт хөрөнгө оруулалтыг оновчтой төлөвлөж, сум хөгжүүлэх сан болон орон нутгийн хөгжлийн сан, бусад сангуудын үйл ажиллагааг сайжруулан, хөгжлийг дэмжих бодлого баримтална.

2.1.21 Барилгын материалын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд сум хөгжүүлэх сангаас зээлийн дэмжлэг үзүүлнэ.

2.1.22 Хог хаягдлыг ялган ангилж дахин боловсруулах ажлыг эхлүүлнэ.

2.2 Аялал жуулчлал

2.2.1 Аялал жуулчлалыг сумын эдийн засгийн туслах салбарын нэг болгон хөгжүүлэх тусгай хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлнэ.

2.2.2 Дотоодын амрагч, аялагчдад зориулсан амралт зугаалгын бүсчлэлийг тогтоож, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлал, гар урлалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

2.2.3 Байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг сумандаа хөгжүүлнэ.

2.2.4 Аялал жуулчлалын гол чиглэлийн Мөрөнгөөс Жанхай орох зам чиглэлд жуулчны отог байгуулахаар зөвшөөрөл авсан иргэн, аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.

2.2.5 Сумын байгалийн цогцолборт газруудаар маршрут гарган морин, явган, дугуйтай, авто аялалуудыг бий болгоно.

2.2.6 Гадаадын болон дотоодын аялал жуулчлагчдыг дайран өнгөрүүлэх отог байгуулна.

2.2.7 50*100 цогцолборыг ашиглан өвөл, зуны аялал жуулчлалыг хөгжүүлж “ЭРХЭЛ” аялал жуулчлалын маршрут гаргана.

2.3 Төсөв санхүү

2.3.1 Төсөв санхүүгийн шинэчлэлийн бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, санхүүгийн албаны ажилтнуудын чадавхыг дээшлүүлнэ.

2.4.2 Төр, хувийн хэвшлийн статистик мэдээллийн санг бүрдүүлж, хүн ам, өрхийн мэдээллийн сангийн баяжилт, тооцооллыг сайжруулна.

2.4.3 Төсвийн үр ашиггүй зардлыг танаж, хэмнэлтийн горимд шилжүүлж, төсвийг үр дүнтэй зарцуулна.

2.4.4 Шинээр ажлын байр нэмэгдүүлсэн иргэд, аж ахуйн нэгжийг татварын хөнгөлөлт, урамшууллын бодлогод хамруулахад анхаарч ажиллана.

ГУРАВ . НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

3.1 Баталгаат ундны ус

3.1.1 Цэнгэг усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 60-аас доошгүй хувийг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авна.

3.1.2 Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг өргөтгөж, баталгаат ундны усаар хангагдсан хүн амын тоог нэмэгдүүлнэ.

3.1.3 Гадаргын усны урсацыг сайжруулж төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.

3.2 Хүрээлэн буй орчин, байгаль хамгаалал

3.2.1 Иргэд, хүүхэд залуучуудад экологийн боловсрол олгох ажлыг эрчимжүүлж, “Хоггүй сум” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

3.2.2 Ойн хөнөөлт шавжийн тархалт, өсөлт, бууралтыг хяналтад авч, мэргэжлийн байгууллагын оролцоотойгоор түүнтэй тэмцэх ажлыг эрчимжүүлж ажиллана.

3.2.3 Гол горхи, булаг шанд, рашааны ундаргын эхийг хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, нутаг дэвсгэрийн рашаануудын химийн найрлагыг тогтоолгон шинжилгээнд хамруулна.

3.2.4 Цаг агаарын мэдээ, мэдээллийг цахимаар олон нийтэд хүргэх, түгээх, ажлын чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

3.2.5 Газар зүйн мэдээллийн системд суурилсан “Ухаалаг, цахим газрын зураг” үндэсний хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлж, газрын харилцаатай холбоотой орон зайн өгөгдөл, мэдээллийн хүртээмжийг нээлттэй, ил тод болгоно.

3.2.6 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.

3.2.7 Хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс тордох агротехникийн болон усалгааны хэмнэлттэй, үр ашигтай дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх бодлого баримтална.

3.2.8 Ойн мэргэжлийн байгууллага, нөхөрлөлүүд ашиглалтын улмаас эвдрэл, доройтолд орсон газрыг нөхөн сэргээж дахин ашиглах боломжтой болгоно.

3.3.9 Сумын төвийн ногоон байгууламжийн эзлэх талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

3.3.10 Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.

3.3.11 Түймэрт өртсөн, хортонд идэгдсэн, тахилга шүтээнт уул толгодын орчинг ойжуулах арга хэмжээг иргэд, ойн нөхөрлөлүүд төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

3.3.12 Голуудын хамгаалалтын зурвасыг шинэчлэн тогтоож, амралт, чөлөөт цаг өнгөрөөх байгууламжийг бүрдүүлнэ.

ДӨРӨВ. СУМЫН ТӨВИЙН ТОХИЖИЛТ, ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

4.1.1 Сумын төвд иргэдийн амарч тухлах, чөлөөт цагаа өнгөрөөх цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх бодлого баримтална.

4.1.2 Ногоон байгууламжийг бий болгосон иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулж, айл өрхийн ногоон байгууламжтай болгоход уриалан ажиллана.

4.1.3 Хог хаягдлыг байгальд халгүй аргаар устгах технологи, менежментийг судлан хэрэгжүүлж эхэлнэ.

4.1.4 Сумын төвд ахуйн үйлчилгээний төвийг бий болгох ажлыг зохион байгуулж, иргэд халуун ус, үсчний үйлчилгээг тогтмол авах боломжтой болгоно.

4.1.5 Сумын төвийг нэгдсэн халаалтанд оруулах ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

4.1.6 Газар хөдлөлт, байгалийн гамшгийн эрсдэл аюулыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд барилга, байгууламж, орон сууцыг бүртгэлжүүлнэ.

4.1.7 Сумын нутаг дэвсгэрийн үерийн эрсдэлтэй бүсүүдэд амьдардаг өрхүүдийг эрсдэлээс сэргийлэх төлөвлөгөө гарган ажиллана.

4.1.8 Сумын төв, хөдөөгийн 2 багийн хүн амыг өндөр хурдны интернетийн сүлжээнд холбох, үүрэн телефоны мэдээлэл дамжуулах үйлчилгээний технологийг нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

4.1.9 Сумын төвийн иргэдийн аюулгүй байдлыг хангах ажлыг эрчимжүүлж, авто зам, гудамж, олон нийтийн зам талбайг гэрэлтүүлэх камержуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

4.1.10 Сумын төвийн цахилгааны найдвартай эх үүсвэрийг нэмэгдүүлнэ.

4.1.11 Гудамж, байшин барилгын хаягийн нэгдсэн стандартыг нэвтрүүлнэ.

4.1.12 Өрхүүдийг бохирын байгууламж байгуулах, био жорлон нэвтрүүлэх замаар нүхэн жорлонгоос татгалзаж хөрсний бохирдлыг багасгана.

4.1.13 Зорчигч тээврийн олон төрөлт үйлчилгээ бий болгож, иргэдийг богино хугацаанд зорчих нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

4.1.14 Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд орон нутгийн нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн нэмэлт өөрчлөлт оруулж, газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтийг боловсронгуй болгон мөрдөнө.

4.1.15 Мөрөн-Хатгал чиглэлийн замаас сумын төвөөр дамжин Хатгал тосгон явах хатуу хучилттай 8км зам тавихад шаардлагатай хөрөнгө оруулалтыг шийдвэрлүүлнэ.

- 4.1.16 Айл өрх, аж ахуйн нэгж байгууллагыг инженерийн шугам сүлжээ бүхий тохилог орон сууц, эдэлбэр газар, амины орон сууцтай болох нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.
- 4.1.17 Сумын төвд шинээр хашаа, байшин, сууц барьж буй иргэдийг ипотекийн зээлд хамруулах боломжийг судална.
- 4.1.18 Орон нутгийн чанартай зам, давааг засаж сайжруулахад анхаарч ажиллана.
- 4.1.19 “Сумын хөгжил” хөтөлбөрт хамрагдаж жишиг сум болох санал санаачлагыг дэвшүүлж ажиллана.
- 4.1.20 Сумын цагдаа, байгцаагч, байгаль хамгаалагчдын унааны асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 4.1.21 Гудамж хорооллыг гэрэлтүүлгээр бүрэн хангах зорилт тавин ажиллана.
- 4.1.22 Төрийн үйлчилгээний авто машины парк шинэчлэл хийх ажлыг зохион байгуулна.
- 4.1.23 Соёл спортын цогцолборт yamaha s-980 маркийн даралтад хөгжим, нам яригч -2ш шийдвэрлүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- 4.1.24 Хүүхдийн цэцэрлэгт биеийн тамирын хичээлд хэрэглэгдэх тоглоомын дэмжлэг үзүүлнэ. \нуман шат, хоолой, том жижиг бөмбөг, заантай нуман хоолой гэх мэт\
- 4.1.25 Хүүхдийн цэцэрлэгт орчны гэрэлтүүлэг хийх ажлыг зохион байгуулна.
- 4.1.26 Хүүхдийн цэцэрлэгт тоглоомын тавиуртай болгоно. \пивор\
- 4.1.27 Хүүхдийн цэцэрлэгт хөл бөмбөгийн талбайн хамгаалалтыг шийдэхэд холбогдох хүмүүстэй хамтран ажиллана.
- 4.1.28 Хүүхдийн цэцэрлэгт шинээр баригдаж байгаа байшингийн шалны материалыг шийдвэрлэнэ.
- 4.1.29 Хүүхдийн цэцэрлэгийн гал тогооны хөлдөөгчийг шийдвэрлэхэд анхаарна.
- 4.1.30 3-5 настай хүүхдүүдэд зориулалтын бүжгийн хувцас /монгол, чөлөөт/ шийдвэрлэж, хамтран ажиллана

ТАВ . ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

- 5.1.1 Засаг даргын тамгын газрын үйл ажиллагааны давхардлыг арилгах, нэгтгэх замаар бүтэц, зохион байгуулалтыг оновчтой, цомхон болгоно.
- 5.1.2 Төрийн болон нийтийн өмчийн үр ашигтай, зохистой ашиглалт, хэрэглээг иргэдэд мэдээлэл хүргэх

 3.202

5.1.3 Төрийн байгууллагад байгаа мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халж, иргэд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг "Нэг иргэн- Нэг бүртгэл ажлыг үргэлжлүүлнэ.

5.1.4 Мэдээллийн нэгдсэн сангаар дамжуулан төрийн байгууллагын үйлчилгээнд цахим технологи нэвтрүүлж, хүнд суртал, үүсгэж буй үйлчилгээнүүдийг цахимжуулахад чиглэж анхаарч ажиллана. (цахим татвар, цахим иргэний бүртгэл, цахим газрын харилцаа, цахим эрүүл мэнд, цахим боловсрол гэх мэт)

5.1.5 Хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээ нэвтрүүлэх зорилгоор төрийн байгууллагуудын үйлчилгээг сайжруулж, төрийн албан хаагчдыг чадавхжуулж, төсвийн зардлыг хэмнэж ажиллана.

5.1.6 Төрийн бодлого, захирамж, хөтөлбөр, журам боловсруулан, шийдвэр гаргах үйл явцад иргэд саналаа өгөх, оролцох боломжийг бий болгоно.

5.1.7 Иргэдийн өргөдөл, хүсэлтийг хуулийн хугацаанд шуурхай шийдвэрлэх талаар анхаарч ажиллана.

5.1.8 Хаягжилтын нэгдсэн сан бүрдүүлж, иргэд, байгууллагын хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.

5.1.9 Төрийн албан хаагч ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ танил талдаа давуу тал олгохгүй байх, явцуу сонирхол, намын харьяаллаар иргэдэд ялгавартай хандахгүй байх зарчмыг бүрэн хэвшүүлнэ.

5.1.10 Төр, иргэний нийгэм болон бизнесийн байгууллагад авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх хандлага төлөвшүүлж, авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаарх мэдээллийг урамшуулах эдийн засгийн болон бусад хөшүүргийг бий болгоно.

5.1.11 Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.

5.1.12 Төрийн албанд шинээр томилогдсон иргэнийг орон нутаг, төрийн албаны анхан шатны нэгжид ажиллуулан дадлагажуулах замаар мэдлэг чадвар, туршлагыг нэмэгдүүлнэ.

5.1.13 Төрийн албан хаагчдыг тасралтгүй сургаж хөгжүүлэх цахим сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, төрийн албан хаагчдын мэдлэг чадвар, хандлагыг эрс шинэчилнэ.

5.1.14 Сумын төвийн гудамж талбайг камержуулах замаар гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох ажлыг сайжруулна.

5.1.15 Зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, орон нутгийн авто замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах хяналтыг сайжруулна.

5.1.16 Хүн амын хүнсний болон эрүүл ахуйн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор гарч буй зөрчил дутагдлыг арилгах, хяналт тавих үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

5.1.17 Гамшигт үзэгдлүүд (ган зуд, хүчтэй шороон шуурга г.м)-ийн тархалт, давтамж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.

5.1.18 Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

5.1.19 Олон нийтийг хамарсан халдварт өвчин, цар тахал, байгалийн гамшиг зэрэг аюулыг эрсдэлгүй даван туулахад бэлдэж, сумын онцгой комисс, шуурхай штабын үйл ажиллагааг чадавхижуулна.

5.1.20 Сумын архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаанд мэдээлэл технологийн ололтыг нэвтрүүлж, төрийн албаны архивын хадгалалт, хамгаалалтын нөхцөлийг сайжруулж, "Цахим архив"-ын баяжилтыг нэмэгдүүлнэ.

5.1.21 "Иргэний танхим"-ыг техник тоног төхөөрөмжөөр хангаж, иргэдэд эрх зүйн зөвлөгөө өгөх, мэдээлэл сурталчилгааны ажлын чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

5.1.22 Иргэдийн дунд, хууль эрх зүйн олимпиадыг уламжлал болгон явуулж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.

5.1.23 Нийгмийн дэг журам хангах, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх талаар 2020- 2024 оны төлөвлөгөө гарган түүнийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

5.1.24 Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд иргэд, олон нийтийн оролцоог дээшлүүлж, хамтын ажиллагааг сайжруулж, гэмт хэргийн гаралтыг тогтвортой бууруулна.

5.1.25 Цагдаагийн тасгийн хүний нөөц, чадавхийг бэхжүүлж, үйл ажиллагааг нь сайжруулж, иргэдийн дунд хуулийн байгууллагад итгэх итгэлийг дээшлүүлж, нэр хүндийг өсгөнө.

5.1.26 Орон нутагт ажиллах багш, эмч, төрийн албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэн тогтвор суурьшилтай ажиллуулахад бодлогоор анхаарч ажиллана.

5.1.28 Нийгэмд залуучуудын оролцоог нэмэгдүүлж тэдгээрийг бүх тал дээр дэмжиж ажиллана.

"АЛАГ-ЭРДЭНЭ СУМЫНХАА ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ ХАМТДАА ЗҮТГЭЕ."

**Алаг-Эрдэнэ сумын
Монгол Ардын Намын хороо**

ХӨВСГӨЛ АЙМАГ АРБУЛАГ СУМЫН МАН-ЫН ХОРОО

**2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД
ОРОЛЦОХ ХӨВСГӨЛ АЙМГИЙН АРБУЛАГ
СУМЫН МАН-ЫН ХОРООНЫ МӨРИЙН
ХӨТӨЛБӨР**

2020 он
Тарган нуур

3.289

Арбулаг Сумын МАН-ын хорооны
Тэргүүлэгчдийн 2020 оны
08-р сарын 11 өдрийн хурлын
5-р тогтоолоор батлав.

**2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД АРБУЛАГ СУМЫН
МАН-Н ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

Мөрийн хөтөлбөрийн үндэслэл :

- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- “Монгол улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал -2030”
- Алсын хараа 2050
- “Хөгжсөн Хөвсгөл -2030” хөтөлбөр
- 2020оны УИХ сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөр
- “Бид хамтдаа” аянд иргэдийн ирүүлсэн санал

Зорилго: Сумын хөгжлийг нэн тэргүүнд тавьж, сайн засаглалаар оновчтой бодлогыг тодорхойлон, хүн амынхаа амьдралын үе шат бүрт чиглэсэн нийгмийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

ХӨТӨЛБӨРИЙН ЕРӨНХИЙ ЧИГЛЭЛ:

/Хөтөлбөрийг нийт 4 бодлогын 10 зорилтын 157 заалттайгаар боловсруулав/

1. ХҮМҮҮНИЙ ХӨГЖИЛ

- 1.1 ХҮҮХЭД БИДНИЙ – ИРЭЭДҮЙ
- 1.2 ЗАЛУУС БИДНИЙ – ИТГЭЛ
- 1.3 ЭМЭГТЭЙЧҮҮД БИДНИЙ –ТҮШИГ
- 1.4 АХМАДУУД БИДНИЙ – БАХАРХАЛ
- 1.5 БАЯЛАГ БҮТЭЭГЧИД БИДНИЙ – ХӨГЖИЛ

2. ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧИНЫ ХӨГЖИЛ

- 2.1 АЯ ТУХТАЙ ОРЧИН - ДЭД БҮТЭЦ БА НОГООН ХӨГЖИЛ

3. ХҮРТЭЭМЖТЭЙ ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- 3.1 “ЭРҮҮЛ ХҮН ЖАРГАЛТАЙ” ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ
- 3.2 ОЮУНЛАГ АРБУЛАГЧУУД - БОЛОВСРОЛ, СОЁЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

[Handwritten signature]

3. Дуг

3.3 САЙН ЗАСАГЛАЛ

4. ХӨГЖИЛД ХӨТӨЛСӨН ҮЙЛДВЭРЖИЛТ

4.1 ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛ - ХӨГЖЛИЙН ТУЛГУУР

1. ХҮМҮҮНИЙ ХӨГЖИЛ

1.1 ХҮҮХЭД БИДНИЙ – ИРЭЭДҮЙ

1.1.1 Хүүхдийг халдварт өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинд тогтмол хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна

1.1.2 Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

1.1.3 Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих чиглэлээр төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Аймгийн хүүхэд гэр бүл хөгжлийн газар. Хүүхдийн ордон болон бусад төрийн ба ТББ-тай хамтран ажиллаж хүүхдийн оролцоо, хөгжлийг дэмжин ажиллана

1.1.4 Хөгжсөн хүүхэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ. Хүмүүжил, сурлага, урлаг, спортын чиглэлээр хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх, дугуйлан секц, сонгонуудийн чанарыг сайжруулна.

1.1.5 Эцэг эх, сурагчид руу чиглэсэн хамтарсан сургалт нөлөөллийн ажлыг эрчимтэй зохион байгуулж, хоорондын ойлголцлыг бий болгож, аз жаргалтай, эерэг уур амьсгалтай гэр бүлийн тоог нэмэгдүүлж, хүүхдийн эсрэг зөрчлийг бууруулна.

1.1.6 ЭМТ-өөс шалтгаалсан эх, хүүхдийн эндэгдэл гаргахгүй байх бүх талын бололцоог дайчлан ажиллана

1.1.7 Хүүхдийн цэцэрлэгийн гадна, дотно тохижилтын ажлыг хийж, тоглоомын талбайг нь өргөжүүлнэ.

1.1.8 Хүүхэд бүрийг хадгаламжтай болгох “Хуримтлалтай хүүхэд” хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.1.9 Хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, нийгмийн төлөвшлийг дэмжихэд эцэг эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

1.2 ЗАЛУУС БИДНИЙ – ИТГЭЛ

1.2.1 Спортын холбоодыг дэмжиж багийн болон оюуны спортоор залуучуудыг хичээллэхийг дэмжинэ.

1.2.2 Малчин залуусыг дэмжиж төрөл бүрийн сургалт, уулзалт, урлаг спортын тэмцээнийг зохион байгуулна.

1.2.3 Сумын хэмжээнд шаардлагатай шинэ залуу боловсон хүчнийг дэмжин ажиллана, тэдэнд зориулсан орон сууцыг барьж тохижуулна.

1.2.4 Төрийн залуу албан хаагчдын мэргэжил ур чадварыг дээшлүүлж сургалтанд хамруулж чадваржуулна

1.2.5. Баярын талбайг засварлаж, өвлийн спортын чөлөөт цаг өнгөрөөдөг, мөсөн талбай болгоход анхаарч ажиллана

1.2.6 Залуу малчдыг дэмжиж малжуулах төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ

1.2.7 Хөдөө мал маллаж байгаа малчин залуучуудын уулзалт зөвөлгөөнийг жил бүр хийнэ

1.2.8 Олны танил лекторуудыг сумандаа урьж лекц уншуулж иргэдийг соён гэгээрүүлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

1.2.9 Нутгийн чадварлаг боловсон хүчнийг орон нутагт ажиллуулах бодлого хэрэгжүүлнэ. Нийгмийн асуудлыг шийдэхэд анхаарч ажиллана

1.2.10 Оюутан залуучуудын дунд урлаг спорт, мэтгэлцээн, бусад төрлийн үйл ажиллагааг өвөл зуны улиралд хэрэгжүүлнэ

1.2.11 Нийтийн зам талбайн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, ахмад, хүүхэд, залуучууд, гэр бүлийн чөлөөт цагаа өнгөрөөх иж бүрэн талбайтай болгоно.

1.2 ЭМЭГТЭЙЧҮҮД БИДНИЙ –ТҮШИГ

1.3.1 Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндийг онцгой анхааран эсэн мэнд амаржих талаар сургалт арга зүйгээр хангана

1.3.2 Эмэгтэйчүүдийг эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоонд хамруулах цогц аяныг өргөн цар хүрээтэйгээр уламжлал болгон зохион байгуулна

1.3.3 Зээлийн барьцаа, батлан даалтын хөрөнгөгүй боловч өөрийн ур чадвараа бүрэн дайчлан үйл ажиллагаа явуулах боломжтой эмэгтэйчүүдийн бүлгийг онцгойлон дэмжинэ

1.3.4 Эмзэг бүлгийн эмэгтэйчүүдийн нийгмийн асуудалд онцгой анхааран төрийн болон төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагааг чиглүүлэн ажиллана.

1.3.5 Эмэгтэйчүүдийн төрөл бүрийн хүчирхийлэлийн эсрэг тууштай тэмцэж үр дүнд хүрсэн байна

1.3 АХМАДУУД БИДНИЙ – БАХАРХАЛ

1.4.1 Ахмадуудаа жил бүр эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах мөн нийгмийн асуудалд дэмжлэг үзүүлнэ.

1.4.2 Ахмадад чиглэсэн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, байнгын цугладаг, дасгал хөдөлгөөн хийх, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх, хамтдаа хөгжих нөхцлийг улам сайжруулна.

1.4.3 Ахмадууддаа зориулан "Дуулах өдөр" өдөрлөгийг тогтмол зохион байгуулна.

1.4 БАЯЛАГ БҮТЭЭГЧИД БИДНИЙ – ХӨГЖИЛ

- 1.5.1 Арбулаг сумын брэнд бүтээгдэхүүн боловсруулж, дотоодын зах зээлд худалдаалах боломжийг эрэлхийлэн ажиллана.
- 1.5.2 Төрийн болон төсөл хөтөлбөрийн эх үүсвэрээр хөнгөлөлтэй зээл, тусламжинд хамруулна
- 1.5.3 Өндөр ашиг шимт малын цөм сүргийг бий болгож, өсгөн үржүүлж ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.5.4 “Залуу малчин” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, мал цөөтэй малчин залуучуудаа ОУБ болон нийгэм халамжийн сангаас олгох малжуулах төсөл хөтөлбөрт хамруулж дэмжин ажиллана.
- 1.5.5 Малын гаралтай түүхий эдээр ахуйн түвшинд үйлдвэрлэл эрхлэх төсөл хөтөлбөрийг дэмжинэ
- 1.5.6 Малын тэжээл тариалах, газар тариалан эрхлэх ажилд хувийн хэвшил, малчдын оролцоог дэмжинэ
- 1.5.7 Тендер сонгон шалгаруулалтыг аль болох нутгийн ААН ээр гүйцэтгүүлж, өрсөлдөх чадварыг нь нэмэгдүүлнэ.
- 1.5.8 Сумын нэг өдөр – үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулж, сумын брендийн нэр төрлийг нэмэгдүүлж, баялаг бүтээгчдээ дэмжинэ. Түр болон байнгын ажил гаргаж байгаа малчин ААН, иргэдийг бүртгэлжүүлж дэмжлэг, урамшууллын механизмыг бий болгоно.
- 1.5.9 Элс хайрга, блок, тоосгоны үйлдвэрлэл эрхэлж үйл ажиллагаа явуулах иргэн ААН-ыг бүх төрлийн дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллана
- 1.5.10 Нийтийн хоол рестораны үйлчилгээ эрхлэх иргэдэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.5.12 Сум хөгжүүлэх сан, өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжих зээлийн чанарыг илүү дээшлүүлж иргэдэд байнга мэдээлэл хүргэдэг болгоно
- 1.5.13 Үйлдвэрлэгч бүрийг дэмжинэ, хөдөлмөрлөгч иргэдийн хүчийг бодитой үнэлнэ.
- 1.5.14 Малын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүнээр үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа иргэдийг онцгойлон дэмжиж байр, тоног төхөөрөмж, зээлийн бодлого болон бусад талын дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.5.15 Сүү сүүн бүтээгдэхүүнээр ЭКО үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа иргэдийг мөн онцгойлон дэмжиж ажиллана.
- 1.5.16 Төмс, хүнсний ногоо, зоорийн аж ахуйн эрхлэх иргэдийг дэмжиж хөнгөлөлтэй зээл тусламжинд хамруулна.

[Handwritten signature] 3. 88

0000005

- 1.5.17 Тэжээлийн ургамал тариалах иргэдтэй хамтран ажиллаж, услагаа арчилгаа, бусад тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 1.5.18 ОУ-ын төсөл хөтөлбөрийн байгууллагуудтай хамтран ажиллаж баялаг бүтээгч нараа дэмжин ажиллана
- 1.5.19 Шинээр ажлын байр нэмэгдүүлсэн иргэд, аж ахуйн нэгжийг татварын хөнгөлөлт, урамшууллын бодлогод хамруулана.

2. ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧИНЫ ХӨГЖИЛ

2.1 АЯ ТУХТАЙ ОРЧИН - ДЭД БҮТЭЦ БА НОГООН ХӨГЖИЛ

- 2.1.1 Бүх гудамжийг гэрэлтүүлэгтэй болгох талаар арга хэмжээ авч иргэдийн эрүүл аюулгүй амьдрах орчин нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.2 Сумын төвийг камержуулж, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлнэ.
- 2.1.3 Аймгийн төвтэй холбосон зам болон орон нутгийн чанартай зарим замуудын шаардлагатай хэсгүүдийг засаж сайжруулна.
- 2.1.4 Хог ачилтын шинэ систем нэвтрүүлж ангилдаг болоход анхаарна.
- 2.1.5 Сумын хогийн цэгийг өндөр төмөр хашаагаар сайжруулж засах, гялгар уут цаас хог хаягдлыг тусад нь зууханд шатаадаг болгоно.
- 2.1.6 Нийтийн ахуйн үйлчилгээний байрыг засаж сайжруулан жилийн 4-н улиралд иргэд үйлдвэрлэл үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой болгоно.
- 2.1.7 Жижиг дунд, үйлдвэрлэлийг дэмжиж тогтворжуулна.
- 2.1.8 Түрээсийн сууц хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ. 5-10 айлын
- 2.1.9 Сумын төвийн бүх албан байгууллага, аж ахуйн нэгжийг цэвэр бохирын болон халаалтын нэгдсэн системтэй болоход анхаарч ажиллана.
- 2.1.10 Төв замыг хатуу хучилттай болгоход анхаарч ажиллана
- 2.1.11 Нийтийн зам талбайн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, ахмад, хүүхэд, залуучууд, гэр бүлийн чөлөөт цагаа өнгөрөөх иж бүрэн талбайтай болгоно
- 2.1.12 Нэгээс доошгүй гудамжийг жишиг гудамж болгон тохижуулахад иргэдтэй хамтран ажиллана. /мод тарих, цэцэг тарих, сүүдрэвч сандал, хүүхдийн тоглоом, сагс Волейболын талбайг бий болгох/
- 2.1.13 Хүн малын ундны усны хүрэлцээ хангамжийг нэмэгдүүлж, худаг, засварлах ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.14 Төвийн худгийг автоматжуулж орчин нөхцлийг сайжруулна.
- 2.1.15 Сумын аялал жуулчлалын маршрутыг өргөжүүлж, иргэдтэй хамтран уламжлалт зан заншил өв соёлоо сурталчилах үйлчилгээг бий болгоход анхаарна.

[Handwritten signature]

3.28

000000

- 2.1.16 Бэлчээр ашиглалтын хэсэг бүлэгтэй хамтран ажиллаж, бэлчээрийн талхлагдалтаас урьдчилан сэргийлж, иргэдийн оролцоотой, бэлчээрийн хуваарийг мөрдүүлж ажиллана.
- 2.1.17 Төр, хувийн хэвшил, айл өрхийн гадна дотно тохижилтын ажлыг эрчимжүүлж “Өнгөлөг сум” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.18 Булаг шандны эхийг хашиж хамгаалах ажлыг шат дараатай хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.19 Нийтийн эзэмшлийн ногоон байгууламж сад, байрын талбайг хувь иргэнээр хариуцуулж урамшууллын тогтолцоо бий болгоно.
- 2.1.20 Хиймэл нуур, цөөрөм байгуулах, ус хуримтлуулах ажлыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэхэд анхаарч ажиллана
- 2.1.21 Бэлчээрийн талбайг усжуулах ажлыг судалж шийдвэрлэхэд анхаарч ажиллана.
- 2.1.22 Байгаль экологийн тэнцвэрт байдлыг хадгалж, ойд цэвэрлэгээ хийх, сийрэгжүүлэх ажлыг мэргэжлийн байгууллага, ААН-тэй хамтран хэрэгжүүлэхэд анхаарна
- 2.1.23 Суманд нэг мэргэжлийн байгууллага бий болоход бүх талын дэмжлэг үзүүлж ажиллана.
- 2.1.24 Хог хаягдлыг ялгах дахин боловсруулах ажлыг эхлүүлнэ.
- 2.1.25 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, хөтөлбөрүүдийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.26 Сумын төвийн ногоон байгууламжийн эзлэх талбайн хэмжээг 15 хувьд хүргэнэ.
- 2.1.27 Ховордож байгаа ан амьтан, тул загас хамгаалах тарвага нутагшуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.28 Байгалын ховор ургамал сонгино түүх цаг хугацаанд нь авах хамгаалах арга хэмжээ авна.

3. ХҮРТЭЭМЖТЭЙ ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.1 “ЭРҮҮЛ ХҮН ЖАРГАЛТАЙ” ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- 3.1.1 Сумандаа тогтвор суурьшилтай ажиллаж байгаа эмч мэргэжилтнүүдийг дэмжин дутагдалтай эмч, эмнэлэгийн ажилтнуудыг бодлогоор бэлтгэнэ.
- 3.1.2 Урьдчилан сэргийлэх үзлэгийг тогмол чанартай зохион байгуулж, түүнд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.
- 3.1.3 Хүүхдийн шүдний өвчлөлгүй болгох талаар анхаарч шүдний кабинет байгуулж ажиллана.

3.1.4 Анхан шатны тусламж үйлчилгээ үзүүлж байгаа ЭМБ-уудын ажиллах орчин нөхцөл, хүний нөөц, тоног төхөөрөмж, эм био бэлдмэлийн хангалтыг стандартын дагуу бүрэн шийдвэрлэнэ

3.1.5 Дуудлага бага ирүүлж, урьдчилан сэргийлэх ажлыг сайн хийж байгаа багийн эмч нарыг дэмжсэн урамшууллын механизм бий болгоно

3.1.6 ЭМТ-ын урьдчилан сэргийлэх сургалт нөлөөллийн ажлыг эрчимжүүлнэ.

3.1.7 ЭМТ-өөс шалтгаалсан эх, хүүхдийн эндэгдэл гаргахгүй байх бүх талын бололцоог дайчлан ажиллана.

3.1.8 ТАХ-дыг жилд нэг удаа үзлэг оношлогоонд оруулж, бусад чиглэлийн дэмжлэг үзүүлнэ..

3.1.9 Эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн чанарыг сайжруулж, “ЭРҮҮЛ АРБУЛАГ” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

3.1.10 ЭМТ-н техник, тоног төхөөрөмжийг шинэчилж түүнд ажиллах боловсон хүчнийг сургаж бэлтгэнэ

3.1.11 “Эмийн зохистой хэрэглээ” аяныг зохион байгуулж, “Зөв тун” эмийн сангийн чадавхыг бэхжүүлж, нэн зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалтыг 100%-д хүргэнэ.

3.2 ОЮУНЛАГ АРБУЛАГЧУУД - БОЛОВСРОЛ, СОЁЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.2.1 Сумын түүхэн дурсгалт газруудыг холбосон аялалын маршрут гаргаж хөгжүүлнэ.

3.2.2 Сумын музейг ашиглалтанд оруулж нутаг онцлог зүйлүүдийг тайлбартай байршуулж хөгжүүлнэ. Тухайлбал: Мөнх хааны гэрэлт хөшөө, Эрчүү хотын тууриас үлдсэн шаврын хэлтэрхий, Хүйсийн хүрээний Бурхантай чулуу гэх мэт

3.2.3 Улс, аймгийн олимпиадад болон урлаг, спортын амжилт гаргасан багш сурагчдыг шагнаж урамшуулах урамшуулалын системийг бүрдүүлэн хэрэгжүүлнэ

3.2.4 Багшийн мэргэжил ур чадварыг дээшлүүлэх талаар анхаарч тодорхой ажлыг зохион байгуулна

3.2.5 Урлаг соёлын үйлчилгээг тасралтгүй зохион байгуулж хүүхэд залуучууд, ардын авъяастнуудыг тогтмол оролцуулж дэмжиж, хөгжүүлэн жил бүр тайлан тоглолтоо хийж багуудад хүрч үйлчилнэ.

3.2.6 Сургуулийн 150 хүүхдийн дотуур байрыг шинээр бариулах талаар анхаарч ажиллана.

3.2.7 “Хүүхдийн эрхийн зөрчилгүй сум” хөтөлбөр хэрэгжүүлж сэтгэл зүйчийг бэлтгэж мэдээлэл зөвлөгөө өгдөг болгоно

[Handwritten signature]

3. 2019

0000008

- 3.2.8 Сумын соёлын биет болон биет бус өвийг архивлаж цахимжуулна.
- 3.2.9 Ардын авьяастнуудын дүрс бичлэгийг мөнхжүүлнэ.
- 3.2.10 Ардын авьяастнуудыг богино хугацааны сургалтанд хамруулж, урлагийн тоглолтыг тодорхой цаг хугацаанд зохион байгуулж байна.
- 3.2.11 Сумаас төрсөн алдартан гавьяатнуудын алдрын танхим байгуулна
- 3.2.12 Спортын шинэ төрлүүдийг хөгжүүлнэ
- 3.2.13 Сургалтын чанарыг сайжруулж, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- 3.2.14 Багш нарын амжилт бүтээлийг үнэлдэг урамшууллын тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 3.2.15 Сурагчдыг нэг ээлжээр хичээллэх боломжийг судалж хэрэгжүүлэхэд анхаарна
- 3.2.16 Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

3.3 САЙН ЗАСАГЛАЛ

- 3.3.1 Сумын хөгжлийн хөтөлбөрийг батлан үр дүнтэй хэрэгжүүлэн зохион байгуулах талаар бүх салбар түвшинд анхаарч ажиллана.
- 3.3.2 Төрийн албаны чанар хүртээмжийг шинэ шатанд гаргаж, үйлчилгээг илүү шуурхай болгоно.
- 3.3.3 Архидан согтуурах явдлын эсрэг тууштай арга хэмжээ авна.
- 3.3.4 Албан хаагчидтай заавал уузахгүй алсын зайнаас зөвлөгөө авдаг, бүрдүүлэх материалаа бэлдээд ирэх нөхцлийг технологийн дэвшил ашиглан шийднэ.
- 3.3.5 Өргөдөл гомдлыг хуулийн хугацаа хүлээлгүй шийддэг болно.
- 3.3.6 Малын хулгай болон гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлэн
- 3.3.7 Тогтмол утас ажиллуулж, иргэдийн санал хүсэлтийг авч хариу өгдөг болгоно.
- 3.3.8 ЗДТГ-т угтах үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.
- 3.3.9 Төрийн албан хаагчдыг ажлын гүйцэтгэл, үр дүнгээр урамшуулдаг тогтолцоог бий болгоно.
- 3.3.10 ТАХ-ын ажиллах орчин нөхцлийг сайжруулж хуучирсан техник хэрэгслийг үе шаттай шинэчилнэ.
- 3.3.11 ТАХ-ын ажиллах таатай орчин нөхцлийг бүрдүүлж, барилгад их засвар хийх, дулаалах ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 3.3.12 Хуучирч муудсан төрийн байгууллагуудыг үе шаттай шинэчилнэ. Тухайлбал: ЭМТ, Дотуур байрыг шинээр төсөвт суулгахад анхаарч ажиллана
- 3.3.13 Гадаадын аль нэг улсын мужтай шифийн харилцаатай болоход анхаарч ажиллана, гадаад харилцааг өргөжүүлнэ.

- 3.3.14 ТАХ-г чадваржуулж, ажлын байрандаа хөгжих боломж бололцоог нээж, техник хэрэгсэл бусад зүйлээр хангаж ажиллана
- 3.3.15 Төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах үүднээс, баг бүрт багийн дарга, хүн, малын эмч нарын тээврийн хэрэгслийг шийдэхэд анхаарч ажиллана.
- 3.3.16 Багийн төвийн засвар үйлчилгээг тодорхой цаг хугацаанд чанартай гүйцэтгүүлж байнгын хараа хяналттай байлгана.
- 3.3.17 Төрийн албан хаагчийг илүү чадварлаг болгоход бүх талын дэмжлэг үзүүлж ажиллана.
- 3.3.18 Бусад сумтай “ТУРШЛАГА СОЛИЛЦОО” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, төрийн ажлын чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- 3.3.19 Сумын нэр хүндийг өсгөж бусад сум аймаг, хотод оршин суугаа иргэдийн сэтгэл ханамжийг дээшлүүлж нутаг орондоо ажиллаж амьдрах боломжийг бий болгоход бодлогоо чиглүүлж ажиллана.
- 3.3.20 Уул уурхайн асуудалд болгоомжтой хандаж, мал аж ахуй, бусад үйлдвэрлэл үйлчилгээг дагнасан сумын хөгжлийн бодлогын тодорхойлно.
- 3.3.21 “Арбулагийн бахархал” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж олон нийтэд сурталчилан таниулж ажиллах,
- 3.3.22 Иргэний танхимын техник, тоног төхөөрөмжийг шинэчилж, байнгын мэдээлэл зөвлөгөө өгөх боломжоор хангана.
- 3.3.23 Нутгийн чадварлаг боловсон хүчнийг орон нутагт ажиллуулах бодлого хэрэгжүүлнэ, нийгмийн асуудлыг шийдэхэд анхаарч ажиллана
- 3.3.24 Олон нийтийн хамарсан үйл ажиллагааг чанарын өндөр түвшинд зохион байгуулж, иргэдийн сэтгэл ханамжийг дээшлүүлнэ
- 3.3.25 Төрийн ашиглахгүй хөрөнгийг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулж төсөв санхүүгийн сахилга батыг тогтвортой байлгаж иргэдэд жилд нэгээс доошгүй удаа тайлагнадаг байдлаа үргэлжүүлнэ.
- 3.3.26 ТАХ-ыг давтан сурч мэргэжлээ дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 3.3.27 Сумын нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлийг илүү сайжруулж, тооноос чанарт шилжүүлж жил бүр үр дүнг тооцно
- 3.3.28 ТАХ-н нийгмийн баталгааг тодорхой түвшинд хангаж ажиллана
- 3.3.29 Сумандаа ажиллаж амьдрахад таатай нөхцөл боломжийг бий болгоно
- 3.3.30 Иргэдийн санхүүгийн боловсролыг дээшлүүлэх сургалт мэдээллийн ажлыг зохион байгуулна
- 3.3.31 Орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, үр дүнтэй зарцуулна.

- 3.3.32 Орон нутгийн хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд гадаад дотоодын төсөл арга хэмжээний хөрөнгийн эх үүсвэрийг үр дүнтэй ашиглана.
- 3.3.33 Орон нутагт хөрөнгө оруулалтыг оновчтой төлөвлөж, сум хөгжүүлэх сан болон орон нутгийн хөгжлийн сан, бусад сангуудын үйл ажиллагааг сайжруулан, хөгжлийг дэмжих бодлого баримтална.
- 3.3.34 Сумын төвд шинээр хашаа, байшин, сууц барьж буй иргэдийг ипотекийн зээлд хамруулна.
- 3.3.35 Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг орон нутгийн нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн нэмэлт өөрчлөлт оруулж, газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтийг боловсронгуй болгон мөрдөнө.
- 3.3.36 Цахим ардчиллыг хөгжүүлж, төрийн бодлого, захирамж, хөтөлбөр, журам боловсруулан, шийдвэр гаргах үйл явцад иргэд саналаа өгөх, хяналт тавих зорилготойгоор цахимаар оролцох боломжийг бий болгоно.
- 3.3.37 Төрийн албан хаагч ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ танил талдаа давуу тал олгохгүй байх, явцуу сонирхол, намын харьяаллаар иргэдэд ялгавартай хандахгүй байх зарчмыг бүрэн хэвшүүлнэ.
- 3.3.38 Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.
- 3.3.39 Нийгмийн дэг журам хангах, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх талаар 2020- 2024 оны төлөвлөгөө гарган түүнийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

4. ХӨГЖИЛД ХӨТӨЛСӨН ҮЙЛДВЭРЖИЛТ

4.1 ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛ - ХӨГЖЛИЙН ТУЛГУУР

- 4.1.1 Үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжинэ
- 4.1.2 Аялал жуулчлалаас орон нутагт орох орлогын хэмжээг нэмэгдүүлнэ
- 4.1.3 Малчдын нэгдэх, хорших үйл ажиллагааг дэмжин хөгжүүлнэ
- 4.1.4 Сүү, цагаан идээ боловсруулах үйлдвэр байгуулахад төр хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана
- 4.1.5 Малын үүлдэр угсааг сайжруулж цус сэлгэхэд тодорхой ажил зохион байгуулна.
- 4.1.6 Мах сүүний гарцыг нэмэгдүүлж, малыг чанаржуулах бодлого хэрэгжүүлж, аймаг, сумын аваргын тодорхойлолтонд тусгана.
- 4.1.7 Баг бүрийг нэг бренд бүтээгдэхүүнтэй болгож хөгжүүлэхэд бүх төрлийн дэмжлэг үзүүлнэ.

- 4.1.8 Мал аж ахуйн чиглэлийн сургалт зөвлөгөөнийг тогтмол зохион байгуулна
- 4.1.9 Баг тус бүрийн нутаг, бэлчээрийн хуваарь гарган ягштал мөрдүүлж ажиллана.
- 4.1.10 Малын эмч нарын чадавхийг сайжруулан мал амьтны гаралтай өвчний голомтыг устгах, ариутгах халдваргүйжүүлэх, малын угаалга тарилгын ажлыг чанаржуулна.
- 4.1.11 Малчдын хоршоо нөхөрлөлүүдийг чадавхижуулан үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлэн төсөл хөтөлбөрт хамруулна
- 4.1.12 Багийн төвүүдийг тохижуулна.
- 4.1.13 Залуу малчдын зөвөлгөөнийг жил бүр зохион байгуулна.
- 4.1.14 Сумын хилийн цэсийг малчид иргэдэд тодорхой болгож тэмдэгжүүлнэ
- 4.1.15 Тухайн орон нутгийн иргэдийн саналд тулгуурлан худаг ус гарган усан хангамжыг нэмэгдүүлнэ
- 4.1.16 “Монгол мал-2” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулна.

МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР БЭЛТГЭСЭН
АРБУЛАГ СУМЫН МАН-ЫН ХОРООНЫ
ДАРГА Л.БАТЦОГТ

“АРБУЛАГ СУМЫНХАА ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ ХҮЧЭЭ НЭГТГЭЖ ЗҮТГЭЭ.”

АРБУЛАГ СУМЫН

Монгол Ардын Намын хороо

3.28
000012

**БАЯНЗҮРХ СУМЫН ИТХ-ЫН 2020 ОНЫ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

З. 84

Агуулга:

Мөрийн хөтөлбөрийн үндэслэл

1. Хүний хөгжлийн бодлого

1.1 Орлоготой иргэн.....

1.2 Эрүүл иргэн

1.3 Чанартай боловсрол.....

1.4 Аз жаргалтай гэр бүл

1.5 Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн чиглэлээр.....

1.6 Залуучуудыг дэмжих чиглэлээр

1.7 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг дэмжих чиглэлээр

1.8 Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээний чиглэлээр

1.9 Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт

2. Эдийн засгийн бодлого

2.1 Мал аж ахуй, газар тариалан, үйлдвэрлэл

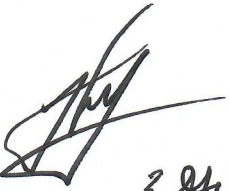
2.2 Аялал жуулчлал

2.3 Төсөв санхүү

3. Ногоон хөгжлийн бодлого

4. Сумын төвийн тохижилт дэд бүтцийн хөгжилийн бодлого

5. Засаглалын бодлого

3.24

Сумын МАН-ын хорооны
Тэргүүлэгчдийн 2020 оны
06-р сарын 19 өдрийн
13 -р тогтоолоор батлав.

2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД МАН-ААС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

Мөрийн хөтөлбөрийн үндэслэл :

- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- Алсын хараа – 2050 урт хугацааны хөтөлбөр, бодлого
- “Хөгжсөн Хөвсгөл -2030” хөтөлбөр
- 2020 оны УИХ - ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөр
- “ Хүчээ нэгтгэе ” аянд иргэдийн ирүүлсэн санал

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1 Орлоготой иргэн

- 1.1.1. Иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлж, ядуурлыг бууруулах зорилгоор ажлын байр шинээр бий болгож байгаа иргэн, аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллана.
- 1.1.2. Бага, дунд орлоготой иргэдийг төрийн бодлогоор дэмжиж, иргэдэд бага хүүтэй зээл, хөтөлбөрт хамруулана.
- 1.1.3. Өрхийн бичил бизнесийг дэмжих бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.4. Гарааны бизнес эрхлэгч оюутан, залууст бизнесээ тэлэх, эрчимжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар олгох цогц арга хэмжээг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.5. Орлого багатай өрхийн ажил эрхлээгүй насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.
- 1.1.6. Хүүхэд бүрийг хадгаламжтай болгох “Хуримтлалтай хүүхэд” хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.7. Сум багийн хүн амын хөдөлмөр эрхлэх тэгш боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.1.8. Иргэдийн туршлага, ур чадвартаа түшиглэн хувиараа хөдөлмөр эрхлэх боломж, өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжиж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжийн хөнгөлөлттэй зээл авахад нь бүх талаар дэмжиж ажиллана.

3. 88

1.2 Эрүүл иргэн

1.2.1 Хүүхэд, ялангуяа нялхсын эндэгдлийг тууштай бууруулж, **“Хүүхдэд ээлтэй сум болох”** зорилтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2.2 **“Эмийн зохистой хэрэглээ”** аяныг зохион байгуулж, **“Зөв тун”** эмийн сангийн чадавхыг бэхжүүлж, нэн зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалтыг 100%-д хүргэнэ.

1.2.3 Иргэн бүр эрүүл мэндийн бүрэн оношилгоонд жил бүр заавал хамрагдах нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.

1.2.4 **“Элэг бүтэн Монгол”** хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, **“Хавдрын эсрэг хамтдаа”** хөтөлбөр орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.2.5 **“Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд”** хөтөлбөрийг сумандаа хэрэгжүүлж, хүүхдийн хоолойн архаг (ангина) өвчнийг эрт илрүүлэн эмчлэх, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдэлээс бага насанд нь сэргийлэх **“Эрүүл ирээдүй”** хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.6 **“Эрүүл чийрэг эр хүн”** хөтөлбөрийг орон нутагтаа үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2.7 Эмэгтэйчүүдийн товлोलт дархлаажуулалтыг сум, багийн хэмжээнд нэвтрүүлж, умайн хүзүүний хорт хавдраас сэргийлэх, хөхний эрүүл мэндийг хамгаалах **“Гэр бүл төлөвлөлтийн”** хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.8 Яаралтай тусламжийн сүлжээний чадавхыг дээшлүүлж, сумын эрүүл мэндийн төв, багийн эмчийн түргэн тусламжийн автомашин, мотоциклын парк шинэчлэлт хийх ажлыг холбогдох шатанд уламжилж шийдвэрлүүлнэ.

1.2.9 Эмнэлгийн ажиллагсдын нийгмийн асуудал, ажиллах орчинг сайжруулан, сумын эрүүл мэндийн төвийг ажилтан, мэргэжилтнээр бүрэн хангана.

1.2.10 Сумын эрүүл мэндийн төвийг халуун, хүйтэн ус, ариун цэврийн байгууламжтай болгох ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

1.2.11 Амьжиргааны баталгаажих түвшнээс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авах **“Цахим карт”** олгож хэрэгжүүлж ажиллана.

1.2.12 Иргэдэд эрүүл мэндийн бүх талын боловсролыг ЕБС-д суралцаж байх үеэс олгож, эрүүл мэндийн **“анхны тусламж”** үзүүлэх чадавхийг хүн бүрд эзэмшүүлнэ.

1.2.13 Сумын Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөлийн барилга, эхчүүдийн амрах байрыг холбогдох дээд шатны байгууллагуудад уламжлан улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтанд тусгуулан ашиглалтанд оруулна.

1.3 Чанартай боловсрол

1.3.1 Дотуур байрыг хүүхдийн сурах, хөгжих, эрүүл аюулгүй ээлтэй орчин болгон, хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, 6 настай хүүхдийн амьдрах сурах нөхцөлийг сайжруулна.

1.3.2 Сургуулийн номын санг **“Цахим номын сан”** болгож, утасгүй интернэтийн орчинг нэмэгдүүлнэ.

1.3.3 Аймгийнхаа **“Оюунлаг-Хөвсгөл”** хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй үргэлжүүлэн хэрэгжүүлнэ.

1.3.4 Багш нарын мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжиж, мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, үйл ажиллагаанд хамруулж, **“Чадварлаг багш”** хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.3.5 Цэцэрлэгийн бүлэг бүрд 2 ээлжийн бүлгийн багш ажиллуулан хүүхэд хүлээж авах, өгөх цагийг уртасгаж эцэг, эхчүүдэд ажлаа тараад хүүхдээ авдаг боломжийг бүрдүүлнэ.

1.3.6 ЕБС-д үдийн хоол хөтөлбөрийн хүрээнд хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчилэхэд хяналт тавьж ажиллана.

1.3.7 Хичээлээс гадуурх сургалтын үндэсний хөтөлбөрийн дагуу сонирхол, авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх, сонгон, секц, дугуйлангийн үйл ажиллагааг нэмэгдүүлж, орлцоо үр дүнг дэмжинэ.

1.3.8 Нүхэн жорлонгийн ашиглалтыг зогсоож, цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрны ариун цэврийн өрөөний чанар үр ашгийг нэмэгдүүлэн , хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.

1.3.9 Улс, аймаг, сумын түвшинд зохион байгуулагдаж буй олимпиад, уралдаан, тэмцээнд оролцож, амжилт үзүүлсэн суралцагч, багш, баг хамт олон, массын сургалтаар манлайлагч багшийг дэмжин урамшуулах тогтолцоог бүрдүүлж хэрэгжүүлнэ.

1.3.10 Сургалтын чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлж тогтворжуулна.

1.3.11 Мэдээллийн технологи, дизайн технологи, биеийн тамир спорт, эрүүл мэнд, хөгжим урлагийн хичээлүүдийн материаллаг баазыг шинэчлэн хөгжүүлнэ.

1.4 Аз жаргалтай гэр бүл

1.4.1 Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндэд онцгой анхаарч, ургийн эрт үеийн оношилгоонд, жирэмсний хяналтад бүрэн авч, сургалт арга зүйгээр хангана.

1.4.2 Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачилгын клуб, холбоо, нөхөрлөл ТББ-дыг бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.

1.4.3 Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн оролцоог дэмжсэн төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.

1.4.4 Ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг үйлдвэрлэл, бичил бизнес эрхлэхэд дэмжинэ.

1.4.5 Баялаг бүтээгчдийг төрийн бодлогоор дэмжинэ.

1.4.6 Орон нутгийн төрийн байгууллагаас үйлдвэрлэгчид, баялаг бүтээгчдийн хөдөлмөрийг үнэлэн, тэднийг олон нийтэд сурталчлах ажлыг зохион байгуулна.

1.4.7 Төрийн худалдан авалтад сумынхаа баялаг бүтээгч, үйлдвэрлэгчдээ дэмжих зарчим баримтална.

1.4.8 Өрхийн амьжиргааны түвшинг тогтоох аргачлалыг үндэслэн , нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зөвхөн зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.

1.4.9 Орлого багатай өрхийн нийгмийн хамгаалал, амьжиргааг дээшлүүлэх олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.

1.4.10 Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.4.11 Их, дээд сургууль төгссөн залуучуудаа сумандаа эргэн ирж ажиллаж хөдөлмөрлөх, бизнес эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж, цахим мэдээллийн систем, хөдөлмөрийн мэдээллийн санг бий болгоно.

1.4.12 Өрхийн аж ахуй эрхлэх үүсгэл, санаачилгыг дэмжиж, төсөл хөтөлбөрт хамруулж, амьжиргааг нь дээшлүүлнэ.

1.5 Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн чиглэлээр

1.5.1 Хүүхдийг халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинд тогтмол хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.

1.5.2 Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үргэлжлэх хугацааг уртасгаж, цэцэрлэгт хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

1.5.3 "Хүүхдийн амьдрах, сурах, хамгаалагдах, хөгжлийг дэмжих чиглэлээр олон улсын төсөл хөтөлбөрүүдийг нэмэгдүүлж, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг нэмэгдүүлж хүүхдийн төлөө зарцуулна.

1.5.4 6-15 насны хүүхдийг сургуульд бүрэн хамруулж, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүй сургууль завсардалтгүй болгоно.

1.5.5 Хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, нийгмийн төлөвшилийг дэмжихэд эцэг, эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

1.5.6 Хүүхдийн эрх, хөгжил, хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлж, хүүхэд, гэр бүлд ээлтэй, тэгш боломж бүхий нийгмийн хамгааллын бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.5.7 Хүүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж, хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлж, хяналтыг сайжруулна.

1.6 Залуучуудыг дэмжих чиглэлээр

1.6.1 Эрэлттэй ажлын байрны судалгаа гаргаж, мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх талаар аймгийн МСҮТ-тэй хамтран сумандаа дунд, богино хугацааны сургалтуудыг зохион байгуулж, залуучуудыг хамруулна.

1.6.2 Гэр бүл, хүүхэд, оюутан, залуучууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх орчин нөхцлийг сайжируулна.

1.6.3 Хүүхэд, оюутан, залуучууд, өсвөр үеийнхнийг гадны сөрөг нөлөө, бусдын дарамт, гэмт хэрэгт өртөх, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодис хэрэглэхээс сэргийлэх, цахим орчин дахь аюулгүй байдлыг хангах хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.6.4 Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн "Залуу гэр бүл" хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.7 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг дэмжих чиглэлээр

1.7.1 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлж, хамрагдах иргэдийг бүрэн хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

1.7.2 Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээнд зорилтот бүлгийн өрхийг нэн тэргүүнд хамруулж, өрхийн орлогыг нь нэмэгдүүлнэ.

1.7.3 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөгжүүлэх, хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.7.4 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд хэрэгцээт үйлчилгээгээ авах нөхцөлийг төрийн болон бусад бүх байгууллагад бүрдүүлнэ.

1.8 Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээний чиглэлээр

1.8.1 Ахмадын зөвлөх үйлчилгээг бий болгож, хүүхэд залууст ажлын дадлага, туршилга, мэргэжлийн ур чадварыг өвлүүлнэ.

1.8.2 Ахмадын талаарх төрийн бодлого, хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлж, ахмадуудыг бүрэн хамруулж ажиллана.

1.8.5 Ахмад настны чөлөөт цагаа үр дүнтэй өнгөрөөх, мэдээлэл авах, хөгжих боломжийг бүрдүүлж, ахмадын өргөөг шинээр барих ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

1.8.6 Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй хэлбэрээр үргэлжлүүлнэ.

1.9 Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт

1.9.1 Соёлын төвийн барилга байгууламж, орчин нөхцөл, техник хэрэгсэл, материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд анхаарч, иргэдэд үзүүлэх соёлын үйлчилгээний чанар, хүртээмж, давтамжийг нэмэгдүүлнэ.

1.9.2 Орон нутагт тэргүүлэх чиглэлийн болон үндэсний спортын төрлүүдийг түлхүү хөгжүүлж, нийтийг хамарсан спортын арга хэмжээг өргөжүүлнэ.

1.9.3 Монгол бичгийн үндэсний хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлж, Монгол бичгийн олимпиадыг иргэдийн дунд уламжлал болгон явуулна.

1.9.4 Хөдөөгийн багуудын **"Мэдээллийн төв"**-үүдийг засварлан тохижуулж, биеийн тамирын задгай талбайг баг бүрт засварлан тохижуулна.

1.9.5 Орон нутагт Монголынхоо нүүдлийн соёл иргэншил, үнэт зүйлийг танилцуулсан өв, соёл, урлаг, аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

1.9.6 Түүх, соёлын өвийг сүйтгэж байгаа хууль бус үйл ажиллагаатай тэмцэж, хариуцлагыг чангатгаж, биет болон биет бус өвийг хамгаална.

1.9.7 Биеийн тамир, спортын арга зүйчийг чадвахчуулан ажлын байрыг тохижуулж үйл ажиллагааг өргөжүүлэн чанаржуулна.

1.9.8 Биеийн тамир, спортод хөрөнгө оруулалт хийсэн хувь хүн, аж ахуйн нэгжийг дэмжиж ажиллана.

1.9.9 Сумын түүхт 90 жилийн ойн хүрээнд хэрэгжүүлэх бүтээлч санал, санаачилгыг бүх талаар дэмжиж ажиллана.

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

2.1 Мал аж ахуй, газар тариалан үйлдвэрлэл

2.1.1 ХАА-н үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэх бодлого баримтална.

2.1.2 “Монгол мал-2” хөтөлбөрийг сумандаа хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлэн, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулах ажлыг зохион байгуулна.

2.1.3 Хууль ёсны эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар малд үзлэг ангилалт хянан баталгаажуулалтын ажлыг хийлгэж, -Дархад үүлдрийн хониор сумын цөм сүрэг бүрдүүлнэ. Мөн ноолуурын чиглэлийн “Эрчмийн хар” үүлдрийн ямааны хээлтүүлэгчээр сүрэг сайжруулна..

2.1.4 Мал амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль, Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж, малын эмч, мал зүйч мэргэжилтэн бэлтгэх, сумын мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн технологийн мэргэжлийн аж ахуйн нэгжийн тоог нэмэгдүүлж үйл ажиллагааг нь өргөжүүлнэ.

2.1.5 Хувийн хэвшлийн мал эмнэлгүүдийг бэхжүүлж, мал амьтны гаралтай өвчний голомтыг устгах, ариутгал, халдваргүйжүүлэх, ажлын чанар үр дүнг дээшлүүлж, мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулна.

2.1.6 Малчдын зөвлөгөөн болон шилмэл малын үзэсгэлэн худалдааг жилд 1, 1 удаа тогтмол зохион байгуулна..

2.1.7 Мал, амьтны гаралтай түүхий эд /Арьс шир, үс, ноос ноолуур, эсгий эдлэл, мөн дайвар бүтээгдэхүүн / боловсруулах жижиг цех, үйлдвэрийг бодлогоор дэмжинэ.

2.1.8 Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сан, малын гаралтай бүтээгдэхүүний цахим тогтолцоог хөгжүүлнэ.

2.1.9 Сүүний чиглэлийн үхрийн эрчимжсэн аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжиж, дотоодын сүүний үйлдвэрлэл, боловсруулалтыг өсгөж, сүүгээ борлуулж буй малчдад зориулсан хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

2.1.10 Сумын бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулан мөрдөж ажиллана.

2.1.11 Тэжээлийн олон наст ургамлыг нутагшуулж, тариалах ажлыг зохион байгуулж ажиллана.

2.1.12 Малын тэжээлийн үйлдвэр, цех байгуулахад бүх талын дэмжлэг үзүүлж, сумын өвс тэжээлийн аюулгүй нөөцийг нэмэгдүүлэх бодлого баримтална.

2.1.13 ХАА-н даатгалын тогтолцоог нэмэгдүүлж, малчин, тариаланчдыг эрсдэлээс хамгаална.

2.2 Аялал жуулчлал

2.2.1 Аялал жуулчлалыг сумын эдийн засгийн туслах салбарын нэг болгон хөгжүүлэх тусгай хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлнэ.

2.2.2 Дотоодын амрагч, аялагчдад зориулсан амралт зугаалгын бүсчлэлийг тогтоож, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлал, гар урлалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

2.2.3 Байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг сумандаа хөгжүүлнэ.

2.2.4 Аялал жуулчлалын гол чиглэлийн авто зам дагуу буюу Бэлтэс, Дэлгэрмөрөн гол дагуу чиглэлд жуулчны отог байгуулахаар зөвшөөрөл авсан иргэн, аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг эхлүүлэн, тогтмолжуулана.

2.3 Төсөв санхүү

2.3.1 Төсөв санхүүгийн шинэчлэлийн бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, санхүүгийн албаны ажилтнуудын чадавхыг дээшлүүлнэ.

2.4.2 Төр, хувийн хэвшлийн статистик мэдээллийн санг бүрдүүлж, хүн ам, өрхийн мэдээллийн сангийн баяжилт, тооцооллыг сайжруулна.

2.4.3 Төсвийн үр ашиггүй зардлыг танаж, хэмнэлтийн горимд шилжүүлж, төсвийг үр дүнтэй зарцуулна.

2.4.4 Татвар хураалтыг цахимжуулж, төсвийн орлогын бааз суурийг өргөжүүлнэ.

2.4.5 Санхүүгийн ажилтнуудын компьютер, техник тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх.

2.4.6 Шинээр ажлын байр нэмэгдүүлсэн иргэд, аж ахуйн нэгжийг татварын хөнгөлөлт, урамшууллын бодлогод хамруулна.

ГУРАВ . НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

3.1 Ойн хөнөөлт шавьжийн тархалт, өсөлт, бууралтыг хяналтад авч, мэргэжлийн байгууллагын оролцоотойгоор түүнтэй тэмцэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

3.2 Гол горхи, булаг шанд, рашааны ундаргын эхийг хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, нутаг дэвсгэрийн рашаануудын химийн найрлагыг тогтоолгоно.

3.3 Цаг агаарын мэдээ, мэдээллийг цахим хэрэгслээр олон нийтэд хүргэх, түгээх, ажлын чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

3.4 Газар зүйн мэдээллийн системд суурилсан “Ухаалаг, цахим газрын зураг” үндэсний хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлж, газрын харилцаатай холбоотой орон зайн өгөгдөл, мэдээллийн хүртээмжийг нээлттэй, ил тод болгоно.

3.5 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, хөтөлбөрүүдийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

3.24

3.6 Хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс тордох агротехникийн болон усалгааны хэмнэлттэй, үр ашигтай дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх бодлого баримтална.

3.7 “Ногоон хэрэм” төсөл хэрэгжүүлж, дэд бүтцийн байгууламж, бэлчээр ашиглалтын улмаас эвдрэл, доройтолд орсон газрыг нөхөн сэргээж дахин ашиглах боломжтой болгоно.

3.8 Сумын төвийн ногоон байгууламжийн эзлэх талбайн хэмжээг 25 хувьд хүргэнэ.

3.9 Бэлчээрийг усжуулах, Эмт болон Хөндийд цэвдгийн бүсэд тохирсон арга технологиор худаг гаргах ажлыг шийдвэрлүүлэн, малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.

3.10 Бэлчээрийг нөхөн сэргээх “Малчдын дундын сан”-г бий болгоно.

3.11 Түймэрт өртсөн, хортонд идэгдсэн, тахилга шүтээнт уул толгодын орчинг ойжуулах арга хэмжээг иргэд, ойн нөхөрлөлүүд төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

ДӨРӨВ. СУМЫН ТӨВИЙН ТОХИЖИЛТ, ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

4.1 Сумын төвд иргэдийн амарч тухлах, чөлөөт цагаа өнгөрөөх ногоон байгууламж, цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулна.

4.2 Ногоон байгууламжийг бий болгосон иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулж, айл өрхийн ногоон стандартыг бий болгож мөрдүүлнэ.

4.3 Хог хаягдлыг байгальд халгүй аргаар устгах технологи, менежментийг судлан хэрэгжүүлж эхлэнэ.

4.4 Сумын төвд ахуйн үйлчилгээний төвийг бий болгоход анхаарч, иргэд халуун ус, үсчин, гоо сайхан, хими цэвэрлэгээний үйлчилгээг тогтмол авах боломжтой болгоно.

4.5 Газар хөдлөлт, байгалийн гамшгийн эрсдэл аюулыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд барилга, байгууламж, орон сууцыг бүртгэлжүүлнэ.

4.6 Сумын төвийн иргэдийн аюулгүй байдлыг хангах ажлыг эрчимжүүлж, авто зам, гудамж, олон нийтийн зам талбайг гэрэлтүүлэх камержуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

4.7 Сумын төвийн айл өрх албан газруудыг халаалтын нэгдсэн системд холбох талаар арга хэмжээ авч ажиллана.

4.8 Гудамж, байшин барилгын хаягийн нэгдсэн стандартыг нэвтрүүлнэ.

4.9 Өрхүүдийг бохирын байгууламж байгуулах, био жорлон нэвтрүүлэх замаар нүхэн жорлонгоос татгалзаж хөрсний бохирдлыг багасгана.

4.10 Зорчигч тээврийн олон төрөлт үйлчилгээ бий болгож, иргэдийг богино хугацаанд зорчих нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

4.11 Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд орон нутгийн нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн нэмэлт өөрчлөлт оруулж, газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтийг боловсронгуй болгон мөрдөнө.

- 4.12 Айл өрх, аж ахуйн нэгж байгууллагыг инженерийн шугам сүлжээ бүхий тохилог орон сууц, эдэлбэр газар, амины орон сууцтай болох нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.
- 4.13 Орон нутгийн чанартай Живлэг, Хамар, Халзан, Харчулуутын давааг засч сайжруулах талаар тодорхой ажлуудыг зохион байгуулна.
- 4.14 Эмтийн голын дагавар гүүрүүдийг жил бүр сольж бетон болгож солих талаар арга хэмжээ авч ажиллана.
- 4.15 Сумын төвийн доторх замуудыг сайжруулж бетонон 2-4 км замыг шинээр тавих ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

ТАВ . ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

- 5.1 Засаг даргын тамгын газрын үйл ажиллагааны давхардлыг арилгах, орон тоо бүр дээр мэргэжлийн албан хаагчдыг бүрэн ажиллуулна.
- 5.2 Төрийн болон нийтийн өмчийн үр ашигтай, зохистой ашиглалт, хэрэглээг дэмжиж, "Сумын хэмнэлтийн хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.3 Төрийн байгууллагад байгаа мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халж, иргэд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг "Нэг иргэн- Нэг бүртгэл" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.4 Мэдээллийн нэгдсэн сангаар дамжуулан төрийн байгууллагын үйлчилгээнд цахим технологи нэвтрүүлж, хүнд суртал, үүсгэж буй үйлчилгээнүүдийг цахимжуулна. (цахим татвар, цахим иргэний бүртгэл, цахим газрын харилцаа, цахим эрүүл мэнд, цахим боловсрол гэх мэт)
- 5.5 Хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээ нэвтрүүлэх зорилгоор төрийн байгууллагуудын үйлчилгээг сайжруулж, төрийн албан хаагчдыг чадавхжуулж, төсвийн зардлыг хэмнэнэ.
- 5.6 Төрийн бодлого, захирамж, хөтөлбөр, журам боловсруулан, шийдвэр гаргах үйл явцад иргэд саналаа өгөх, хяналт тавих зорилготойгоор цахимаар оролцох боломжийг бий болгоно.
- 5.7 Төрийн байгууллагад хандсан иргэдийн өргөдөл, хүсэлтийг шуурхай шийдэж, тушаал, шийдвэр, үүрэг даалгаврын биелэлтийг цахим хэлбэрээр хянадаг болно.
- 5.8 Газарзүйн мэдээллийн системд тулгуурласан хаягжилтын нэгдсэн сан бүрдүүлж, иргэд, байгууллагын хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.
- 5.9 Төрийн албан хаагч ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ танил талдаа давуу тал олгохгүй байх, явцуу сонирхол, намын харьяаллаар иргэдэд ялгавартай хандахгүй байх зарчмыг бүрэн хэвшүүлнэ.
- 5.10 Төр, иргэний нийгэм болон бизнесийн байгууллагад авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх хандлага төлөвшүүлж, авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаарх мэдээллийг урамшуулах эдийн засгийн болон бусад хөшүүргийг бий болгоно.

- 5.11 Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.
- 5.12 Төрийн албанд шинээр томилогдсон иргэнийг орон нутаг, төрийн албаны анхан шатны нэгжид ажиллуулан дадлагажуулах замаар мэдлэг чадвар, туршлагыг нэмэгдүүлнэ.
- 5.13 Төрийн албан хаагчдыг тасралтгүй сургаж хөгжүүлэх цахим сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, төрийн албан хаагчдын мэдлэг чадвар, хандлагыг эрс шинэчилнэ.
- 5.14 Сумын төвийн гудамж талбайд гэрэлтүүлэг хийх, камержуулах ажлыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох чиглэлээр үр дүнд хүрнэ.
- 5.15 Хүн амын хүнсний болон эрүүл ахуйн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор гарч буй зөрчил дутагдлыг арилгах, хяналт тавих үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 5.16 Гамшигт үзэгдлүүд (ган зуд, хүчтэй шороон шуурга г.м)-ийн тархалт, давтамж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 5.17 Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах салбар зөвлөлийн үйл ажиллагаагэхлүүлнэ.
- 5.18 Олон нийтийг хамарсан халдварт өвчин, цар тахал, байгалийн гамшиг зэрэг аюулыг эрсдэлгүй даван туулахад бэлдэж, сумын онцгой комисс, шуурхай штабын үйл ажиллагааг чадавхижуулна.
- 5.19 Сумын архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаанд мэдээлэл технологийн ололтыг нэвтрүүлж, төрийн албаны архивын хадгалалт, хамгаалалтын нөхцөлийг сайжруулж, "Цахим архив"-ын баяжилтыг нэмэгдүүлнэ.
- 5.20 "Иргэний танхим"-ыг техник тоног төхөөрөмжөөр хангаж, иргэдэд эрх зүйн зөвлөгөө өгөх, мэдээлэл сурталчилгааны ажлын чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.21 Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд иргэд, олон нийтийн оролцоог дээшлүүлж, хамтын ажиллагааг сайжруулж, гэмт хэргийн гаралтыг тогтвортой бууруулна.
- 5.22 Орон нутагт ажиллах багш, эмч, төрийн албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэн тогтвор суурьшилтай ажиллуулна.

Баянзүрх сумын
Монгол Ардын Намын хороо

Бүрэнтогтох сумын МАН-ын Хорооны хурлын
2020 оны 06 дугаар сарын 18 өдрийн 8 дугаар
тогтоолоор батлав.

2020 ОНЫ ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМААС ДЭВШҮҮЛЖ БҮЙ
“МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР”

Үндэслэл:

- “ХӨГЖСӨН ХӨВСГӨЛ-2030” хөтөлбөр
- 2020 оны УИХ-ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр
- 2020 оны Аймгийн ИТХ-ын сонгуульд аймгийн МАН-аас дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр
- Бүрэнтогтох сумын 2016-2021 он хүртэлх сум хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө

Уриа: Иргэн бүрийг дэмжье – Ирээдүйг харж хөгжье

Зорилго: Иргэдийнхээ хангалуун амьдрах, ажиллах, хөгжих боломжийг тэлсэн, айл өрхийн амьжиргаа, аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг дэмжсэн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Үр дүн: Ажилтай орлоготой, бүтээн байгуулалттай, хамтын ажиллагааг дэмжсэн сэтгэл ханамжтай иргэн, манлайлагч төрийн байгууллага, хөгжсөн сум орон нутаг.

Нэг: Хөрөнгө оруулалт бүтээн байгуулалтын ажлын талаар:

- 1.1 ЕБС-ийн 200 хүүхдийн дотуур байр шинээр барих асуудлыг холбогдох байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2 Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй болох
- 1.3 Соёл спортын цогцолборын өргөтгөл, их засвар хийж 250 хүний суудал бүхий үзэгчдийн танхимтай болгох талаар холбогдох эрх бүхий байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.4 ЗДТГ-ын барилгад их засвар хийх асуудлыг эрх бүхий байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.5 Соёлын төв, ЕБС-ийг тусгай зориулалтын суудлын авто машинтай болгох асуудлыг зохих байгууллага, албан тушаалтанд тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.6 Мөрөн-Бүрэнтогтох чиглэлийг холбосон засмал зам тавих асуудлыг УИХ, Засгийн газарт уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 1.7 Бүрэнхаан багийн Засаг даргын конторын барилга шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлж ажиллана.
- 1.8 ХАА, газар тариалангийн салбарын хөгжилд нэн шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжөөр хангаж, 200 хүртэл га-д ногоон тэжээл тариалж малын тэжээлийн үйлдвэрлэл байгуулах бодлого баримтлаж ажиллана.
- 1.9 Мал эмнэлэгийн салбарын ажил үйлчилгээнд шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, авто машин, барилга, байр танхимаар хангах талаар холбогдох байгууллагад хүсэлт тавьж шийдвэрлүүлнэ.

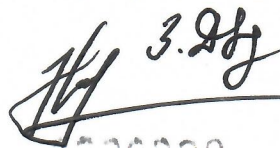
 3.

- 1.10 Малын халдварт, паразит өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын чанар, хүртээмжийг сайжруулах, багаж тоног төхөөрөмж, эм хангамжийн хүрэлцээг нэмэгдүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- 1.11 Сумын төвийн дээд хороолол, Загзуугийн амны ногооны талбай, хөдөөгийн багуудад жил бүр шинээр 2-оос доошгүй гүн өрмийн худаг гаргах асуудлыг ОНХС-ийн болон төсвийн хөрөнгөөр шийдвэрлэнэ.
- 1.12 Сангийн далай, Бүрэнхаан багуудад үүрэн холбооны сүлжээг хувийн хэвшлийн дэмжлэгтэйгээр тавих асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- 1.13 Сумын төвийг Мөрөн хотоос 35 квт-ийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамд холбох асуудлыг холбогдох байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.14 Сумын төвийн гудамж хорооллыг нэгдсэн халаалтын дулааны шугамд холбох, халуун хүйтэн устай болох санал, санаачлагыг дэмжиж ажиллана.
- 1.15 Бүрэнхаан багийг шилэн кабелийн сүлжээнд холбуулах талаар холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллана.
- 1.16 Загзуугийн гол, Хамар, Хавиргын даваа, Баруун эхтийн гол, Боомын гол, Бүлээний даваа, Лавсын зам зэргийг иргэдийн хүч оролцоотойгоор засч сайжруулна.
- 1.17 Аймгийн ОНХС-ийн хөрөнгө оруулалтаар сумын төвд 20тн-ын багтаамжтай төмс, хүнсний ногоо хадгалах зоорь шинээр барих ажлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 1.18 Бүрэнтогтох сумыг Мөрөн хотын дагуул сум маягаар хөгжүүлж, аялал жуулчлалын төв болгон хөгжүүлэх бодлого баримтлана.
- 1.19 Нэг удаа 100-гаас доошгүй хүн хүлээн авах хүчин чадал бүхий зоогийн газрыг хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт, сумын хөгжлийн сангийн хөрөнгийн дэмжлэгтэйгээр шинээр байгуулна.
- 1.20 Сумын төвийн гудамж хороолол, зам талбайн өнгө үзэмж, тохижилт соёлжилтыг сайжруулж, иргэдийн сэтгэл ханамжид нийцүүлнэ.
- 1.21 Сумын төвийн спортын задгай талбайг засварлаж тохижилт, соёлжилтыг сайжруулна.
- 1.22 Сумын соёлын төвийн техник тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх арга хэмжээ авна.
- 1.23 Сумын төвийн дээд хороололд халуун ус, хүүхдийн тоглоомын талбайг шинээр барих ажлыг шийдвэрлэнэ.
- 1.24 Их-Уул багийн төвийг 10 квт-ийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамд холбох асуудлыг Эрчим хүчний яаманд тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.25 Их-Уул багийн төвийг түшиглэн "Ногоочдын хотхон" байгуулах төслийг ногоочдын бүлэг нөхөрлөл, иргэдэд түшиглэн хэрэгжүүлнэ.

Хоёр: Иргэний хөгжлийн талаар

2.1 Хүүхэд хөгжил:

- 2.1.1 Хүүхэд харах үйлчилгээг иргэд, хувийн хэвшлийн оролцоонд түшиглэн нэвтрүүлнэ.
- 2.1.2 Хүүхдийг халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинжуулалтанд бүрэн хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- 2.1.3 СӨБ-ын хүртээмжийг дээшлүүлж, бүтэн ба хагас өнчин, хөгжлийн бэрхшээлтэй, эмзэг бүлгийн хүүхдийн хамрагдах нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.4 Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үргэлжлэх хугацааг уртасгах, чанарыг сайжруулахад иргэд, хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжиж ажиллана.

 3.28

- 2.1.5 Хүүхдийн санал бодлыг төрийн бодлого, шийдвэрт тусгаж хариуг эргэж мэдээллэдэг журмыг сумын төрийн бүх байгууллагуудад хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.6 “Бүрэнтогтохын бахархал”, “Зөв хүүхэд-Сайн сурагч”, “Авъяаслаг Бүрэнтогтохчууд” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж монголчуудын ёс заншил, түүх соёл, төрөлх нутаг орныхоо байгалиа хамгаалах, бахархах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлнэ.
- 2.1.7 Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих чиглэлээр олон улсын байгууллагын төсөл, арга хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.8 Сургуулийн сурагчдын оролцооны байгууллагуудын үйл ажиллагааг дэмжиж хүүхдийн хөгжил, төлөвшлийн төв байгуулна.
- 2.1.9 Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаарх сургалт, сурталчилгааны ажлын үр нөлөөг дээшлүүлнэ.

2.2. Залуусын хөгжил

- 2.2.1 “Бүтээлч залуу” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж залуусыг хөдөлмөр эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж ажиллана.
- 2.2.2 Суманд хийгдэж буй томоохон бүтээн байгуулалт, гадны хөрөнгө оруулалтын ажилд орон нутгийн залуучуудыг татан оролцуулна.
- 2.2.3 “Эрүүл Ирээдүй” хөтөлбөрийг санаачлан залуучуудыг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоонд хамруулна.
- 2.2.4 Эрэлттэй ажлын байрны судалгааг гаргаж энэ чиглэлээр сумын хэмжээнд дунд, богино хугацааны сургалт зохион байгуулна.
- 2.2.5 Төрийн албаны залуу албан хаагчдын мэргэжил, ур чадварыг дээшлүүлэх талаар холбогдох чиглэлийн сургалтанд хамруулж чадваржуулна.
- 2.2.6 Спортын холбоодыг дэмжиж чөлөөт цагийн танхим бий болгоно.
- 2.2.7 Залуучуудын идэвхи оролцоог дээшлүүлэх зорилгоор “Залуус хөгжлийн танхим”-ыг байгуулж ажиллуулна.
- 2.2.8 Урлаг, спортын бага наадмыг жил бүр уламжлал болгон явуулна.

2.3. Эмэгтэйчүүдийн хөгжил

- 2.3.1 Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндийн асуудалд онцгой анхаарч, нийгмийн эрүүл мэндийн арга зүйн зөвлөгөө, мэдээллээр хангана.
- 2.3.2 Эмэгтэйчүүдийг эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоонд бүрэн хамруулах цогц аяныг жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулна.
- 2.3.3 Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачилгын клуб, холбоо, ТББ-уудыг бодлогоор дэмжинэ.
- 2.3.4 Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн оролцоог дэмжсэн төрөл бүрийн төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 2.3.5 Эмэгтэйчүүдийн хийсэн гар урлалын бүтээгдэхүүнийг зах зээлд борлуулах суваг, сүлжээг бий болгоно.
- 2.3.6 Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сангийн зээл, бусад төсөл хөтөлбөрүүдийн санхүүжилтийн тодорхой хувийг ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг дэмжихэд чиглүүлнэ.

2.4. Ахмадуудын хөгжил

- 2.4.1 Сумын Ахмадын зөвлөл, ахмадуудын үүсгэл санаачилгыг Засаг даргын бодлого, үйл ажиллагаанд тусгаж хэрэгжүүлнэ.
- 2.4.2 Сумын эмнэлэгт ахмадын эмчтэй болж ахмадууд хэвтэн эмчлүүлэх тусгай өрөө тасалгаатай болгох бодлого баримтлаж ажиллана.
- 2.4.3 Ахмадууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх, бие эрхтэнээ сэргээн засах, чийрэгжүүлэх арга хэмжээнд зориулсан тусгай өрөө тасалгаа

3.28

бүхий "Ахмадын өргөө"- тэй болгох асуудлыг холбогдох байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлнэ.

- 2.4.4 Ахмад настнуудын санаачилсан олон нийтийн арга хэмжээ урлаг соёл, спортын үйл ажиллагаануудыг дэмжиж, уламжлалт ажил болгож хэвшүүлнэ.

Гурав: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар

- 3.1 Суманд тогтмол үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, иргэдийг төрийн болон төсөл хөтөлбөрийн эх үүсвэр, хөнгөлөлттэй зээл, тусламжинд хамруулна.
- 3.2 Дотоодын аж ахуйн нэгжүүдэд давуу байдал олгож, зах зээлийг нь хамгаална.
- 3.3 "Сумын бренд" бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлж, зах зээлд гаргах боломж бүрдүүлнэ.
- 3.4 Үйлдвэрлэгч, баялаг бүтээгчийн хөдөлмөрийг үнэлж дүгнэх, шагнаж урамшуулахад анхаарч ажиллана.
- 3.5 Сумын давуу тал, онцлогт тохирсон 1- ээс доошгүй ЖДҮ- ийг орон нутгийн аж ахуйн нэгж, малчдын хоршоо, нөхөрлөлийн оролцоотойгоор байгуулж, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг дэмжинэ.
- 3.6 Таван хошуу малын цөм сүргийг бий болгож, өсгөн үржүүлж, ашиг шимийг дээшлүүлнэ.
- 3.7 Залуу малчин гэр бүлийг бүх талаар дэмжиж ажиллана.
- 3.8 Мал аж ахуйн гаралтай түүхий эдээр бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх чиглэлтэй төсөл хөтөлбөрийг СХС-ийн зээлээр дэмжинэ.
- 3.9 Малчдын хоршоо, нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагааг чадавхижуулах талаар хууль эрх зүйн туслалцаа, дэмжлэг үзүүлж, төсөл хөтөлбөрт хамруулна.
- 3.10 Төмс хүнсний ногоо тарих, зоорь хүлэмжийн аж ахуй байгуулахыг хүссэн иргэдэд газар, үр бордоо, зээл тусламж олгох зэргээр дэмжинэ.
- 3.11 ХАА-н биржийн үйл ажиллагааг орон нутагт дэмжиж хэрэгжүүлнэ
- 3.12 Төрийн худалдан авалтанд орон нутгийн аж ахуйн нэгжүүдийг давуу эрхтэй оролцуулна.
- 3.13 Орон нутагт үйлдвэрлэсэн хүнсний бүтээгдэхүүнийг хэрэглэхийг уриалж сумын иргэд болон гал тогоо бүхий төсөвт байгууллагуудтай бодлогоор хамтран ажиллана.
- 3.14 Сум орон нутагт үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг зах зээлд борлуулах "Бүрэнтогтох суманд үйлдвэрлэв" гэсэн шошго бүхий сүлжээ дэлгүүрүүдийг Мөрөн, Эрдэнэт, Дархан, Улаанбаатар хотод байгуулах ажлыг нутгийн зөвлөлүүдтэй хамтран шийдвэрлэнэ.
- 3.15 Аймаг, улсын чанартай үзэсгэлэн худалдаануудад бизнес эрхлэгч, ажил хэрэгч иргэдийг зохион байгуулалттай оролцуулж, үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээг нь сурталчилна.
- 3.16 Байгалийн дагалт бүтээгдэхүүн ашиглах замаар өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг дэмжинэ.
- 3.17 Сумын төв, хөдөөд ямар нэг тодорхой ажил хөдөлмөр эрхэлдэггүй, их, дээд сургууль төгсөгчид, мэргэжил эзэмшээгүй хөдөлмөрийн насны залуусын судалгааг багийн засаг дарга нар, нийгмийн ажилтан нараар үнэн зөв гаргуулж ажлын байртай болгох, мэргэшүүлэх сургалтанд суралцуулах шинэ ажлын байр бий болгоход нь дэмжлэг үзүүлнэ.
- 3.18 Өрхийн газар тариалан эрхлэлтийг бүх талаар дэмжиж хөдөлмөр хөнгөвчлөх, механикжуулах арга хэмжээ авна.

 3.28

- 3.19 Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт, Мөрөн хотын нутгийн зөвлөл, бизнес эрхлэгчдийн дэмжлэг санаачилгад тулгуурлан доорх зарим асуудлыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авна.Үүнд:
- Сумын төвд 1-2 га газарт "Дурсгалын цэцэрлэгт хүрээлэн" байгуулж ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх.
 - Сумын төвд "Ёслол хүндэтгэлийн өргөө" байгуулж сумын түүх соёл, ёс уламжлал, зан заншлыг сурталчлах төв болгож ашиглах.
 - Нэгдлийн гуанзны хуучин барилгад их засвар үйлчилгээ хийлгэж нийтийн хоол, үйлчилгээний газар болгох.
- 3.20 ОНХС-ийн хөрөнгө оруулалтыг ажлын шинэ байр бий болгох, ажлын машин, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл худалдан авч нийлүүлэхэд голлон чиглүүлэх бодлого баримтлана.
- 3.21 Сумын төвд улс, аймгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт, төсөл хөтөлбөрийн санхүүжилтээр сүү, цагаан идээ, мах, арьс нэхий боловсруулах зэрэг жижиг үйлдвэр, цех байгуулах асуудлыг шийдвэрлүүлэх талаар холбогдох яам, газруудтай хамтран ажиллана.
- 3.22 "Ахуй үйлчилгээг хөгжүүлэх" менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж үйлчилгээ үзүүлэгч ААНбайгууллага, иргэдийг 1 цэгт төвлөрүүлэн иргэдэд үйлчлэх, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 3.23 Сумын төвд талх нарийн боовны үйлдвэрлэлийг сэргээн хөгжүүлж иргэдэд цоо шинээр үйлдвэрлэсэн гурил, гурилан бүтээгдэхүүний үйлчилгээг өдөрт нь хүргэх боломжийг бүрдүүлнэ.

Дөрөв: Байгаль орчин хөдөөгийн хөгжлийн бодлогын талаар

- 4.1 Сумын байгаль орчин хөдөөгийн хөгжлийн бодлогын ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, мөрдөж ажиллана.
- 4.2 Сумын төвийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх талаар төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийн тодорхой хэсгийг энэ арга хэмжээнд зарцуулна.
- 4.3 "Хашаандаа тохилог сайхан амьдарцгаая" хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.
- 4.4 Худаг, усан сан гаргах замаар хүн, малын усан хангамжийг нэмэгдүүлж ашиглахгүй байгаа бэлчээр нутгийг ашиглах нөхцөл боломжийг судлан хэрэгжүүлнэ.
- 4.5 Сумын отрын бүс нутгийн судалгааг зөв тодорхойлж, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож мөрдөнө.
- 4.6 Мал амьтны гаралтай өвчний тандалт, хяналтыг тогтмолжуулж, өвчний голомтыг устгах, ариутгах халдваргүйжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 4.7 Сумын нэгдсэн хог хаягдлын цэгийн хогийг дарж, булах арга хэмжээ авч газрыг нь эрүүлжүүлэх, хог хаягдлын оновчтой менежментийг нэвтрүүлнэ.
- 4.8 Хог тээврийн машиныг шинээр худалдан авна.
- 4.9 Малчдын хэрэглээний модны хэрэгцээг нарийвчлан тооцож хангах бодлого баримтлана.
- 4.10 Нэн ховор, ховор ан амьтан, ургамлын тархац, нөөцийг баг бүрээр нарийвчлан тогтоож, хамгаалах арга хэмжээ авч ажиллана.
- 4.11 Бэлчээрийн талхагдал, цөлжилтийн талаар иж бүрэн судалгаа хийж, бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөө шинээр боловсруулж сумын ИТХ-аар батлуулж мөрдөнө.

3.88

- 4.12 Ойн нөхөрлөлүүдийг менежментийн төлөвлөгөөний дагуу бие даасан үйл ажиллагаа явуулахад нь санхүүгийн болон техник, технологийн дэмжлэг үзүүлнэ.
- 4.13 Модлог ургамлын үр бэлтгэх, хадгалах, шинэчлэх, нийлүүлэх ажлыг оновчтой хэлбэрээр зохион байгуулна.
- 4.14 Байгалийн аясаар болон зориудаар ойжуулж, нөхөн сэргээх талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 4.15 Байгалийн цогцолборт, дурсгалт, баг сумын тусгай хамгаалалттай газруудын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулна.
- 4.16 Байгалийн гамшиг болзошгүй аюул осол, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсооход чиглэсэн ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 4.17 Сумын нутаг дэвсгэрт байгаа Дулаан, Хядга зэрэг рашааны газар зохион байгуулалтыг сайжруулах, тохижилт соёлжилтын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж хамгаалах, зүй зохистой ашиглах арга хэмжээ авах.
- 4.18 Булаг шандын судалгаа шинэчлэн гаргаж, эх ундрагыг нь хамгаалах ажлыг иргэд олон нийтийн оролцоонд тулгуурлан хийнэ.
- 4.19 Хадлангийн талбайг услах, бордох замаар ургац нэмэгдүүлэхийг хүссэн иргэдэд хадлангийн талбайг эзэмшүүлнэ.
- 4.20 МАА-н салбар, малчдын талаар дараах бодлого баримтална. Үүнд:
- Залуу малчдаа төрийн бодлогоор бодитой дэмжинэ.
 - Ахмад малчдынхаа хөдөлмөрийг үнэлж урамшуулна.
 - Бэлчээрийн цөлжилт, ургамлын доройтлоос урьдчилан сэргийлнэ.
 - Малын тоонд бус чанарт онцгой анхаарна.
- 4.21 Хувийн хэвшлийн малын эмч, сумын ЗДТГ-ын мал эмнэлэг, үржлийн тасгийн үйл ажиллагааг малын бэлчээр, малчны хот руу хандуулж ажиллана.

Тав: Нийгмийн бодлогын талаар

- 5.1 Иргэдийн бие бялдарыг хөгжүүлэх зорилготой "Фитнес" төвийг сумын төвд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтаар байгуулна.
- 5.2 Сумын "Үндэсний бөхийн холбоо"-г бэлтгэл, сургуулилалт хийх байр танхимтай болгох арга хэмжээг зохион байгуулна.
- 5.3 Сумынхаа нийт иргэдийг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн үзлэг оношлогоонд хамруулах арга хэмжээ авна.
- 5.4 Эх хүүхдийн эндэгдэлгүй, "Хүүхдэд ээлтэй сум" болох зорилтыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 5.5 Эмийн аюулгүй байдалд хяналт тавьж, нийлүүлэлтийг стандартад нийцүүлнэ.
- 5.6 Хүн амыг аюулгүй ус, хүнсээр хангах, орчны ариун цэврийн байдлыг сайжруулахад чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 5.7 "Иргэн-эрүүл мэнд" нүүдлийн тусламж үйлчилгээний баг ажиллуулж, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг иргэдэд ойртуулан чанаржуулна.
- 5.8 Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмж, шуурхай байдлыг бүрэн хангаж ажиллана.
- 5.9 ЭМТ-ийн барилга байгууламж, багаж тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгсэлийн засвар шинэчлэлийг хийх талаар холбогдох байгууллагуудтай хамтран үе шаттай арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- 5.10 Зарим багийн бага эмчийн байрыг шинээр барих, их засвар хийх зэрэг ажлыг ээлж дараатай шийдвэрлэж, багийн бага эмч нарыг унаажуулах зохион байгуулалтын арга хэмжээг дээд шатанд уламжилж хэрэгжүүлнэ.

- 5.11 Бүрэнхаан багийн хүний бага эмчийн салбарыг сэргээж 3-аас доошгүй ортой өрхийн эмнэлгийг шинээр байгуулах саналыг аймгийн Засаг дарга, ЭМЯ-нд тус тус тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 5.12 Эрүүл мэндийн салбарын боловсон хүчин, хүний нөөцийг бэхжүүлэх, тогтвор суурьшилтай ажиллуулах, ажиллагсдын нийгмийн баталгааг хангах талаар анхаарна.
- 5.13 Сумын эмнэлгийн хуучин барилгад урсгал засвар хийж нэгдсэн халаалтын системд холбуулж ажилчдын орон сууцны зориулалтаар ашиглах арга хэмжээ авна.
- 5.14 Соёлын байгууллагын цогц үйлчилгээг иргэдэд шат дараатай хүртээмжтэй хүргэнэ.
- 5.15 Сургуульд хамран суралцах сурагчдын тоог нэмэгдүүлнэ. Үүний тулд эцэг эх багш сурган хүмүүжүүлэгчид, сурагчид сургуулийн удирдлагын хоорондын хамтын ажиллагааг сайжруулж харилцан итгэх итгэлцлийг бэхжүүлнэ.
- 5.16 200 хүүхдийн багтаамжтай хүүхдийн цэцэрлэгийн барилгыг шинээр барьж байгаатай холбогдуулж цэцэрлэгийн хатуу зөөлөн эдлэлийг үе шаттайгаар шинэчлэх арга хэмжээ авна.
- 5.17 Сумын сургуулийг амжилттай төгсөж, дотор, хүүхэд, эх барих, эмэгтэйчүүд, бага эмч зэрэг мэргэжлээр их дээд сургуульд элссэн, төгсөөд сум орон нутагтаа ажиллах хүсэл сонирхолтой боловсон хүчнийг дэмжиж гэрээ байгуулж ажиллана.
- 5.18 Тус сумын 35 хүртэлх насны бичиг үсэг бага мэдэгч иргэдийн боловсролын түвшинг дээшлүүлэх албан бус сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг сум орон нутгийн онцлог, суралцах хүмүүсийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн боловсруулж хамрах хүрээ, үр нөлөөг дээшлүүлэх, энэ талаар сургуулийн нийгмийн ажилтан, албан бус боловсролын багш, сургуулийн удирдлагын хүлээх үүрэг, хариуцлагыг сайжруулах журам баталж мөрдөнө.
- 5.19 Хүний эмч, сувилагч, ажилтан нарын ёс зүйг сайжруулах, харилцаа хандлагыг өөрчлөхөд онцгой анхаарна.

Зургаа: Халамж, нийгмийн даатгалын талаар

- 6.1 Хөгжлийн бэрхшээлтэй, орлого багатай өрх, иргэдийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу тэтгэвэр, тусламжинд бүрэн хамруулах, өрхийн орлогоо нэмэгдүүлэх, гэр орон, малтай болоход нь зохих дэмжлэг тусалцаа үзүүлнэ.
- 6.2 Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг сайжруулж, нийгмийн олон талт аливаа арга хэмжээнд зорилтот бүлгийн өрх иргэдийг нэн тэргүүнд хамруулж өрхийн мөнгөн орлогыг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3 Тэтгэвэрт орох нас дөхсөн хүмүүсийн судалгааг баг тус бүрээр нь сүүлийн 5 жилээр гаргаж тэтгэврийн материалаа бүрдүүлэхэд нь хууль эрх зүйн зөвлөгөө өгөх, холбогдох бичиг баримтыг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж ажиллана.
- 6.4 Бага орлоготой, нийгмийн эмзэг бүлэгт амьдардаг өрхүүд, эрүүл мэндийн хувьд гэр бүлийн асрамж, халамж зайлшгүй шаардлагатай, амьжиргааны түвшин ядуурлын шугамаас доогуур, хөгжлийн бэрхшээлтэй, өрх толгойлсон эх, эцэг, бүтэн өнчин хүүхэд зэрэг иргэдтэй холбогдох хуулийн хэрэгжилтийг бүрэн хангуулж ажиллана.
- 6.5 Хөдөлмөрийн насны болон "архаг хууч өвчтэй, хүнд өвчнөөр олон жил өвчилсөн иргэдийн судалгааг холбогдох албан тушаалтнаар үнэн зөв гаргуулж хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хэмжээг мэргэжлийн комиссын дүгнэлтээр тогтоолгон дээд шатны эмнэлэгт явуулж эмчлүүлж эдгэрүүлэх талаар холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллана.

3.88

5

- 6.6 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг дарга нарын төрөл садан, найз нөхөд нь илүү хүртэж байгаа гэсэн шүүмжлэлийг таслан зогсоож, халамжийн тэтгэмж, тусламж дэмжлэгт хамрагдах зорилтот бүлгийн иргэдийн асуудлыг багийн иргэдийн нийтийн хурлаар хэлэлцэж иргэдийн саналыг авдаг журмыг мөрдөнө.
- 6.7 Нийгмийн халамж, даатгалын талаар УИХ, Засгийн газраас баталж гаргасан хууль тогтоомжийг өрх иргэн бүрт хүргэж сурталчлах ажилд чанарын эрс ахиц дэвшил гаргаж, иргэдийн хандлагыг өөрчилнө.
- 6.8 Малчид хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, сумын хөгжлийн сангийн зээл авсан болон бусад төсөл хөтөлбөрт хамрагдсан иргэдтэй нийгмийн даатгалын шимтгэл төлүүлэх гэрээ байгуулж ажиллана.
- 6.9 Нийгмийн халамж, даатгалын ажил эрхэлсэн ажилтнуудын ёс зүй, харилцаа хандлагыг төрийн албаны стандартын шаардлагын хэмжээнд нийцүүлнэ.

Долоо:Эдийн засаг, төсөв санхүүгийн талаар:

- 7.1 Эзэмшилт, ашиглалтгүй байгаа төрийн болон орон нутгийн өмч, хөрөнгөнд үзлэг тооллого явуулж актлах устгах, худалдан борлуулах арга хэмжээ авна.
- 7.2 Орон нутгийн татварын орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, нөөц боломжийг судалж сумын төсвийн орлогын бааз суурийг өргөтгөнө.
- 7.3 Төсөвт байгууллагуудын үндсэн ба эргэлтийн хөрөнгийн жил, улирлын тооллого, бүртгэл тооцоо, анхан шатны бүртгэлийн хөтлөлтөнд тавих дотоодын хяналт шалгалтын үр нөлөөг сайжруулж, бүртгэлийн ажилтнуудын зөвлөгөөн, семинарыг тогтмолжуулна.
- 7.4 ОНХС-ын санхүүжилтээр гүйцэтгэж байгаа бараа, ажил, үйлчилгээний явцад тавих, хяналт шалгалтын үр нөлөөг дээшлүүлж, гүйцэтгэсэн ажлын чанар үр дүнд онцгой анхаарна.
- 7.5 Сумын хөгжлийн сангийн зээлийн ашиглалтыг сайжруулж, эргэн төлөлтийг хугацаанд төлүүлж, өр авлагагүй ажиллах арга хэмжээ авч ажиллана.
- 7.6 Төсвийн хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх, үргүй зардлыг багасгаж, өр авлагагүй ажиллана.
- 7.7 Төсөвт байгууллагын ажилтан нарын нэмэгдэл хөлс урамшууллыг тэдний ажлын үр чадвар, гүйцэтгэсэн ажлын чанар, бүтээлч санаачилга, байгууллагын үйл ажиллагаанд оруулсан хувь нэмэр зэрэгтэй нь холбон тооцдог журмыг мөрдөнө.
- 7.8 Байгууллагуудын дотоод хяналтын үйл ажиллагааг өмч хөрөнгийн эзэмшилт, ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалт, анхан шатны бүртгэлийн хөтлөлт зэрэгт голлон чиглүүлж ажиллана.

Найм:Төрийн захиргааны байгууллагын ажлын талаар

- 8.1 Эрхэлсэн ажил үйлсдээ ажлын өндөр амжилт гаргасан тэргүүний хүмүүсийг шагнаж урамшуулах журмыг шинэчлэх, "Сумын бахархал" тэмдгийн хэлбэр хийц, дизайныг боловсронгуй болгож дахин хэвлүүлэх.
- 8.2 Төрийн байгууллагад байгаа мэдээллийг иргэн аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халж төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг, "Нэг цэг"-ийн үйлчилгээг нэвтрүүлэх.
- 8.3 Иргэний танхимын үйл ажиллагааг сайжруулж иргэд, УИХ, Засгийн газар, сум, аймгийн ИТХ, Засаг даргаас гаргасан тогтоол, шийдвэртэй танилцах, санал хүсэлт, өргөдөл гомдлоо шийдвэрлүүлэх төв болгох арга хэмжээ авах.

 3.28.2

- 8.4 Төрийн албан хаагч ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ танил тал, найз нөхөддөө давуу байдал олгох, явцуу ашиг сонирхол, намын харъяаллаар иргэдэд ялгавартай хандахгүй байх зарчмыг бүрэн хэвшүүлэх.
- 8.5 Сумын төвийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, дэлгүүр, нийтийн зориулалттай гудамж, талбайг камержуулах арга хэмжээг цаашид үргэлжлүүлэх замаар гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 8.6 Мал, орон байрны хулгайтай тэмцэх арга хэмжээг иргэдийн оролцоонд тулгуурлан идэвхжүүлж хууль хяналт цагдаагийн байгууллагатай нягт хамтран ажиллана.
- 8.7 Олон нийтийн байцаагчийг ажиллуулж дүрэмт хувцсаар хангаж, урамшуулал олгоно.
- 8.8 Багийн Засаг дарга, багийн албадын ажиллах нөхцөлийг хангаж унааны асуудлыг ээлж дараалалтайгаар шийдвэрлэнэ.
- 8.9 Төрийн албан хаагчдын харилцаа хандлагыг өөрчлөх асуудалд онцгой анхаарч энэ чиглэлээр ажилладаг төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажиллаж албан хаагчдын мэдлэг ур чадвар, ёс суртахуун, хүнтэй ажиллах арга барилын талаар сургалт, семинар, ярилцлага, уулзалт, өдөрлөг, зохион байгуулж эдгээр арга хэмжээнд иргэдийн оролцоог хангана.
- 8.10 Төрийн байгууллагын ажил үйлсээрээ арвин баялаг туршлага хуримтлуулсан өөрийн болон бусад аймгийн тэргүүний ажиллагаатай зарим сумдын ЗДТГ, төсөвт байгууллагын ажлын туршлагатай танилцана.
- 8.11 "Залуу малчдын зөвлөгөөн", "Төлчин эмэгтэйчүүдийн чуулга уулзалт", "Тариаланч, ногоочдын зөвлөгөөн", "Жижиг бизнес эрхлэгчдийн зөвлөгөөн" зэргийг уламжлал болгон зохион байгуулж хийнэ.
- 8.12 Архидалт, аваар осол, хог хаягдал, байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл зэрэг иргэдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх, эрх чөлөөнд сөрөг нөлөө учруулдаг үр дагаварыг арилгахад онцгой анхаарч ажиллана.
- 8.13 Иргэдээс төрийн байгууллагад ирүүлсэн өргөдөл, гомдол, санал хүсэлтэнд хайхрамжгүй хандсан ажилтан нарт хүлээлгэх захиргааны болон хөдөлмөрийн сахилгын хариуцлагыг чангатгана.
- 8.14 Төрийн байгууллагын анхан шатны нэгж болох багийн Засаг дарга ажлын албатай ажиллах арга барилд өөрчлөлт, шинэчлэлт хийж багийн өрх иргэдэд төрийн үйлчилгээг хөнгөн шуурхай, хүнд суртал чирэгдэлгүй хүргэхэд онцгой анхаарна.
- 8.15 Алслагдсан багуудад пост машинаар хангаж төрийн банкны үйлчилгээг хөдөөгийн иргэдэд ойртуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- 8.16 Тус суманд ойрын үед нэн шаардлагатай боловсон хүчний нөөцийн судалгааг үнэн зөв гаргаж шинээр сургаж бэлтгэх, давтан сургах, мэргэжлийг нь дээшлүүлэх асуудлыг тусгасан төлөвлөгөө боловсруулж сумын ИТХ-аар хэлэлцүүлж батлуулан мөрдөнө

СУМЫН МОНГОЛ
АРДЫН НАМЫН ХОРОО

3.889

Хөвсгөл аймгийн Галт сумын МАН-ын Хорооны
2020 оны 06 дугаар сарын 15 өдрийн 09 дүгээр
тогтоолоор батлав.

2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД
МОНГОЛ АРДЫН НАМААС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ
“ГАЛТЫН ИРЭЭДҮЙН-ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР”

Үндэслэл:

- Иргэний нийгмийн байгууллагуудаас ирсэн санал
- “Хөгжсөн Хөвсгөл-2030” хөтөлбөр
- 2020 оны УИХ-ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр
- 2020 оны Аймгийн ИТХ-ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр
- Монгол улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал -2030
- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль

Уриа: ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ БИД ХАМТДАА

Зорилго: Иргэдийнхээ хангалуун амьдрах, ажиллах, хөгжих боломжийг тэлсэн орчныг бий болгож, айл өрхийн амьжиргаа, аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг дэмжсэн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж **ЭРЧИМТЭЙ** хөгжүүлнэ.

**Үр дүн: ЭРҮҮЛ, БОЛОВСРОЛТОЙ, АЖИЛТАЙ ОРЛОГОТой ИРГЭДТЭЙ,
АЯ ТУХТАЙ ОРЧИН**

Нэг: ХҮМҮҮНИЙ ХӨГЖИЛ

1.1 Хүүхэд бидний - ИРЭЭДҮЙ

- Хүүхдийг халдварт өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинд тогтмол хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- СӨБ-ын хүртээмжийг дээшлүүлж, багийн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй, эмзэг бүлгийн хүүхдийн хамрагдах нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж үргэлжлэх хугацааг уртасган, чанарыг сайжруулахад иргэд, хувийн хэвшлийг дэмжиж ажиллана.
- “Галтын бахархал”, “Зөв хүүхэд-Сайн хүмүүжил”, “Авъяаслаг Галтчууд” “Оюунлаг Галтынхан” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж ёс заншил, түүх соёл, төрөлх нутаг байгалиа хамгаалах, бахархах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлнэ.
- “Хүүхэд гэр бүлийн аз жаргал” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих чиглэлээр олон улсын төсөл, арга хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

1.2 Залуус бидний – ИТГЭЛ

- “Оюунлаг Галтынхан” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- “Бүтээлч залуу” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн залуусыг хөдөлмөр эрхлэхэд нь дэмжин ажиллана.

3.

- Суманд хийгдэж буй томоохон бүтээн байгуулалтын ажлуудыг сумандаа хийж хэрэгжүүлэх /тендер/ бололцоо нөхцөлийг судлаж орон нутгийн залуучуудыг татан оролцуулж ажлын байр бий болгоно.
- “Эрүүл Галтчууд” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж залуучуудыг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн бүрэн оношилгоонд заавал хамруулна.
- Эрэлттэй ажлын байрны судалгааг гаргаж энэ чиглэлээр аймгийн МСҮТ-д дунд, богино хугацааны сургалтанд хамруулна.

1.3 Эмэгтэйчүүд бидний -ТҮШИГ

- “Ээжээ тандаа баярлалаа” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ
- Эмэгтэйчүүдийг эрүүл мэндийн үзлэг оношлогоонд хамруулах цогц аяныг өргөн цар хүрээтэйгээр уламжлал болгон зохион байгуулна.
- Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн оролцоог дэмжсэн төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- Эмэгтэйчүүдийн хийсэн гар урлалын бүтээгдэхүүнийг дэмжиж борлуулалтын суваг бий болгоно.
- Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих зээл бусад төсөл хөтөлбөрүүдээс санхүүждэг зээл тусламжийн тодорхой хувийг ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг дэмжихэд чиглүүлнэ.

1.4 Ахмадууд бидний - БАХАРХАЛ

- “Ахмадуудаа дээдлэн хайрлая” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- Мэргэжлийн салбар бүрт ахмадын зөвлөл ажиллуулж, санал санаачлагыг нь бодлогын баримт бичиг, үйл ажиллагаандаа тусган хэрэгжүүлнэ.
- Сумын ахмадуудыг Галт халуун рашаан сувилалд амруулж сувилуулах ажлыг жил бүр зохион байгуулна..
- Багийн иргэдийн дэмжлэгтэйгээр тусгай сан байгуулж ахмад настны нийгмийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- Ахмад настныг нийтийн тээврээр үнэгүй зорчих эрх зүйн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэн ажиллана

1.5 Бизнес эрхлэгч - Баялаг бүтээгчид бидний – ХӨГЖИЛ Баялаг бүтээгчдээ дэмжих:

- “Бизнес эрхлэгч - Баялаг Бүтээгч” хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Төрийн болон төсөл хөтөлбөрийн эх үүсвэрээр хөнгөлөлтэй зээл, тусламжинд хамруулна.
- Суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуй нэгжүүддээ давуу байдал олгож зах зээлийг нь хамгаалан дэмжиж ажиллана.
- “Галтын бренд”-ийн бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулах, сүү цагаан идээг худалдан борлуулах зах зээлийн гарц боломжийг бүрдүүлнэ.
- Төрөөс үйлдвэрлэгч, баялаг бүтээгчийн хөдөлмөрийг үнэлж дүгнэх, шагнаж урамшуулахад анхаарна.

Малчид, төмс хүнсний ногоо тариалагчдаа дэмжих:

- Хувийн хэвшлийн дэмжлэгтэйгээр малчидаа дэмжих бодлогын хүрээнд жилд 50 өрхийг малжуулах хөтөлбөрт хамруулна.
- Цаг хүндэрсэн үед малчдын хэрэгцээнд шаардагдах өвс тэжээлийн нөөцийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 20-40 га-д ногоон тэжээл тариалалтыг нэмэгдүүлнэ.

- Мал, малын гаралтай түүхий эдийг гадаад дотоодын зах зээлд худалдан борлуулах дэмжлэг үзүүлнэ.
- Эрчимжсэн болон туслах аж ахуйг бүс нутгийн онцлогт тохируулан хөгжүүлж, малын тэжээл тариалах, бүрэн найрлагат тэжээлийг үйлдвэрлэхэд хувийн хэвшил, малчдын оролцоог дэмжинэ.
- Бэлчээрийн даацыг сайжруулан хортон мэрэгчийг устгаж, худаг ус гарган усан хангамжийг нэмэгдүүлж ашиглахгүй байгаа бэлчээр нутгийг ашиглана.
- Мал амьтны гаралтай өвчний тандалт, хяналтыг тогтмолжуулж, өвчний голомтыг устгах, ариутгах халдваргүйжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- Төмс хүнсний ногоо тариалагчидад төмс хүнсний ногоо тарих талбай, усан хангамж, хүлэмж, зоорьтой болоход сумаас дэмжих замаар төмс хүнсний ногоогоор сумын хэрэгцээг хангана.

Хоёр: ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧИНЫ ХӨГЖИЛ

2.1 Ая тухтай орчин - НОГООН ХӨГЖИЛ

- Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, төлөвлөлттэйгээр хөгжүүлнэ.
- “Найрсаг Галтчууд” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж сумандаа сайхан амьдрах боломжийг бүрдүүлнэ.
- “Хашаандаа тохилог сайхан амьдарцгаа” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Сумын “Тохижилт, ногоон байгууламж”-ийн төв байгуулж Галт сумыг “Ногоон сум” болох хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- Суманд хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор дэвшилтэт технологи бүхий:
 - Усалгаатай цэцэрлэгт хүрээлэн, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлнэ
- Сумдын хилийн цэсийг малчид иргэдэд тодорхой болгож тэмдэгжүүлнэ

2.2 Эрүүл аюулгүй соёлтой амьдрахад таатай - ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖИЛ

- Жишиг сум болгох саналыг дэвшүүлж, шийдвэрлүүлнэ.
- Сум орон нутгийн чанартай авто зам гүүр давааг сайжруулж тээвэрлэлтийн нөхцөлийг дээшлүүхэд анхаарч ажиллана.
- Сум орон нутгийн зорчигч тээврийн авто вокзалыг байгуулж зорчигчдын ая тухтай үйлчлүүлэх, тээвэрчидийг дэмжих бодлогыг тодорхойлж ажиллана.
- Архангайн Тариат - Мөрөн чиглэлийн “Аялал жуулчлал”-ын босоо тэнхлэгийн 285 км замын зураг төсвийг Нүхт багийн төвөөр дамжин өнгөрөхөөр өөрчилж барьж ашиглалтанд оруулах асуудлыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Идэрийн голын гүүрнээс сумын төв хүртлэх 12 км, сумын төвийн 5 км замыг тус тус хатуу хучилттай замтай болох асуулыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Сумын төвийн урд талаар Харцатын голд төмөр бетон гүүртэй болох асуулыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- “Сумын эрчим хүчний мастер төлөвлөгөө”-г батлуулан хэрэгжилтийг хангаж, дараах хөрөнгө оруулалтыг онцгойлон шийдвэрлэнэ
 - Галт сумын Идэр, Чулуутын гол дээр 10000 мегаватийн усан цахилгаан станцтай болгож эрчим хүч үйлдвэрлэгч сум болж Идэр бүсийн сумдыг эрчим хүчээр хангах асуудлыг харъялагдах яаманд хүсэлт уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

- Зүрх багийн 80 кВ-ын нарны цахилгаан эх үүсвэрийг 100 кВ-т болгож хүчин чадлыг нэмэгдүүлэхэд холбогдох газруудад хүсэлт уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Дэлхийн банкны төсөл хөтөлбөрөөр сумын төвийн 04-ийн шугамын өргөтгөл засварыг хийж битонон, тулгуур сиб кабель, ухаалаг тоолууртай болгож эрчим хүчний хүчдэлийг сайжруулхад анхаарч холбогдох газруудад хүсэлт уламжлан шийдвэрлүүлнэ..
- Сумын төвийн худгуудад ус цэвэршүүлэх шүүлтүүр тавьж стандартын шаардлага хангасан усаар ард иргэдийн хэрэглээг бүрэн хангах ажлыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- Нэгдсэн дулаанд хувийн хэвшлийн дэмжлэгтэйгээр өргөтгөл хийж гэр хорооллыг хамарсан нэгдсэн дулаан, цэвэр ус, бохир усны нэгдсэн сүлжээг бий болгоход анхаарч ажиллана.
- Нийтийн тээврийн үйлчилгээг дэмжиж бага оврын автобус, такси үйлчилгээг дэмжиж ажиллана.

2.4 Амьд байгаль -АЮУЛГҮЙ ИРЭЭДҮЙ

- Сумын ойн сан бүхий газарт насжилтыг тогтоолгон урган төлжих боломжгүй ойн санд ард иргэд, ойн нөхөрлөл, мэргэжилийн байгууллагад орон нутгийн иргэдийн эрх ашгийг хөндөхгүйгээр байгалийн нөөцийг зохистойгоор нэн түрүүнд ашиглах эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгож “Ойн цэвэрлэгээ хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлнэ.
- Хэрэглээний модны зөвшөөрлийг нэмэгдүүлэх замаар хөдөөгийн багийн иргэдийг өвөл, зуны орон сууцтай болоход дэмжлэг үзүүлнэ.
- Ойн дагалт баялаг, байгалийн ургамлыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэх бүсийг баг бүрээр тогтооно.
- Бэлчээрийн талхлагдал, цөлжилтийн талаар иж бүрэн судалгаа хийж, хамгаалалтын менежментийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ
- Ойн хөнөөлт шавжийн тархалт, өсөлт бууралтыг хяналтанд авч, иргэдийн дэмжлэгийг авч зарцуулах хөрөнгийг үрд дүнтэй зарцуулах.
- Байгалийн баялагаас орж байгаа орлогын тодорхой хувийг байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх үйл ажиллагаанд зарцуулна.
- Байгалийн аясаар болон зориудаар ойжуулж нөхөн сэргээх талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

ГУРАВ: ХҮРТЭЭМЖТЭЙ ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.1 “Эрүүл хүн жаргалтай” эрүүл мэндийн үйлчилгээ.

- “Эрүүл Галтчууд хөтөлбөр”-ийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж сумын иргэдийг жилд 2-оос доошгүй удаа эрүүл мэндийн үзлэг оношлогоонд хамруулах боломжийг бүрдүүлнэ.
- Сум дундын бүсийн оношлогооны цахим төвтэй болох асуудлыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- “Эрүүл-Шүд” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлнэ. Шүдний кабенисттай болж бүсийнхээ иргэдийг шүдний мэргэжлийн эмчилгээ үйлчилгээнд хамруулна.
- Эх хүүхдийн эндэгдлийг тууштай бууруулж, Хүүхдэд ээлтэй сум болох зорилтыг тодорхойлж хэрэгжүүлэн ажиллана.
- Эмийн аюулгүй байдал,эмийн үнэнд хяналт тавьж, стандартын шаардлага хангасан, хямд эмийн үйлчилгээг үзүүлэхэд онцгойлон анхаарч ажиллана.

- Хүн амыг аюулгүй ус, хүнсээр хангах, орчны ариун цэврийн байдлыг сайжруулахад чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлнэ.
- Эрүүл мэндийн төвийн больницийн барилгын ус ариун цэврийн байгууламжийг сайжруулна.
- “Эх хүүхдийг эрсдлээс хамгаалах” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ
- Элэг бүтэн Монгол хөтөлбөрийн хүрээнд нийт иргэдийг элэгний вирусийн шинжилгээнд хамруулж эмчилнэ.

3.2 Оюунлаг-Галтчууд - Боловсрол, соёлын үйлчилгээ.

- “Багшийн хөгжил” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх замаар массын сургалтын чанар, үр дүнд ахиц гаргана.
- Иргэд, төрийн албан хаагчдын эх хэл, англи хэл, гадаад хэлний чадвар хэрэглээг нэмэгдүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- Урлаг, спорт заалтай 320 хүүхдийн хичээлийн барилгыг барьж ашиглалтанд оруулахын тулд холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Урлаг соёлын үйлчилгээнд шинэ дэвшилт гаргах, залуучуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх зорилгоор 500 хүний суудалтай соёл спортын цогцолбортой болох асуудлыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Хүүхдийн дотуур байрны хүрэлцээ хангамжийг сайжруулах зорилгоор 300 хүүхдийн 2 давхар дотуур байр шинээр барих асуудлыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Сургууль, цэцэрлэгийн орчны стандартыг хангахад шаардлагатай камержуулалтыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлэнэ.
- Сургуулийг байгалийн ухааны хичээлийн сорилт туршилт, судалгаа хийх лабораторитой болгоно.
- Багш сурагчдийн боловсролын төвийг орон нутгийн онцлогтой уялдуулан амьдрах ухаан, эрүүл мэнд, мал аж ахуй, газар тариалангийн үйлдвэрлэл, техник технологийн чиглэлийн багшлах хүний нөөцөөр хангаж, үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.
- Соёлын салбарын хүний нөөцийг хөгжүүлэх хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Нийтийн номын санг цахим хэлбэрт шилжүүлж, орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлж, хүний нөөцийг чадавхжуулна.
- Сумын соёлын төвийн орчин нөхцөл, техник хэрэгсэл, материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд анхаарч холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

3.3 Зорилтод бүлэгт чиглэсэн нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр .

- “Ажилтай иргэн-Амьжиргаатай өрх” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- Хүн амыг эрүүл урт насжилтанд бэлтгэх, тогтмол орлогын эх үүсвэртэй байлгах нөхцөлийг бүрдүүлж, амьдралын чанарыг сайжруулна.
- Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлж, чанар хүртээмжийг сайжруулан . олон талт үйлчилгээг хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн байгууллагын оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх аргыг боловсронгуй болгож дэмжинэ.
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн бүлэг нөхөрлөлийг дэмжиж ажлын байраар хангаж ажиллахад анхаарч холбогдох газруудтай хамран ажиллана.
- Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээ зэрэг өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх нийгмийн олон

талт арга хэмжээнд зорилтот бүлгийн өрхийг нэн тэргүүнд хамруулж өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

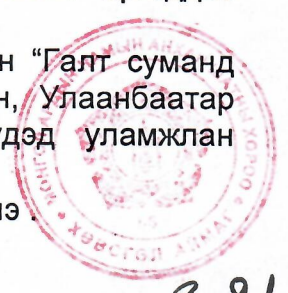
3.4 Сайн засаглал – Найрсаг үйлчилгээ

- Төрийн үйлчилгээг чанар хүртээмжтэй болгох зорилгоор Засаг даргын тамгын газрын барилгыг барьж ашиглалтанд оруулхад анхаарч холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Бүх түвшиний төрийн байгууллагыг цахим болгож үйлчилгээ, мэдээллийг сайжруулна.
- Төсөл хөтөлбөрийн сонгон шалгаруулалт, хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажлын байр, үр өгөөжийг тооцож ажиллана.
- Шийдвэр гаргах явцад иргэний нийгмийн оролцоог хангах, төр-иргэний нийгмийн бүх талын түншлэлийг хөгжүүлнэ.
- Төрийн зарим чиг үүргийг гэрээний үндсэн дээр хувийн хэвшил болон төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлж, төр, иргэний нийгэм, бизнесийн байгууллагуудын түншлэлийг өргөжүүлнэ.
- Төсөв санхүү, хөрөнгө оруулалт, худалдан авах, хүний нөөц, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагын тэгш оролцох боломжийг бүрдүүлнэ.
- Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн үнэлэмж, төлөвшлийг төрийн албаны үндсэн шалгуур болгож хариуцлага сахилга ажлын үр дүнг чанга хатуу тооцож ажиллах болно.
- “Хариуцлага, хамтын ажиллагаа” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Иргэнийхээ үүсгэл санаачлагаар байгуулагдсан иргэний нийгмийн байгууллага, холбоо, нөхөрлөл, хоршооны үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- Соёл, боловсрол, аялал жуулчлал, бизнесийн чиглэлээр гадаад харилцааг өргөжүүлж, олон талт шинэ түвшинд гаргана.

ДӨРӨВ: ХӨГЖИЛД ХӨТӨЛСӨН ҮЙЛДВЭРЖИЛТ

4.1 Үйлдвэржилт –ХӨГЖЛИЙН БОЛОМЖ

- Орон нутгийн түүхий эдийг ашиглан нэмүү өртөг шингээж импортыг оролсон экспортод чиглэсэн эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэрлэлийг бүх талаар дэмжинэ
- Мах хиамны аймгийн жишиг цех, мал аж ахуйн бүтээгдэхүүн түүхий эдийг авч боловсруулдаг үйлдвэртэй болох асуудлыг судлан ажиллана.
- Хаягдал модыг ашиглан хавтангийн жижиг үйлдвэртэй болох асуудлыг холбогдох газруудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Төрийн худалдан авалтанд орон нутгийн үйлдвэрүүдэд давуу эрхийг олгоно
- Орон нутагт үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг түлхүү хэрэглэхийг иргэддээ уриална
- Орон нутгийн үйлдвэрүүдийг дэмжиж, хөрш аймгууд болон “Галт суманд үйлдвэрлэв” сүлжээ дэлгүүрийг Хөвсгөл, Эрдэнэт, Дархан, Улаанбаатар хотод байгуулах ажлыг харъяагдах нутгийн зөвлөлүүдэд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- Үйлдвэр эрхлэгчид, ард иргэдийг хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжинэ

3. 2023

0000006

- Аймаг, Улаанбаатар болон бусад суурин газруудад үзэсгэлэн худалдаануудад зохион байгуулалттай оролцуулж, бүтээгдэхүүнийг сурталчилна

4.2 Аялал жуулчлал- ХӨГЖЛИЙН ГАРЦ

- “Аялал жуулчлалаас орон нутагт орох орлогын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- Галт халуун ус рашаан сувлал, Тэмээн чулууны хяр бусад түүхийн дурсгалт газруудыг холбосон аялал жуулчлалын маршрут гарган аялал жуулчлалын бүс нутаг болгон хөгжүүлнэ.
- Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүний нэр төрлийг тогтмол нэмэгдүүлж, түүх, соёлын аялал жуулчлалыг дэмжинэ
- Дотоодын амрагч, аялагчдад зориулсан амралт зугаалгын бүсчлэлийг тогтоож, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлал, гар урлалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ

4.3 Хөдөө аж ахуй, байгалийн баялагт түшиглэсэн үйлдвэрлэл-ХӨГЖЛИЙН ТУЛГУУР

- Малчдын нэгдэх, хорших үйл ажиллагааг дэмжин хөгжүүлнэ.
- Ногоон тэжээл төмс хүнсний ногоо тариалалтыг нэмэгдүүлж орон нутгийн хэрэгцээг хангана.
- Үйлдвэрийн аргаар бэлтгэсэн мал амьтны болон байгалийн гаралтай эцсийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.
- Ажлын байрыг олноор бий болгох томоохон үйлдвэрүүдийг дэмжин хөгжүүлнэ
- Эрчимжсэн фермерийн аж ахуй, туслах аж ахуйг хөгжүүлнэ. (гахай, тахиа, зөгий гэх мэт)

ТАВ: ГАДААД ХАРИЛЦАА-ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

5.1 Хөдөө аж ахуй, байгалийн баялагт тулгуурласан үйлдвэрлэл, орон нутгийн дэд бүтцийн хөгжлийг шинэ шатанд гаргана.

- Нутгийн зөвлөлүүдийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн орон нутгийн хөгжил, бүтээн байгуулалтын ажилд чиглүүлэн ажиллана.
- Нэгдсэн үндэсний байгууллага, Дэлхийн зөн ОУБ, Өвсний үндэс төсөл, Азийн хөгжлийн банк, Мерси-кор зэрэг олон улсын байгууллагатай жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, малчдын амьжиргааг нэмэгдүүлэх чиглэлээр хамтран ажиллана.
- Япон улсын OITA аймгийн USASHI хотын захиргаатай шефийн харилцаа, хамтын ажиллагаатай болж ажиллах хүчин нийлүүлэх, аялал жуулчлал, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, орон нутгийн дэд бүтцийг сайжруулах чиглэлээр хамтран ажиллана.

ХӨВСГӨЛ АЙМГИЙН ГАЛТ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМ

3.22

0000007

ХӨВСГӨЛ АЙМГИЙН
АЛТАН ГАДАС ОДОНТ ЖАРГАЛАНТ СУМ

**ЖАРГАЛАНТ СУМЫН ИТХ-ЫН 2020 ОНЫ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

ОРГИЛ – 2020

3.202

Жаргалант сумын МАН-ын Хорооны Тэргүүлэгчдийн
2020 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдрийн 05 дугаар тогтоолын хавсралт

2020 ОНЫ ЖАРГАЛАНТ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД МОНГОЛ АРДЫН НАМААС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

ҮНДЭСЛЭЛ:

- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль.
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль.
- 2020 оны УИХ-ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөр.
- “ХОГЖСОН ХӨВСГӨЛ-2030” хөтөлбөр.
- Сумын нийгэм, эдийн засгийн дунд хугацааны хөгжлийн хөтөлбөр.
- Иргэдийн санал хүсэлт зэрэгт уялдуулан боловсруулав.

УРИА: “БИДНИЙ ЗҮТГЭЛ – ТАНЫ ОРОЛЦОО”

ЗОРИЛГО: Хүний хөгжлийг эрхэмлэн дээдэлж, хөдөлмөр эрхлэлтийг бүхий л талаар дэмжин, байгаль орчны тэнцвэртэй байдлыг хангаж, өөрийгөө тэтгэсэн, тогтвортой эдийн засаг бүхий жишиг сум болж, Жаргалантынхаа хөгжлийг **ЭРЧИМТЭЙ** хөгжүүлнэ.

ҮР ДҮН: “АЖИЛ ОРЛОГОТОЙ ИРГЭД - АЯ ТУХТАЙ ОРЧИН”

НЭГ. ХҮМҮҮНИЙ ХӨГЖИЛ

Хүн амынхаа амьдралын үе шат бүрт чиглэсэн нийгмийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

1.1. Хүүхэд бидний – Ирээдүй:

- “Жаргалантчуудын бахархал”, “Зөв хүүхэд – Сайн хүмүүжил”, “Авъяаслаг - Жаргалантчууд” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, ёс заншил, түүх соёл, төрөлх нутаг, байгалиа хамгаалах, бахархах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлнэ.
- Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үргэлжлэх хугацааг уртасгаж, цэцэрлэгт хамрагдалтыг 90-ээс доошгүй хувьд хүргэнэ.
- “Соён гэгээрүүлэх” хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- “Хүүхэд – Гэр бүлийн аз жаргал” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- “Эрүүл шүд – Ирээдүйн эрүүл иргэн” хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

1.2. Залуус бидний – Итгэл:

- Эрэлтэй ажлын байрны судалгаа гаргаж, мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх талаар аймгийн МСҮТөвтэй хамтран сумандаа дунд, богино хугацааны сургалтуудыг зохион байгуулж, залуучуудыг хамруулна.
- “Орон сууц” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, залуу гэр бүлд таатай нөхцлөөр орон сууцтай болох боломжийг бий болгоно.

3. 2020

- Малчдын залгамж халааг бэлтгэхэд онцгой анхаарч, Залуу малчдыг дэмжих хөтөлбөрт жилд баг бүрээс 2 өрх хамруулж хөдөөгийн залуусаа дэмжинэ.
- Хүүхэд залуучуудын цэцэрлэгт хүрээлэнг өргөтгөж тохижуулна.

(Жаргалант сумын МАН-ын Хорооны Тэргүүлэгчдийн 2020 оны 8 дугаар сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар өөрчлөлт оруулсан)

- Оюунлаг хөвсгөлчүүд хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

(Жаргалант сумын МАН-ын Хорооны Тэргүүлэгчдийн 2020 оны 8 дугаар сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар өөрчлөлт оруулсан)

1.3. Эмэгтэйчүүд – Бидний түшиг:

- Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндэд онцгой анхаарч, ургийн эрт үеийн оношилгоонд, жирэмсний хяналтад бүрэн авч, сургалт арга зүйгээр хангана.
- Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачилгын клуб, холбоо, нөхөрлөл ТББ-ыг бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.
- Ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг үйлдвэрлэл, бичил бизнес эрхлэхэд дэмжиж, зээл төсөл хөтөлбөрт хамруулна.

1.4. Ахмадууд – Бидний бахархал:

- Сумын эрүүл мэндийн төвийг ахмадын эмчтэй болгож, ахмадууд хэвтэн эмчлүүлэх өрөө тасалгаатай болгоно.
- Ахмадууд чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, сэргээн засаж чийрэгжүүлэхэд зориулсан ахмадын байрыг тогтмол үйл ажиллагаатай болгож, чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- Ахмадын зөвлөх үйлчилгээг бий болгож, хүүхэд залуус ажлын дадлага, туршилга, мэргэжлийн ур чадварыг өвлүүлнэ.

1.5. Баялаг бүтээгчид – Бидний хөгжил:

- “Баялаг бүтээгч” хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Баялаг бүтээгчдийг төрийн болон төсөл хөтөлбөрийн хөнгөлөлттэй зээл, тусламжинд хамруулж дэмжинэ.
- Орон нутгийн төрийн байгууллагаас үйлдвэрлэгчид, баялаг бүтээгчдийн хөдөлмөрийг үнэлж, дүгнэх, шагнаж урамшуулахад анхаарна.
- Сумын нэг өдөр – үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулж, сумын брендийг нэр төрлийг нэмэгдүүлж, дотоод, гадаадын зах зээлд гаргах боломжийг бүрдүүлж, баялаг бүтээгчдээ дэмжинэ.
- Төрийн худалдан авалтанд баялаг бүтээгч, үйлдвэрлэгчдээ давуу эрх олгох, зарчим баримтална.
- Жил бүр бүтээлч, чадварлаг багш, эмч зэрэг төрийн албан хаагчдыг шалгаруулж урамшуулж байна.

ХОЁР. ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫ ХӨГЖИЛ

2.1 Ая тухтай орчин – Ногоон хөгжил:

- “Хашаандаа тохилог сайхан амьдарцгаая” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлэх, “Танайд мод тарья” аяныг өрнүүлэх замаар гэр хорооллын ногоон байгууламжийн талбайг 2020 онтой харьцуулахад 2024 он гэхэд 20 хувиар нэмэгдүүлнэ.
- Албан байгууллага, нөхөрлөл, хоршоо, мэргэжлийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг идэвхижүүлэх замаар төв суурин газрын ногоон байгууламжийн талбайг 2020 онтой харьцуулахад 2024 он гэхэд 10 хувиар нэмэгдүүлнэ.
- Хогийн цэгийг стандартын дагуу дарж булах, эмх цэгцэнд оруулна.

2.2. Аж төрөхөд таатай – Дэд бүтцийн хөгжил:

- Жаргалант - Мөрөн чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам тавих ажлыг холбогдох шатанд уламжилна.
- ЕБС-д шинээр 640 хүүхдийн хичээлийн барилгын зураг, төсөв хийлгэх улмаар аймаг улсын их хурлын гишүүдэд хандаж барилгын төсвийг улсын төсөвт суулгуулна.
- ЗДТГ-ын барилгыг шинээр зураг, төсөв хийлгэж төсвийн орон нутгийн болон улсын төсөвт суулгана.
- Тус суманд Гал унтраах аврах бүлэг байгуулах боломжийг судлан аймгийн онцгой байдлын газар, аймгийн Засаг даргаар дамжуулан Засгийн газарт уламжилна.

(Жаргалант сумын МАН-ын Хорооны Тэргүүлэгчдийн 2020 оны 8 дугаар сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар өөрчлөлт оруулсан)

- Сумын төвийн төв зам дагуух 2.1 км замыг хатуу хучилттай болгох зураг, төсвийг хийлгэж, аймаг, улсын төсвөөр гүйцэтгүүлэх саналыг холбогдох байгуулагт хүсэлт гаргана.

(Жаргалант сумын МАН-ын Хорооны Тэргүүлэгчдийн 2020 оны 8 дугаар сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар өөрчлөлт оруулсан)

- Төсөвт байгууллагуудын ус ариун цэвэрийн байгууламжуудыг хэвийн ажиллагаатай болгоно.
- Сумын төвийн бүх хороолол, ААН, албан газрыг орчин үеийн гэрэлтүүлэг тавина.

(Жаргалант сумын МАН-ын Хорооны Тэргүүлэгчдийн 2020 оны 8 дугаар сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар хассан)

- Сумын төвийн нэгдсэн халаалтыг өргөтгөж, айл өрх, ААНБ-уудыг нэмж холбогдох боломжийг бүрдүүлнэ.
- Жил бүр Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хийгдэх ажлын саналыг иргэдээс санал аван эрэмбэд орсон багуудын эвдэрсэн замыг засна.

(Жаргалант сумын МАН-ын Хорооны Тэргүүлэгчдийн 2020 оны 8 дугаар сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар өөрчлөлт оруулсан)

2.3. Аюулгүй, соёлтой – Төв суурингийн хөгжил

- Захиргааны урд талд орчин үеийн шийдэл бүхий талбайтай болох замаар хүүхэд, залуучууд, ахмадууд зуны дэлгэр цагт чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх орчин бүрдүүлнэ.

2.4. Амьд байгаль – Аюулгүй ирээдүй

- Ойн санг гэрээгээр эзэмшиж байгаа нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагааг хууль эрх зүйн хүрээнд дэмжих замаар нөхөрлөлийн гишүүдийн өрхийн амьжиргааг дээшлүүлнэ.
- Ойн дагалт баялаг, байгалийн ургамлыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэх бүсийг тогтооно.
- Бэлчээрийн талхлагдал, цөлжилтийн талаар иж бүрэн судалгаа хийж, хамгаалалтын менежментийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- Ойн хөнөөлт шавжийн тархалт, өсөлт бууралтыг хяналтанд авч, зарцуулах хөрөнгийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- Байгалийн аясаар болон зориудаар ойжуулж, нөхөн сэргээх талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- Байгалийн гамшиг болзошгүй аюул осол, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсооход чиглэсэн ажлыг хэрэгжүүлнэ.

ГУРАВ. ХҮРТЭЭМЖТЭЙ ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.1. Эрүүл иргэн - Жаргал

- Сумынхаа иргэдийг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоонд хамруулах боломжийг бүрдүүлнэ.
- Хүн амыг аюулгүй ус, хүнсээр хангах, агаарын бохирдлыг бууруулах, орчны ариун цэврийн байдлыг сайжруулахад чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлнэ.

3.2. Оюулаг Жаргалантчууд – Боловсрол, Соёлын үйлчилгээ.

- Сургуульд байгалийн ухааны хичээлийн сорилт туршилт, судалгаа хийх, лаборторитой, техник, технологийн кабинеттай болгоно.
- Нийтийн номын санг цахим хэлбэрт шилжүүлж, орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлж, хүний нөөцийг чадавхижуулна.

3.3. Зорилтот бүлэгт чиглэсэн нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр

- Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлж, чанар хүртээмжийг сайжруулан, олон талт үйлчилгээг хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн байгууллагын оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх аргыг боловсронгуй болгож дэмжинэ.
- Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээ зэрэг өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх нийгмийн олон талт арга хэмжээнд зорилтот бүлгийн өрхийг нэн тэргүүнд хамруулж өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

3.4. Сайн засаглал

- “Төрийн албан хаагчийн хариуцлага, хамтын ажиллагаа” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

- Жил бүр нийт иргэддээ Засаг дарга түүний тамгын газар тайлан, төлөвлөгөөгөө танилцуулж хэлэлцүүлнэ.
- Багийн төвийг байнгын эзэнтэй болгож, багийн төвийг түшгэлсэн үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжинэ.
- Уламжлалт багийн өдөрлөгийн үйл ажиллагаа, цар хүрээг нэмэгдүүлэх, сайжруулах замаар төрийн бүх үйлчилгээг иргэдэд ойртуулна.
- Шийдвэр гаргах явцад иргэний нийгмийн оролцоог хангах, төр-иргэний нийгмийн бүх талын түншлэлийг хөгжүүлнэ.
- Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдийг дэмжиж ИТХ-ын үйл ажиллагаа, төсөв санхүү, хөрөнгө оруулалт, худалдан авах, хүний нөөц, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагын тэгш оролцох боломжийг бүрдүүлнэ.

ДӨРӨВ. ХӨГЖИЛД ХӨТӨЛСӨН ҮЙЛДВЭРЖИЛТ

4.1. Үйлдвэржилт – Хөгжлийн боломж

- Мод боловсруулах, модон эдлэлийн үйлдвэр, шахмал түлшний үйлвэрийг хувийн хэвшлийн оролцоотой байгуулан ажлын байрыг нэмэгдүүлж, шинэ брэндүүдийг бий болгоно.
- Төрийн худалдан авалтанд орон нутгийн үйлдвэрүүдэд давуу эрхийг олгоно.
- Төсөл хөтөлбөр татах замаар зөгийн аж ахуй хөгжүүлнэ.

4.2. Аялал жуулчлал – Хөгжлийн гарц

- “Аялал жуулчлалын мастер төлөвлөгөө”-г боловсруулж, хэрэгжилтийг хангана.
- Гэлэнхүү, Ондор гонгорын үзвэр түшиглэсэн жуулчны бааз, цогцолбор байгуулах санаачилгыг дэмжинэ.

4.3. Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл – Хөгжлийн тулгуур

- Малчдын нэгдэх, хорших үйл ажиллагааг дэмжин хөгжүүлнэ.
- Үйлдвэрийн аргаар бэлтгэсэн мал амьтны болон байгалийн гаралтай бүтээгдэхүүний хэмжээг нэмэгдүүлж, экспортонд гаргана.
- Бэлчээрийн даацыг сайжруулан хортон, мэрэгчдийг устгах, худаг ус гарган усан хангамжийг нэмэгдүүлэн, отрын бүс нутгийн судалгааг бодитойгоор тодорхойлж эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.
- Цагаан идээ боловсруулах цех байгуулах. Хүнсний захыг байнгын ажиллагаатай болгох.
- Арьс, шир боловсруулах үйлдвэр байгуулах ажлыг зохион байгуулна.

4.4. Байгалийн баялагт түшиглэсэн үйлдвэр – Эко хөгжил

- Судалгаа шинжилгээнд үндэслэн, байгаль орчинд халгүй технологиор байгалийн нөөц баялгийг ашиглана.
- Тоосго, блокны үйлдвэр байгуулах үйл ажиллагааг дэмжинэ.

“БИД ЗҮТГЭНЭ – ТА ДЭМЖЭЭРЭЙ”

ЖАРГАЛАНТ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

**ИХ-УУЛ СУМЫН ИТХ-ЫН 2020 ОНЫ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2020 ОН

 3.2020

0000001

АГУУЛГА:

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

- 1.1 Орлоготой иргэн
- 1.2 Эрүүл иргэн
- 1.3 Чанартай боловсрол
- 1.4 Тогтвортой-амар амгалан гэр бүл
- 1.5 Хүүхэд хамгаалал,хөгжлийн чиглэлээр
- 1.6 Залуучуудийг дэмжих чиглэлээр
- 1.7 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл) –тэй иргэдийг дэмжих чиглэлээр
- 1.8 Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээний чиглэлээр
- 1.9 Үндэсний бахархал, өв соёл,спорт

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

- 2.1 Мал аж ахуй, газар тариалан, үйлдвэрлэл
- 2.2 Аялал жуулчлал
- 2.3 Төсөв санхүү

ГУРАВ.Ногоон хөгжлийн бодлого

- 3.1 Баталгаат ундны ус
- 3.2 Хүрээлэн буй орчин, байгаль хамгаалал

ДӨРӨВ. СУМЫН ТӨВИЙН ТОХИЖИЛТ, ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

ТАВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

[Signature]

[Signature]

0000002

Сумын МАН-ын хорооны
тэргүүлэгчдийн 2020 оны
06-р сарын 19-ний өдрийн
3-р тогтоолоор батлав.

2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД МАН-ААС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

**“ИХ-УУЛ СУМЫНХАА ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ – ИХ-УУЛЧУУД БИД ХАМТДАА
ЗҮТГЭЕ.”**

Мөрийн хөтөлбөрийн үндэслэл :

- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- Алсын хараа – 2050 урт хугацааны хөтөлбөр, бодлого
- “Хөгжсөн Хөвсгөл -2030” хөтөлбөр
- 2020 оны УИХ - ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөр
- “Их-Уул хөгжил” 2020 - 2025 он хөтөлбөр дунд хугацааны бодлого

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1 Орлоготой иргэн

- 1.1.1. Иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлж, ядуурлыг бууруулах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.2. Бага, дунд орлоготой иргэдийг төрийн бодлогоор дэмжиж, иргэдэд бага хүүтэй зээл, хөтөлбөрт хамруулна.
- 1.1.3. Өрхийн бичил бизнесийг дэмжиж боломжит нөхцөлтэй зээлийн бодлогоор дэмжихэд анхаарна.
- 1.1.4. Гарааны бизнес эрхлэгч оюутан, залууст бизнесээ тэлэх, эрчимжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар олгох цогц арга хэмжээг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.5. Орлого багатай өрхийн ажил эрхлээгүй насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.
- 1.1.6. Хүүхэд бүрийг хадгаламжтай болгох “Хуримтлалтай хүүхэд” хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.7. Жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг төрөөс бизнес инкубацийн үйлчилгээгээр бойжуулж, томруулах бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.8. Сум багийн хүн амын хөдөлмөр эрхлэх тэгш боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.1.9. Иргэдийн туршлага, ур чадвартаа түшиглэн хувиараа хөдөлмөр эрхлэх боломж, өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжиж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжийн хөнгөлөлттэй зээл авахад нь бүх талаар дэмжиж ажиллана.
- 1.1.10. Анх удаа байр авч байгаа бага, дунд орлоготой иргэдэд 4-6 хувийн хүүтэй орон сууцны ипотекийн зээл олгох бодлого орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

Handwritten signature and date 3.2.21

1.2 Эрүүл иргэн

1.2.1 Хүүхэд, ялангуяа нялхсын эндэгдлийг тууштай бууруулж, **“Хүүхдэд ээлтэй сум болох”** зорилтыг үргэлжлүүлэн, үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2.2 **“Эмийн зохистой хэрэглээ”** аяныг зохион байгуулж, **“Зөв тун”** эмийн сангийн чадавхыг бэхжүүлж, нэн зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалтыг 100%-д хүргэнэ.

1.2.3 Суманд шүдний хувийн эмнэлэг ажиллуулах асуудлыг бодлогоор дэмжинэ.

1.2.4 Иргэн бүр эрүүл мэндийн бүрэн оношилгоонд жил бүр заавал хамрагдах нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.

1.2.5 **“Элэг бүтэн Монгол”** хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, **“Хавдрын эсрэг хамтдаа”** хөтөлбөр орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.2.6 **“Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд”** хөтөлбөрийг сумандаа хэрэгжүүлж, хүүхдийн хоолойн архаг (ангина) өвчнийг эрт илрүүлэн эмчлэх, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдэлээс бага насанд нь сэргийлэх **“Эрүүл ирээдүй”** хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.7 **“Эрүүл чийрэг эр хүн”** хөтөлбөрийг орон нутагтаа үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2.8 Эмэгтэйчүүдийн товлот дархлаажуулалтыг сум, багийн хэмжээнд нэвтрүүлж, умайн хүзүүний хорт хавдраас сэргийлэх, хөхний эрүүл мэндийг хамгаалах **“Энх бүсгүй”** хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.9 Яаралтай тусламжийн сүлжээний чадавхыг дээшлүүлж, сумын эрүүл мэндийн төв, багийн эмчийн түргэн тусламжийн автомашин, мотоциклын парк шинэчлэлтийг хийх асуудлыг эрх бүхий байгууллагад тавьж, шийдвэрлүүлнэ.

1.2.10 Эмнэлгийн ажиллагсдын нийгмийн асуудал, ажиллах орчинг сайжруулан, сумын эрүүл мэндийн төвийг ажилтан, мэргэжилтнээр бүрэн хангах бодлого хэрэгжүүлнэ.

1.2.11 Сумын эрүүл мэндийн төвийг халуун, хүйтэн ус, ариун цэврийн байгууламжтай болгох судалгаа тооцооллыг хийж, шийдвэрлүүлнэ.

1.2.12 Амьжиргааны баталгаажих түвшнээс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авах **“Цахим карт”** олгож хэрэгжүүлж ажиллана.

1.2.13 Иргэдэд эрүүл мэндийн бүх талын боловсролыг ЕБС-д суралцаж байх үеэс олгож, эрүүл мэндийн **“анхны тусламж”** үзүүлэх чадавхыг хүн бүрд эзэмшүүлнэ.

1.3 Чанартай боловсрол

1.3.1 Дотуур байрыг хүүхдийн сурах, хөгжих, эрүүл аюулгүй ээлтэй орчин болгон, хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, 6 настай хүүхдийн амьдрах сурах нөхцөлийг сайжруулна.

1.3.2 Сургуулийн номын санг **“Цахим номын сан”** болгож, утасгүй интернэтийн орчинг нэмэгдүүлнэ.

1.3.3 Аймгийнхаа **“Оюунлаг- Хөвсгөл”** хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

1.3.4 **“Чадварлаг багш”** хөтөлбөрийг багш нарын мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжиж, мэргэжил дээшлүүлэх, тэднийг сургалт, үйл ажиллагаанд хамруулах зорилгоор хэрэгжүүлнэ.

1.3.5 960 хүүхдийн сургуулийн барилгыг ашиглалтанд оруулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

Handwritten signature

3.28

000004

- 1.3.6 Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг хамруулах боломжтой болгож, яслийн үйлчилгээг сэргээнэ.
- 1.3.7 Цэцэрлэгийн бүлэг бүрд 2 ээлжийн бүлгийн багш ажиллуулан хүүхэд хүлээж авах, өгөх цагийг уртасгаж эцэг, эхчүүдэд ажлаа тараад хүүхдээ авдаг боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.3.8 ЕБС-д үдийн цай хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчилэхэд хяналт тавьж ажиллана.
- 1.3.9 Цэцэрлэг, дотуур байрны хүүхдийн хоолны төсвийн нэмэх асуудлыг эрх бүхий байгууллагад тавьж, шийдвэрлүүлнэ.
- 1.3.10 Суралцагчдад сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх, мэргэжлээ сонгоход туслах чиг үүрэгтэй сэтгэл зүйч-мэргэжилтнийг сургуульд ажиллуулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 1.3.11 Сургууль, цэцэрлэгүүдэд өдөр өнжүүлэх анги, бүлэг хичээллүүлэхийг дэмжинэ.
- 1.3.12 Хичээлээс гадуурх сургалтын үндэсний хөтөлбөрийн дагуу сонирхол, авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх, сонгон, секц, дугуйлангийн үйл ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.
- 1.3.13 Нүхэн жорлонгийн ашиглалтыг зогсоож, цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрны ариун цэврийн өрөөний чанар үр ашгийг нэмэгдүүлэн, хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.
- 1.3.14 Улс, аймаг, сумын түвшинд зохион байгуулагдаж буй олимпиад, уралдаан, тэмцээнд оролцож, амжилт үзүүлсэн суралцагч, багш, багийг дэмжиж урамшуулах бодлоготой ажиллана.

1.4 Тогтвортой-амар, амгалан гэр бүл

- 1.4.1 Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндэд онцгой анхаарч, ургийн эрт үеийн оношилгоонд, жирэмсний хяналтад бүрэн авч, сургалт арга зүйгээр хангана.
- 1.4.2 Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачилгын клуб, холбоо, нөхөрлөл ТББ-дыг бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.
- 1.4.3 Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн оролцоог дэмжсэн төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.
- 1.4.4 Ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг үйлдвэрлэл, бичил бизнес эрхлэхэд дэмжинэ.
- 1.4.5 Орон нутгийн төрийн байгууллагаас үйлдвэрлэгчид, баялаг бүтээгчдийн хөдөлмөрийг үнэлж, тэдний үйл ажиллагааг нь олон нийтэд сурталчлах арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- 1.4.6 **Намрын ногоон өдрүүд, сар шинийн баяр**– үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулж, сумын брендийг нэр төрлийг нэмэгдүүлж, баялаг бүтээгчдээ дэмжинэ.
- 1.4.7 Төрийн худалдан авалтанд сумынхаа баялаг бүтээгч, үйлдвэрлэгчдээ давуу эрх олгох, зарчим баримтална.
- 1.4.8 Өрхийн амьжиргааны түвшинг тогтоох аргачлалыг үндэслэн, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зөвхөн зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.

3.24

хэрэглэхээс сэргийлэх, цахим орчин дахь аюулгүй байдлыг хангах хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.6.5 Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн "Залуу гэр бүл" хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.7 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг дэмжих чиглэлээр

1.7.1 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлж, хамрагдах иргэдийг бүрэн хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

1.7.2 Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээнд зорилтот бүлгийн өрхийг нэн тэргүүнд хамруулж, өрхийн орлогыг нь нэмэгдүүлнэ.

1.7.3 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөгжүүлэх, хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.7.4 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд хэрэгцээт үйлчилгээгээ авах нөхцөлийг төрийн болон бусад бүх байгууллагад бүрдүүлнэ.

1.8 Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээний чиглэлээр

1.8.1 Ахмадын зөвлөх үйлчилгээг бий болгож, хүүхэд залууст ажлын дадлага, туршилга, мэргэжлийн ур чадварыг өвлүүлнэ.

1.8.2 Ахмадын талаарх төрийн бодлого хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.8.3 "Насны хишиг" хөтөлбөрт хамрагдах ахмадуудыг бүрэн хамруулж ажиллана.

1.8.4 Ахмад настны чөлөөт цагаа үр дүнтэй өнгөрөөх, мэдээлэл авах, хөгжих боломжийг бүрдүүлж, ахмадын өргөөний орчин, нөхцлийг сайжруулна.

1.8.5 Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй хэлбэрээр үргэлжлүүлнэ.

1.9 Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт

1.9.1 Соёлын төвийн барилга байгууламж, орчин нөхцөл, техник хэрэгсэл, материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд анхаарч, иргэдэд үзүүлэх соёлын үйлчилгээний чанар, хүртээмж, давтамжийг нэмэгдүүлнэ.

1.9.2 Орон нутагт тэргүүлэх чиглэлийн болон үндэсний спортын төрлүүдийг түлхүү хөгжүүлж, нийтийг хамарсан спортын арга хэмжээг өргөжүүлнэ.

1.9.3 Монгол бичгийн үндэсний хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлж, Монгол бичгийн олимпиадыг иргэдийн дунд уламжлал болгон явуулна.

1.9.4 Хөдөөгийн зарим багуудын "Мэдээллийн төв"-үүдийг засварлан тохижуулж, гэрэл цахилгаанд бүрэн холбох ажлыг шийдвэрлүүлэн, биеийн тамирын задгай талбайтай болно.

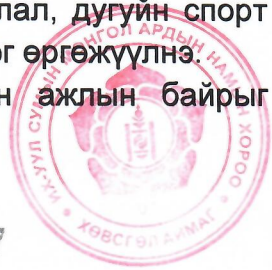
1.9.5 Орон нутагт Монголынхоо нүүдлийн соёл иргэншил, үнэт зүйлийг танилцуулсан өв, соёл, урлаг, аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

1.9.6 Түүх, соёлын өвийг сүйтгэж байгаа хууль бус үйл ажиллагаатай тэмцэж, хариуцлагыг чангатгаж, биет болон биет бус өвийг хамгаална.

1.9.7 Иргэд идэвхтэй хөдөлгөөн хийх, уулын болон явган аялал, дугуйн спорт зэрэг нийтийн биеийн тамирын төрлүүдийг дэмжиж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.

1.9.8 Биеийн тамир, спортын арга зүйчийг чадвахчуулан ажлын байрыг тохижуулж үйл ажиллагааг өргөжүүлэн чанаржуулна.

3.88

1.9.9 Биеийн тамир, спортод хөрөнгө оруулалт хийсэн хувь хүн, аж ахуйн нэгжийг дэмжиж ажиллана.

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

2.1 Мал аж ахуй, газар тариалан, үйлдвэрлэл

2.1.1 ХАА-н үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэх бодлого баримталж, уг салбарт фермерийн загвар аж ахуй хэрэгжүүлэхийг бодлогоор дэмжинэ.

2.1.2 Хувийн хэвшлийн мал эмнэлэгүүдийг бэхжүүлж, мал амьтны гаралтай өвчний голомтыг устгах, ариутгах, халдваргүйжүүлэх, ажлын чанар үр дүнг дээшлүүлж, мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулна.

2.1.3 Газар тариаланд тоног төхөөрөмж, технологийн шинэчлэлийг үе шаттайгаар хийж, га-аас авах ургацын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

2.1.4 Орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, үр дүнтэй зарцуулна.

2.1.5 Хөдөө аж ахуйн салбарт малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх “Илгээлтийн эзэн – III” аяныг хэрэгжүүлнэ.

2.1.6 Мал, амьтны гаралтай арьс, шир, үс, ноос, ноолуурыг боловсруулах жижиг цех, үйлдвэрийг бодлогоор дэмжин төсөл хөтөлбөрт хамруулна.

2.1.7 “Ноолуур” хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлж, малчдын орлогыг тогтвортой байлгахад дэмжлэг үзүүлнэ.

2.1.8 “Монгол мал-2” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулна.

2.1.9 Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан, малын гаралтай бүтээгдэхүүний цахим тогтолцоог өргөжүүлнэ.

2.1.10 Сүүний чиглэлийн үхрийн эрчимжсэн аж ахуйн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, дотоодын сүүний үйлдвэрлэл, боловсруулалтыг өсгөж, сүүгээ борлуулж буй малчдад сүүний урамшуулал олгох төрийн бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

2.1.11 “Атар-4” аяныг хэрэгжүүлж, тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, шилмэл сортын үрийн нөөц бүрдүүлэнэ.

2.1.12 Төмс, хүнсний ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлэн дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангана.

2.1.13 Хүлэмж, агуулахын аж ахуйг нэмэгдүүлэх замаар хүнсний ногооны дотоодын хэрэгцээг жилийн турш тогтвортой хангах боломжийг нэмэгдүүлэнэ.

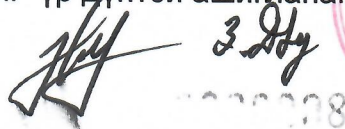
2.1.14 Таримлын сэлгээ, тэжээлийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.

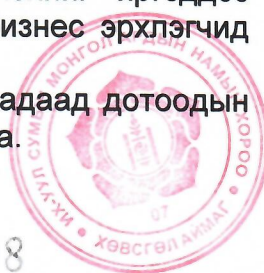
2.1.15 Малын тэжээлийн үйлдвэр байгуулах иргэдийн санал санаачлагыг дэмжиж ажиллана.

2.1.16 ХАА-н даатгалын тогтолцоог нэмэгдүүлж, малчид, тариаланчдыг эрсдэлээс хамгаална.

2.1.17 Орон нутагт үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг түлхүү хэрэглэхийг иргэддээ уриалж, төрийн худалдан авалтанд орон нутгийн үйлдвэр, бизнес эрхлэгчид оролцохыг дэмжинэ.

2.1.18 Орон нутгийн хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд гадаад дотоодын төсөл арга хэмжээний хөрөнгийн эх үүсвэрийг үр дүнтэй ашиглана.

2.1.19 Орон нутагт хөрөнгө оруулалтыг оновчтой төлөвлөж, сум хөгжүүлэх сан болон орон нутгийн хөгжлийн сан, бусад сангуудын үйл ажиллагааг сайжруулан, хөгжлийг дэмжих бодлого баримтална.

2.1.20 “Их-Уул хөгжил” -2020- 2025 оны хөгжлийн хөтөлбөрийг холбогдох эрх зүйн актуудад нийцүүлэн батлаж хэрэгжүүлнэ.

2.1.21 Хөдөөгийн багуудын үүрэн холбооны чанар хүртээмжийг сайжруулна.

2.1.22 Орон нутагт бизнес эрхлэгчдийг төрийн бодлогоор дэмжин ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

2.1.23 Барилгын материалын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд сум хөгжүүлэх сангаас зээлийн дэмжлэг үзүүлэнэ.

2.1.24 Хог хаягдалыг ялгах дахин боловсруулах ажлыг эхлүүлнэ.

2.2 Аялал жуулчлал

2.2.1 Аялал жуулчлалыг сумын эдийн засгийн туслах салбарын нэг болгон хөгжүүлэх тусгай хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлнэ.

2.2.2 Дотоодын амрагч, аялагчдад зориулсан амралт зугаалгын бүсчлэлийг тогтоож, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлал, гар урлалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

2.2.3 Байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг сумандаа хөгжүүлнэ.

2.2.4 Аялал жуулчлалын гол чиглэлийн авто зам дагуу буюу Намнагийн ар, Зүлэгт чиглэлд жуулчний отог байгуулахаар зөвшөөрөл авсан иргэн, аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг эхлүүлэн, тогтмолжуулна.

2.3 Төсөв санхүү

2.3.1 Төсөв санхүүгийн шинэчлэлийн бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, санхүүгийн албаны ажилтнуудын чадавхыг дээшлүүлнэ.

2.4.2 Төр, хувийн хэвшлийн статистик мэдээллийн санг бүрдүүлж, хүн ам, өрхийн мэдээллийн сангийн баяжилт, тооцооллыг сайжруулна.

2.4.3 Төсвийн үр ашиггүй зардлыг танаж, хэмнэлтийн горимд шилжүүлж, төсвийг үр дүнтэй зарцуулна.

2.4.4 Татвар хураалтыг цахимжуулж, төсвийн орлогын бааз суурийг өргөжүүлнэ.

2.4.5 Шинээр ажлын байр нэмэгдүүлсэн иргэд, аж ахуйн нэгжийг татварын хөнгөлөлт, урамшууллын бодлогод хамруулна.

ГУРАВ . НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

3.1 Баталгаат ундны ус

3.1.1 Цэнгэг усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 60-аас доошгүй хувийг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авна.

3.1.2 Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг өргөтгөж, баталгаат ундны усаар хангагдсан хүн амын тоог нэмэгдүүлнэ.

3.1.3 Гадаргын усны урсацыг сайжруулж төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.

3.1.4 Ус зөөлрүүлэх төхөөрөмжүүдийг сумын төвийн худгуудад байрлуулна.

3.1.5 Их-Уул дулаан ХХК-ийн усан санг шинэчлэн засварлах ажлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлүүлнэ.

3.24

3.2 Хүрээлэн буй орчин, байгаль хамгаалал

3.2.1 Иргэд, хүүхэд залуучуудад экологийн боловсрол олгох ажлыг эрчимжүүлж, хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

3.2.2 Ойн хөнөөлт шавьжийн тархалт, өсөлт, бууралтыг хяналтанд авч, мэргэжлийн байгууллагын оролцоотойгоор түүнтэй тэмцэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

3.2.3 Гол горхи, булаг шанд, рашааны ундаргын эхийг хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, нутаг дэвсгэрийн рашаануудын химийн найрлагыг тогтоолгоно.

3.2.4 Цаг агаарын мэдээ, мэдээллийг цахимжуулах олон нийтэд хүргэх, түгээх, ажлын чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

3.2.5 Газар зүйн мэдээллийн системд суурилсан “Ухаалаг, цахим газрын зураг” үндэсний хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлж, газрын харилцаатай холбоотой орон зайн өгөгдөл, мэдээллийн хүртээмжийг нээлттэй, ил тод болгоно.

3.2.6 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, хөтөлбөрүүдийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

3.2.7 Хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс тордох агротехникийн болон усалгааны хэмнэлттэй, үр ашигтай дэвшилтэт технологи нэвтрүүлнэ.

3.2.8 Сумын төвийн ногоон байгууламжийн эзлэх талбайн хэмжээг 25 хувьд хүргэнэ.

3.3.9 Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.

3.3.10 Бэлчээрийг нөхөн сэргээх “Малчдын дундын сан”-г бий болгоно.

3.3.11 Түймэрт өртсөн, хортонд идэгдсэн, тахилга шүтээнт уул толгодын орчинг ойжуулах арга хэмжээг иргэд, ойн нөхөрлөлүүд төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

ДӨРӨВ. СУМЫН ТӨВИЙН ТОХИЖИЛТ, ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

4.1.1 Сумын төвд иргэдийн амарч тухлах, чөлөөт цагаа өнгөрөөх ногоон байгууламж, цэцэрлэгт хүрээлэнгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

4.1.2 Ногоон байгууламжийг бий болгосон иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулж, айл өрхийн ногоон стандартыг бий болгож мөрдүүлнэ.

4.1.3 Хог хаягдлыг байгальд халгүй аргаар устгах технологи, менежментийг судлан хэрэгжүүлж эхлэнэ.

4.1.4 Сумын төвд ахуйн үйлчилгээний төвийг бий болгож, иргэд халуун ус, үсчин, гоо сайхан, хими цэвэрлэгээний үйлчилгээг тогтмол авах боломжтой болгоно.

4.1.5 Суманд цэвэрлэх байгууламжтай болох ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

4.1.6 Газар хөдлөлт, байгалийн гамшгийн эрсдэл аюулыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд барилга, байгууламж, орон сууцыг бүртгэлжүүлнэ.

4.1.7 Сумын төвийн үерийн даланг барьж байгуулах ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

4.1.8 Сумын төв зарим хөдөөгийн багийн хүн амыг өндөр хурдны интернетийн сүлжээнд холбож, үүрэн телефоны мэдээлэл дамжуулах үйлчилгээний технологийг нэвтрүүлнэ.

4.1.9 Сумын төвийн иргэдийн аюулгүй байдлыг хангах ажлыг эрчимжүүлж, авто зам, гудамж, олон нийтийн зам талбайг гэрэлтүүлэх камержуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

4.1.10 Сумын төвийн дулаан, цахилгааны найдвартай эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, удирдлага менежментийн ухаалаг шийдлийг нэвтрүүлнэ.

308
2020

- 4.1.11 Иргэд, аж ахуйн нэгжийн хэрэгцээг бүрэн хангасан сайжруулсан шахмал түлш, бусад түлшний үйлдвэрлэлийг бий болгож, байр, сууцны дулаалгыг сайжруулж, агаарын бохирдлыг одоогийн хэмжээнээс нэмэгдүүлэхгүй байна.
- 4.1.12 Өрхүүдийг бохирын байгууламж байгуулах, био жорлон нэвтрүүлэх замаар нүхэн жорлонгоос татгалзаж хөрсний бохирдлыг багасгана.
- 4.1.13 Цахилгаан болон гибрид хөдөлгүүртэй тээврийн хэрэгсэл, цахилгаан болон хийн эх үүсвэрээр цэнэглэх цэгийг сумандаа байгуулах асуудлыг бодлогоор дэмжинэ.
- 4.1.14 Зорчигч тээврийн олон төрөлт үйлчилгээ бий болгож, иргэдийг богино хугацаанд зорчих нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 4.1.15 Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг орон нутгийн нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн нэмэлт өөрчлөлт оруулж, газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтийг боловсронгуй болгон мөрдөнө.
- 4.1.16 Хөдөөгийн багийг өндөр хүчдэлийн шугамтай болгох асуудлыг шийдвэрүүлнэ.
- 4.1.17 Их-Уул дулаан ХХК-ны дулаан үйлдвэрлэх зуухны хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн зуухны янданг утаа шүүлтүүртэй болгож, агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шийдвэрлүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.18 Сумын төвийг Булган – Мөрөнгийн авто замтай 4 км бетон авто замаар холбох ажлыг шийдвэрлэнэ.
- 4.1.20 Айл өрх, аж ахуйн нэгж байгууллагыг инженерийн шугам сүлжээ бүхий тохилог орон сууц, эдэлбэр газар, амины орон сууцтай болох нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.
- 4.1.21 Орон нутгийн зам давааг засч сайжруулна.
- 4.1.24 “Сумын хөгжил” хөтөлбөрт хамрагдаж жишиг сум төслийг хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.25 Сумын төвд шинээр хашаа, байшин, сууц барьж буй иргэдийг ипотекийн зээлд хамруулна.
- 4.1.26 Сумын төвийн доторхи замуудыг сайжруулж засварлан боловсон бие засах газруудыг шинээр барина.

ТАВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

- 5.1.1 Засаг даргын тамгын газрын үйл ажиллагааны давхардлыг арилгах, нэгтгэх замаар бүтэц, зохион байгуулалтыг оновчтой, цомхон болгоно.
- 5.1.2 Төрийн болон нийтийн өмчийн үр ашигтэй, зохистой ашиглалт, хэрэглээг дэмжиж, хэмнэлтийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.1.3 Төрийн байгууллагад байгаа мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халж, иргэд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг “Нэг иргэн- Нэг бүртгэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.1.4 Мэдээллийн нэгдсэн сангаар дамжуулан төрийн байгууллагын үйлчилгээнд цахим технологи нэвтрүүлж, хүнд суртал, үүсгэж буй үйлчилгээнүүдийг цахимжуулна. (цахим татвар, цахим иргэний бүртгэл, цахим газрын харилцаа, цахим эрүүл мэнд, цахим боловсрол гэх мэт)
- 5.1.5 Хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээ нэвтрүүлэх зорилгоор төрийн байгууллагуудын үйлчилгээг сайжруулж, төрийн албан хаагчдыг чадавхжуулж, төсвийн зардлыг хэмнэнэ.

3.25

5.1.6 Цахим ардчиллыг хөгжүүлж, төрийн бодлого, захирамж, хөтөлбөр, журам боловсруулан, шийдвэр гаргах үйл явцад иргэд саналаа өгөх, хяналт тавих зорилготойгоор цахимаар оролцох боломжийг бий болгоно.

5.1.7 Төрийн байгууллагад хандсан иргэдийн өргөдөл, хүсэлтийг шуурхай шийдэж, тушаал, шийдвэр, үүрэг даалгаврын биелэлтийг цахим хэлбэрээр хянадаг болно.

5.1.8 Газарзүйн мэдээллийн системд тулгуурласан хаягжилтын нэгдсэн сан бүрдүүлж, иргэд, байгууллагын хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.

5.1.9 Төрийн албан хаагч ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ танил талдаа давуу тал олгохгүй байх, явцуу сонирхол, намын харьяаллаар иргэдэд ялгавартай хандахгүй байх зарчмыг бүрэн хэвшүүлнэ.

5.1.10 Төр, иргэний нийгэм болон бизнесийн байгууллагад авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх хандлага төлөвшүүлж, авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаарх мэдээллийг урамшуулах эдийн засгийн болон бусад хөшүүргийг бий болгоно.

5.1.11 Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.

5.1.12 Төрийн албанд шинээр томилогдсон иргэнийг орон нутаг, төрийн албаны анхан шатны нэгжид ажиллуулан дадлагажуулах замаар мэдлэг чадвар, туршлагыг нэмэгдүүлнэ.

5.1.13 Төрийн албан хаагчдыг тасралтгүй сургаж хөгжүүлэх цахим сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, төрийн албан хаагчдын мэдлэг чадвар, хандлагыг эрс шинэчилнэ.

5.1.14 Сумын төвийн гудамж талбайг камержуулан гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох ажлыг эрчимжүүлнэ.

5.1.15 Зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, орон нутгийн авто замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах хяналтыг сайжруулна.

5.1.16 Хүн амын хүнсний болон эрүүл ахуйн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор гарч буй зөрчил дутагдлыг арилгах, хяналт тавих үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

5.1.17 Гамшигт үзэгдлүүд (ган зуд, хүчтэй шороон шуурга г.м)-ийн тархалт, давтамж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.

5.1.18 Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

5.1.19 Олон нийтийг хамарсан халдварт өвчин, цар тахал, байгалийн гамшиг зэрэг аюулыг эрсдэлгүй даван туулахад бэлдэж, сумын онцгой комисс, шуурхай штабын үйл ажиллагааг чадавхижуулна.

5.1.20 Сумын архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаанд мэдээлэл технологийн ололтыг нэвтрүүлж, төрийн албаны архивын хадгалалт, хамгаалалтын нөхцөлийг сайжруулж, **“Цахим архив”**-ын баяжилтыг нэмэгдүүлнэ.

5.1.21 **“Иргэний танхим”**-ыг техник тоног төхөөрөмжөөр хангаж, иргэдэд эрх зүйн зөвлөгөө өгөх, мэдээлэл сурталчилгааны ажлын чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

3.2024

000012

5.1.22 Нийгмийн дэг журам хангах, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх талаар 2020- 2024 оны төлөвлөгөө гарган түүнийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

5.1.23 Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд иргэд, олон нийтийн оролцоог дээшлүүлж, хамтын ажиллагааг сайжруулж, гэмт хэргийн гаралтыг тогтвортой бууруулна.

5.1.24 Цагдаагийн тасгийн хүний нөөц, чадавхийг бэхжүүлж, үйл ажиллагааг нь сайжруулж, иргэдийн дунд хуулийн байгууллагад итгэх итгэлийг дээшлүүлж, нэр хүндийг өсгөнө.

5.1.25 Орон нутагт ажиллах төрийн албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэн төрийн албан хаагчдын амьдрах таатай орчныг бүрдүүлнэ.

5.1.26 Засаг Даргын Тамгын Газрын барилгад өргөтгөл хийж, ус ариун цэврийн байгууламжтай болгох ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

**Их-Уул сумын
Монгол Ардын Намын хороо**

3.28

000013

МӨРӨН СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

СУМ, ДҮҮРГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

МӨРӨН СУМ
2020 ОН

3. 8/3

МОНГОЛ
АМЬСГАЛ

АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, СУМ, ДҮҮРГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

Үндэслэл:

- “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого
- Монгол Ардын намаас 2020 оны Улсын Их Хурлын сонгуульд дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр
- Хөвсгөл аймгийн “Ногоон хөгжлийн бодлогод суурилсан Тогтвортой хөгжлийн мастер төлөвлөгөө -2018-2028”
- Хөвсгөл аймгийн “Аялал жуулчлалын мастер төлөвлөгөө -2019-2028”
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Сумын байгууллага, иргэдээс ирүүлсэн санал
- Мөрөн хотын Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө
- Мөрөн сум / хот/-ын дунд хугацааны хөгжлийн хөтөлбөр

Уриа: ТОГТВОРТОЙ СОНГОЛТ-БОДИТ ҮР ДҮН”

Зорилго: “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх суурь орчинг бодитой бүрдүүлж, иргэдийнхээ сэтгэл хангалуун амьдрах, ажиллах, хөгжих боломжийг сайжруулах

Үр дүн: Хөгжсөн Хөвсгөл- Сэтгэл хангалуун иргэд

НЭГ.ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Улс үндэстний жинхэнэ баялаг бол хүн учраас хөгжлийн төвд хүнийг тавьж, иргэн бүр эрүүл энх байж, урт удаан наслах, чөлөөтэй сонголтоор насан туршдаа сурч боловсрох, ажилтай, орлоготой байх бүхий л бололцоог хангаж ажиллана.

Хүүхэд бидний-ИРЭЭДҮЙ

- “Хүүхэд гэр бүлийн аз жаргал” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- Эрүүл хүүхэд аян зохион байгуулах.
- СӨБ-ын хүртээмжийг дээшлүүлж, хөгжлийн бэрхшээлтэй, эмзэг бүлгийн хүүхдийн хамрагдах нөхцлийг бүрдүүлэхийн хамт цаашид нийгмийн амьдралд оролцох оролцоо, хөгжих эрмэлзлийг бүрэн дэмжиж ажиллана.
- Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих чиглэлээр олон улсын төсөл, арга хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

3. 2020

• Сургуулийн гадна байгаа хүүхдүүдэд боловсрол эзэмшүүлэх ажлыг багийн Засаг дарга нартай хамтран хийж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийг үе тэнгийнхэнтэйгээ хамт суралцах, тэгш боломж олгох ажлыг зохион байгуулна

• Ясли-цэцэрлэгийн цогцолбор барих асуудлыг холбогдох газруудад уламжилж шийдвэрлүүлнэ.

• Бага насны хүүхэд хамгааллыг сайжруулж, цэцэрлэгүүдийг камержуулж, орчны гэрэлтүүлэгтэй, хурд сааруулагчтай болгох арга хэмжээг зохион байгуулна.

• Цэцэрлэгүүдийн гал тогооны тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх бодлого баримтална.

• Цэцэрлэгүүдийн гадна талбайд эко орчин бүрдүүлэх

• Хувийн цэцэрлэгүүдийг нэмэгдүүлэх, санал санаачлагыг дэмжих.

• Хүүхдийн сувиллын төвийг байгуулан ажиллах хувийн хэвшлийг орон нутгаас бодлогоор дэмжиж ажиллана.

• Хүүхдийн өдөр өнжүүлэх хөгжлийн төв байгуулах иргэд хувийн хэвшлийн санаачилгыг бүх талаар дэмжинэ.

• 5 настай хүүхдийг СӨБ-ын үйлчилгээнд бүрэн хамруулна.

• Цэцэрлэг бүр нийт хүүхдийн 15-аас доошгүй хувьд амьжиргааны баталгаажих түвшингөөс доогуур орлоготой өрхийн хүүхдийг хамруулж ажиллана.

• 10, 12 дугаар цэцэрлэгүүдийн хувилбарт сургалтыг хот айлын зохион байгуулалтад оруулж 9, 10 дугаар багуудын хүүхдүүдийн хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

• Орчин үеийн стандартын шаардлагад нийцсэн сургууль цэцэрлэгийн барилга шинээр барьж, ачаалал ихтэй сургуулийн анги дүүргэлтийг багасгаж, ээлжийн коэффицентийг бууруулах бодлого баримтална.

• Цэцэрлэгт яслийн бүлэг нээж 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг хамруулах боломжийг бүрдүүлнэ.

• Цэцэрлэгийн бүлгийн багшийн тоог 2 дахин нэмэгдүүлж, хүүхэд хүлээж авах, өгөх цагийг уртасган, багшийн ачааллыг багасгаж, эцэг эхийн ажиллах нөхцөлийг дэмжинэ.

• Ерөнхий боловсролын сургуулийн үдийн хоол хөтөлбөрийн хяналтыг сайжруулж, хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчилнэ.

• Сургууль бүрт **“Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төв”** байгуулж, мэргэжлийн сэтгэл зүйч ажиллуулж, хүүхэд, гэр бүлийн гишүүдэд зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ нэвтрүүлнэ.

• Сургууль цэцэрлэгт “хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд” сурах, хөгжих орчныг бүрдүүлж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багшид урамшуулалт цалин олгох зорилт тавин ажиллана.

• Бүх цэцэрлэг, сургуулийг орчин үеийн шаардлага хангасан ус ариун цэврийн байгууламжтай болгож, хүүхдэд ээлтэй орчинг бүрдүүлнэ.

• Хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, уламжлалт соёлыг эзэмшсэн “Зөв Монгол хүн” -ийг төлөвшүүлэхэд эцэг, эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

• Хүүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, хүүхэд олноор зорчих хэсгийг гарц, гэрлэн дохио, хурд сааруулагч, камертай болгоно.

3. 8/2

- Орон сууцны хорооллуудад Хүүхдийн тоглоомын талбайг стандартын дагуу байгуулах аюулгүй орчин бүрдүүлэн хяналтыг сайжруулах талаар арга хэмжээ авч ажиллана.

- Хөвсгөл хүүхдийн паркийг иж бүрэн тохижуулахад анхаарч ажиллана.

- Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг хамгаалах төвийн тоог нэмэгдүүлж, үйлчилгээг сайжруулах бодлого баримтална.

- Хүүхэд бүрийг “Хуримтлалтай хүүхэд” хөтөлбөрт хамруулна.

Залуус бидний-ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЧ

- Багуудын дунд “Залуус хөгжил”-ийн төвийг байгуулж, тоног төхөөрөмжөөр ханган ажиллах зорилт тавин ажиллана.

- Эрэлттэй ажлын байрны судалгааг гаргаж энэ чиглэлээр аймгийн МСҮТ-д дунд, богино хугацааны сургалт зохион байгуулна.

- “Бүтээлч залуу” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн баялаг бүтээгч залуусыг хөдөлмөр эрхлэхэд нь дэмжин ажиллана.

- Төрийн залуу албан хаагчдын сургалт зөвлөгөөнийг 2 жил тутамд зохион байгуулна.

- “Спортлог Мөрөнчүүд” хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

- Залуучуудын сэтгэлгээ хандлагыг өөрчлөх цуврал сургалтуудыг зохион байгуулах

- Анх удаагаа бизнес эрхлэгч оюутан, залуусыг мэдлэг ур чадвар олгох цогц арга хэмжээ авч төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.

- Шинээр ашиглалтад орж буй орон сууцанд залуучууд, залуу гэр бүлийг орлогод нь нийцсэн, уян хатан төлбөрийн нөхцөлөөр хангахад дэмжлэг үзүүлнэ.

- Гэр бүл, хүүхэд, оюутан, залуучууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх орчин бий болгоход зориулсан төвийг байгуулна.

- Мөрөн хотод “Гэрлэх ёслолын ордон” байгуулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

- Цахим хөтөлбөрийн хүрээнд хүүхэд, оюутан, залуучууд, өсвөр үеийнхнийг гадны сөрөг нөлөө, бусдын дарамт, гэмт хэрэгт өртөхөөс сэргийлж, тэдний аюулгүй байдлыг хангаж ажиллана.

- Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн "Залуу гэр бүл" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

- Залуучуудыг дугуйн спортод дур сонирхолтой болгож, дугуйн зам бий болгон явган ба дугуйн аяллыг өргөжүүлнэ.

Ахмадууд бидний-БАХАРХАЛ

- Ахмадын төвүүдийг байгуулж тоног төхөөрөмж техник хэрэгслийн асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.

- Мөрөн суманд Ахмадуудад зориулсан асаргаа, сувилгааны төвийг ажиллуулахыг дэмжиж ажиллана.

3.88

- Ахмад настныг нийтийн тээврээр үнэгүй зорчих эрх олгох ажлыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж, хяналт тавьж ажиллана.

- Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй зохион байгуулна.

- Ахмадуудыг жилд нэг удаа эмнэлгийн иж бүрэн үзлэгт хамруулж эмчилгээ сувилгааны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

- “Насны хишиг” хөтөлбөрт ахмадуудыг бүрэн хамруулж ажиллана.

Эмэгтэйчүүд бидний-ТҮШИГ

- Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндийг онцгой анхааран сургалт арга зүйгээр хангана.

- Эмэгтэйчүүдийг эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоонд хамруулах цогц аяныг өргөн цар хүрээтэйгээр уламжлал болгон зохион байгуулна.

- Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачилгын клуб, холбоо ТББ-уудыг бодлогоор дэмжиж ажиллана.

- “Цалинтай ээж” хөтөлбөрт ээжүүдийг бүрэн хамруулж ажиллана.

Баялаг бүтээгчид-БИДНИЙ ХӨГЖИЛ

- “Баялаг Бүтээгч” хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

- Баялаг бүтээгч залуучуудыг бодлогоор дэмжин ажиллана.

- Дотоодын аж ахуйн нэгжүүдийн зах зээлийг нь хамгаалж, төрөөс дэмжиж ажиллана.

- “Мөрөн бренд”-ийн нэр төрлийг нэмэгдүүлж, дотоод, гадаадын зах зээлд гаргах боломж бүрдүүлнэ.

- Төрөөс үйлдвэрлэгч, баялаг бүтээгчийн хөдөлмөрийг дэмжиж, эрх зүйн таатай орчин бүрдүүлж ажиллахад санал, санаачилга гаргаж ажиллана.

Малчид, тариаланчидаа дэмжих:

- “Залуу Малчин, Тариаланч” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, хөдөөгийн залуусаа дэмжинэ.

- Малын гаралтай түүхий эдээр ахуйн төвшинд үйлдвэрлэл эрхлэх төсөл хөтөлбөрийг дэмжинэ.

- Мал сүргийн оновчтой бүтцийг бүрдүүлж, нэг малаас гарах түүхий эдийн гарц, чанарыг сайжруулах ажлыг зохион байгуулна

- Мах, сүүний чиглэлийн үхрийн фермерийг өргөжүүлэх, тоог нэмэгдүүлэх бодлого баримтална.

- Мах болон сүүн бүтээгдэхүүнийг бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалалт, тээвэрлэлтийн нэгдсэн сүлжээг бий болгож олон улсын стандартад нийцүүлнэ.

- Мөрөн сумын малчдын ая тухтай амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх, хил залгаа сумуудтай гэрээ хэлэлцээр байгуулан газар нутгийн асуудлыг шийдвэрлэнэ.

- Хувийн хэвшлийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний хүртээмж нөхцөлийг сайжруулах, мал амьтны гаралтай өвчний тандалт, хяналтыг тогтмолжуулж,

өвчний голомтыг устгах, ариутгах, халдваргүйжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

- Хөдөө аж ахуйн агро паркийг 200 га талбай бүхий газарт байгуулах талаар арга хэмжээ авч ажиллана.
- Усалгаатай үр тариа, жимс, жимсгэнэ, төмс хүнсний ногоо тарих талбай, усан хангамж, хүлэмж, зоорьтой болоход сумаас дэмжлэг үзүүлэн ажиллана.
- Газар тариалангийн техник, тоног төхөөрөмжийн хангамжийг нэмэгдүүлэн шинэ дэвшилт, технологи нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулна.
- Хүнсний ногооны хадгалалтыг сайжруулж, стандартын шаардлага хангасан зоорь барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- Байнгын ажиллагаатай хүлэмжийн аж ахуйг байгуулах.
- Хүнсний өргөн хэрэглээний төмс, хүнсний ногоо тариалах хүлэмжийн аж ахуй, нөөцлөх, хадгалах, зоорь барихад төрөөс хувийн хэвшилд дэмжлэг үзүүлж, дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангана.
- Малын гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх, мал сүргийг бүрэн вакцинжуулах үүднээс дунд хугацааны стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж гоц халдварт өвчингүй, тайван бүсийн статусаа хадгална.
- Үндэсний боловсруулах үйлдвэрт арьс, шир, ноос, ноолуур түүхий эд бэлтгэн тушаасан малчдад түүхий эдийн чанартай уялдуулан дэмжлэг үзүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- Жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжинэ

ХОЁР ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫ ХӨГЖИЛ

Аж төрөхөд таатай-ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖИЛ

- “Мөрөн сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”-ний хэрэгжилтийг хангана.
- Мөрөн сумын авто замын мастер төлөвлөгөөг бүрэн дуусгаж, авто замын уулзваруудыг шинэчилж гэрлэн дохиотой болгох.
- Хилэнтийн гүүр чиглэлийн хатуу хучилттай замыг барих ажлыг шийдвэрлүүлнэ.
- Гүйлтийн болон дугуйн зам барих ажлыг шийдвэрлэнэ.
- Шаардлагатай багуудад үерийн хамгаалалтын даланг байгуулна.
- Төв доторх авто зам дагуух гадаргын ус зайлуулах системийг бий болгох талаар арга хэмжээ авч ажиллана.
- Мөрөн сумын суурьшлын шинэ бүсүүдэд цахилгаан эрчим хүч, усан хангамж, нийтийн тээврийн асуудлыг бүрэн шийдвэрлэнэ.
- Дулааны станцыг өргөтгөн, хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, найдвартай ажиллагааг хангахад онцгой анхаарч ажиллана.
- Нийтийн орон сууцыг халуун усаар хангана.
- Дулааны шугам сүлжээнд холбогдоогүй байгаа аж ахуйн нэгж байгууллага, айл өрхүүдийг халаалт, халуун усанд холбох талаар арга хэмжээ авч ажиллана.

- Цэвэр усны шинэ эх үүсвэрийг байгуулах, одоо ажиллаж байгаа ус түгээх цэгүүдийг ухаалаг системд бүрэн шилжүүлэх
- Бүрэн био цэвэрлэх байгууламжийг ашиглалтад оруулна.
- Бохир усны зарим төв болон салбар шугамуудыг шинэчлэх ажлыг зохион байгуулна.
- Гэр хорооллын бохир усны шугам шинээр барих ажлыг шийдвэрлүүлнэ.
- Хотын төвийн нийтийн бие засар газрыг хотын стандартад нийцүүлэх
- Гэр хорооллын дунд хэсэгчилсэн инженерийн хангамжтай жишиг гудамж төсөл хэрэгжүүлнэ.
- Сумын төвийн инженерийн барилга байгууламжийн судалгаа, техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулна.
- Гэр хорооллын зарим хэсгүүд болон ашиглалтын шаардлага хангахгүй, хугацаа дууссан орон сууцны барилгын дахин төлөвлөлтийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Гэрэлтэй цонх орчмыг дахин төлөвлөлтөд оруулж үйлчилгээний төв бүхий орон сууцны хотхон болгох талаар анхаарч ажиллана.
- 5, 7 дугаар байрнуудыг дахин төлөвлөлтөд оруулж шинээр иргэдийн ая тухтай амьдрах боломжийг бүрдүүлсэн орон сууцны хотхон барих талаар холбогдох арга хэмжээг авна.
- Барилга, байгууламжийн төлөвлөлтөд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ахмад настны асуудлыг онцгойлон авч үзэж дэд бүтцийг бүрэн шийдвэрлэнэ.
- Хувийн хэвшлийн оролцоотой орон сууц барих асуудлыг дэмжиж ажиллана. /Шинэ Мөрөн 550, Зүүн мөрөн 380/
- Инженерийн шугам сүлжээ бүхий эдэлбэр газартай амины орон сууцны хороолол, нийтийн байр барих, боломжтой байрлал дахь айл өрхийг инженерийн шугам сүлжээгээр хангах санал, санаачилгыг онцгойлон дэмжиж ажиллана.
- Нийтийн тээврийн орон нутгийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийг байгуулж, соёл, чанар, хүртээмжийг сайжруулж стандартыг хангана.
- Гэр хорооллын айл өрхийн цахилгааны тоолуурыг ухаалаг тоолуураар шинэчлэн шөнийн тарифын хөнгөлөлт эдлэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- Хүн амын ундны усыг хамгаалах бодлого төлөвлөлтийг эрс сайжруулж, байгальд ээлтэй эко технологийг нэвтрүүлэх санаачилгыг хөхүүлэн дэмжинэ.
- Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг өргөтгөх, цэвэр усны шинэ эх үүсвэрийг байгуулах бодлогын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.
- Ус түгээх цэгүүдийг ухаалаг системд бүрэн шилжүүлэх зохист арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ. Гэр хорооллын айл өрхийг цэвэр усны нэгдсэн хангамжийн системд холбох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тазруудын ариун цэврийн байгууламжуудыг стандартын дагуу сайжруулан шинэчлэх, ус хэмнэх, ашигласан бохир усыг саарал ус болгон дахин ашиглах техник, технологи нэвтрүүлэхэд нь аж ахуйн нэгж байгууллагыг бодлогоор дэмжинэ

Ая тухтай орчин - НОГООН ХӨГЖИЛ

• Цөлжилтийн эсрэг ногоон зурвас бий болгох, зохицсон модлог ургамал тариалах ажлыг үе шаттай зохион байгуулах

• “Ногоон Мөрөн” хөтөлбөрийг үе шаттай хэрэгжүүлэх

• “Агаар орчны бохирдлыг бууруулах” дэд хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх.

• Мөрөн хотын хог хаягдлын менежментийг сайжруулах чиглэлээр хийгдэх ажлуудыг үргэлжлүүлэн зохион байгуулах.

• **“Утаагүй Мөрөн”** хөтөлбөр хэрэгжүүлж, иргэд, аж ахуйн нэгжийн хэрэгцээг бүрэн хангасан сайжруулсан шахмал түлш, хагас коксон түлшний үйлдвэрлэл, хангалтыг нэмэгдүүлж, байр, сууцны дулаалгыг сайжруулж, агаарын бохирдлыг 50 хувь бууруулах зорилт тавин ажиллана.

• Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг орон нутгийн зүгээс урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.

• Нийтийн эзэмшлийн цэцэрлэгт хүрээлэн, саадуудыг тохижуулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлнэ.

• Хүндэтгэлийн хаалга чиглэлийн ногоон зурвас байгуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

• Хийморийн овоо хүртэл ногоон зурвас байгуулах зорилт тавин ажиллана.

• Хорооллын дунд цэцэрлэгт хүрээлэн, амралтын бүс байгуулах санал, санаачилгыг дэмжиж ажиллана.

• Аймгийн төвд үйл ажиллагаа явуулж байгаа ойн мэргэжлийн байгууллагуудыг түшиглэн мод боловсруулах үйлдвэр байгуулах, хөрөө рамыг нэг цэгт төвлөрүүлнэ

• Модлог ургамлын үр бэлтгэх Мод үржүүлгийн газар бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг бодлогоор дэмжинэ.

• Байгалийн аясаар болон зориудаар нөхөн сэргээх талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ. / Дэлгэрмөрөн голын шугуй дагуу/

• Түлээ, нүүрс, шахмал түлшний жижиглэнгийн түр цэгүүдийг баг бүрд ажиллуулна.

• Төв суурин газрын түлшний модыг үнийг өнөөгийн хэмжээнд тогтвортой барих “Илч түлш” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

• Байгалийн гамшиг болзошгүй аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсооход чиглэсэн ажлыг хэрэгжүүлнэ.

• Аймгийн төвийн сумын агаарын чанарыг сайжруулах хязгаарлалтын бүсийг шинэчлэн тогтоох

• Гэр хорооллын айл өрхүүдийн ариун цэврийн байгууламжийг шинэчлэх био жорлон нэвтрүүлэх замаар хөрсний бохирдлыг багасгана.

• Сайжруулсан түлш, гэрийн зуухны стандартыг мөрдүүлнэ.

• Аймгийн төвийн гэр хорооллын айл өрх, аж ахуй нэгж, байгууллагыг стандартын шаардлага хангасан сайжруулсан түлшээр хангах зорилт тавин ажиллана.

• Агаар бохирдуулагч эх үүсвэрийн тооллогыг жил бүр зохион байгуулах

3. 24

• Аж ахуйн нэгж байгууллагуудын ашиглаж буй нам даралтын зууханд үнс баригч суурилуулах шаардлага хангахгүй нам даралтын зуухыг шинэчлүүлэх ажлыг зохион байгуулах.

• Агаар орчны бохирдлыг бууруулах дэвшилтэд технологийг олон нийтэд сурталчлах “Мэдээллийн төв” байгуулна

• Гэр байшингийн дулааны алдагдлыг бууруулах ач холбогдлын талаар зөвлөмж, сургалт, сурталчилгааг үе шаттайгаар хийнэ

• Тогтвортой ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжин хөгжүүлнэ.

• Байгаль орчинд ээлтэй нийтийн тээврийн төрөл, үйлчилгээг хөгжүүлж, иргэд тав тухтай зорчих орчныг бүрдүүлнэ.

• Явган зорчигчийн аюулгүй байдлыг хангасан зорчих хэсэг, дугуйн зам болон зогсоолыг нэмэгдүүлнэ.

• Нийтийн эзэмшлийн цэцэрлэгт хүрээлэн, саадуудыг тохижуулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх.

• Хорооллын дунд цэцэрлэгт хүрээлэн, амралтын бүс байгуулах санал, санаачилгыг дэмжиж ажиллана.

• Хийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх талаар ажил зохион байгуулна.

• Нохой устгал, хог цэвэрлэгээний ажлыг тогтмолжуулж, журмын хэрэгжилтийн бүрэн хангана.

• Төвлөрсөн хогийн цэгт ландфилл технологийг нэвтрүүлнэ.

• Мөрөн суманд хог хаягдлын оновчтой менежментийг хэрэгжүүлнэ.

• Хот тохижилт үйлчилгээний газрын парк шинэчлэлийг хийх асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

• Хогийн цэгийн орчим хог хаягдлыг ангилан ялгах үйлдвэр байгуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

• Эх үүсвэр дээр нь хогийг ангилан ялгаж хаях хогийн савыг нэвтрүүлж, ангилсан хог хаягдлыг тусад нь цуглуулан тээвэрлэдэг тогтолцоог бүрдүүлнэ.

• Хог хаягдлыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах иргэдийн бүлгүүдийг зохион байгуулна.

• Архи, тамхины тусгай зөвшөөрөл олгох журамд нэмэлт өөрчлөлт оруулах замаар дахин ашиглагдах хог хаягдлыг хүлээн авах цэгийн тоог нэмэгдүүлнэ.

• Хог хаягдлыг багасгах чиглэлээр бүх насны иргэдэд зориулсан сургалт, сурталчилгааны ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.

• Орчны бохирдлыг бууруулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ажиллах иргэдийн бүлгүүдийг дэмжинэ.

• Дэлгэрмөрөн голын дэргэд загас үржүүлэх, цөөрмийн аж ахуй байгуулах замаар загасны нөөцийг нэмэгдүүлэх, арга хэмжээ хэрэгжүүлж эхэлнэ.

• Сумын хог хаягдлыг ангилах, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах иргэдийн бүлэг, нөхөрлөлийг дэмжих замаар хог хаягдлын ангилалт, дахин ашиглалт, дахин боловсруулалтын сүлжээг бий болгож, нийт хог хаягдлын 15-аас доошгүй хувийг дахин боловсруулах цэгт хүргэдэг болно.

3.24

- Гэр хороолол болон орон сууцны хороололд бичил цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, нэг хүнд ногдох ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ. /3,5м2-аас доошгүй/

- Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, “Ногоон оффис” хөдөлгөөн өрнүүлж, үр дүнд хүрсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.

ГУРАВ: ХҮРТЭЭМЖТЭЙ ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

“ЭРҮҮЛ ХҮН- ЖАРГАЛТАЙ”

- Зорилтот бүлэгт чиглэсэн бодлого төлөвлөлтийг боловсруулан амьжиргааны төвшинтэй уялдуулж, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг сайжруулна.

- Хүн амын бүлгүүд эмэгтэйчүүд, оюутан, залуучууд, тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд, ахмад настуудад чиглэсэн үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжиж ажиллана.

- Мөрөн сумын иргэдийг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоонд хамруулах боломжийг бүрдүүлнэ.

- Нийгмийн эрүүл мэндийн сургалтын кабинет байгуулан эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалт явуулна.

- Иргэд идэвхтэй хөдөлгөөн хийх, уулын болон явган аялал, дугуйн спорт зэрэг нийтийн биеийн тамирын төрлүүдийг дэмжиж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.

- Хүн амыг аюулгүй ус, хүнсээр хангах, агаарын бохирдлыг бууруулах, орчны ариун цэврийн байдлыг сайжруулахад чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлнэ.

- Анхан шатны тусламж үйлчилгээ үзүүлж байгаа ЭМБ-уудыг бодлогоор дэмжиж, хамтран ажиллана

- “Иргэн-эрүүл мэнд” нүүдлийн тусламж үйлчилгээг бий болгож, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг иргэдэд ойртуулан чанаржуулна.

- “Эх хүүхдийг эрсдэлээс хамгаалах” хөтөлбөрийг бүх шатанд хэрэгжүүлнэ.

- Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах дэмжих, урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэхэд салбар дундын түншлэлийг сайжруулж “Эрүүл чийрэг – Хөвсгөл хүн” хөтөлбөрийг орон нутагтаа хэрэгжүүлнэ.

- Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах үндэсний хөтөлбөр (өрх бүрд)-ийг хэрэгжүүлнэ.

- Нэгдсэн эмнэлэгт чанарын удирдлагын менежмент ISO9001:2015 стандартыг нэвтрүүлж, 2 дахь шатлалын тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

- Шинэ Мөрөн хороололд өрхийн эрүүл мэндийн төвийг шинээр барьж ашиглалтад оруулах ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

- Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн бүтцийг оновчтой болгож, өргөтгөх, шинэчлэх, материаллаг баазыг дээшлүүлэх ажлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.

- Өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийг орчин үеийн стандартын шаардлага хангасан ус, ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.

- Өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийг бүрэн унаажуулах зорилт тавин ажиллана.

- Өрхийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, бүтэц зохион байгуулалтын өөрчлөлт хийх зорилтыг тавин ажиллана.

- “Цахим эрүүл мэнд” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдэд мобайл технологи нэвтрүүлж, амьжиргааны баталгаажих түвшингөөс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх “Цахим карт” олгоно.

- Уламжлалт эмчилгээний тусламж үйлчилгээг сайжруулах “ Уламжлалт анагаах ухааны төв” – ийг байгуулах талаар арга хэмжээ авч ажиллана.

- Эрүүл мэндийн “ Эрүүл зүйн лаборатори” – ийг байгуулах зорилтыг дэвшүүлэн ажиллана.

- 100 ортой хүүхдийн эмнэлэг барьж, шаардлагатай багаж тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллана.

- “Эрүүл гэр бүл”, “Хавдаргүй Хөвсгөл”, “Бэлгийн замын өвчлөлгүй Хөвсгөл” хөдөлгөөн өрнүүлж, эмч, мэргэжилтэн, иргэд, байгууллагын оролцоо, хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.

- Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн ажилчдыг орон сууцаар хангахад чиглэсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

- Эм зүйн тусламж үйлчилгээг боловсронгуй болгож, антибиотикийг иргэдэд жороор олгодог тогтолцоог бүрдүүлж, эрүүл мэндийн даатгалаас иргэнд олгодог хөнгөлөлттэй эмийн төсвийг нэмэгдүүлэх асуудлыг холбогдох газруудад тавьж шийдвэрлүүлнэ.

- Эмийн аюулгүй байдалд хяналт тавина.

- Өрхийн эрүүл мэндийн төвүүд, хувийн хэвшлийн эмнэлгүүдийн аюултай хог хаягдлыг зөөвөрлөх тусгай зориулалтын машинтай болгох асуудлыг шийдвэрлэнэ.

- Эмнэлгийн гаралтай аюултай хог хаягдлыг байгаль ээлтэй аргаар бүрэн устгах эко зуухыг хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн орчим шинээр байгуулна.

Оюунлаг-мөрөнчүүд БОЛОВСРОЛ, СОЁЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- “Оюунлаг Мөрөн” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

- Эх хэлний баяр , “Эх хэлний олимпиад” үйл ажиллагааг уламжлал болгон жил бүр зохион байгуулна.

- Сургууль бүрийг утасгүй интернет, цахим номын сантай болгоно.

- Хүүхдийн сурч боловсрох таатай орчныг бүрдүүлэх зорилгоор сургууль, цэцэрлэг шинээр нэмж барих, засварлах ажлыг үе шаттайгаар шийдвэрлүүлнэ. Үүнд:

1. Нутгийн аваргууд спорт сургуулийн 640 хүүхдийн шинэ байр барих
2. Авьяас сургуулийн 640 хүүхдийн шинэ байр барих
3. Зүүн Мөрөн хороололд 640 хүүхдийн шинэ хичээлийн байр барих
4. Нутгийн Аваргууд спортын сургуулийн спорт заалыг шинээр ашиглалтад оруулах
5. Дэлгэр Мөрөн цогцолбор сургуулийн спорт заалыг ашиглалтад оруулах
6. Мөрөн ахлах 2-р сургуулийн барилгын их засварыг бүрэн дуусгах

7. Мөрөн ахлах 2-р сургуулийн гадна спортын талбайг бүрэн тохижуулах
 8. Ирээдүй сургуулийн тусгай хэрэгцээт боловсролын анги танхим, техник тоног төхөөрөмжөөр хангах
 9. Дэлгэр Мөрөн цогцолбор сургуулийн гадна спортын талбайг бүрэн тохижуулах
 10. Гурван эрдэнэ сургуулийн гадна спортын талбайг бүрэн тохижуулах
 11. Эрдмийн далай цогцолбор сургуулийн гадна спортын талбайг бүрэн тохижуулах
 12. Алслагдсан сургуулийн хүүхдийг нэгдсэн автобусаар үе шаттай хангах.
 13. Сургууль бүрийг цэвэр, бохир ус, дулааны нэгдсэн сүлжээнд холбох
 14. Шинэ-Мөрөн, Зүүн Мөрөн хороололд шинэ цэцэрлэг барьж ашиглалтад оруулах
 15. Мөрөн 8-р цэцэрлэгийн өргөтгөлийг шийдвэрлэж ашиглалтад оруулах
 16. Мөрөн 6-р цэцэрлэгийн өргөтгөлийг шийдвэрлэж ашиглалтад оруулах
 17. Мөрөн 11-р цэцэрлэгийн өргөтгөлийг шийдвэрлэж ашиглалтад оруулах
 18. 7-р цэцэрлэгийн хичээлийн 2-р байранд 4 бүлгийн өргөтгөл барих
 19. 7-р цэцэрлэгийн хичээлийн 2-р байрны хэсэгчилсэн их засвар хийх / зураг төсөв хийгдсэн 38,3 сая төгрөг/
 20. 3-цэцэрлэгийн барилгын их засвар
 21. 11-р цэцэрлэгийн барилгын их засвар хийх
 22. 6-р цэцэрлэгийн цэвэр бохирын шугам шинэчлэх
 23. 2-р цэцэрлэг барилгын их засвар хийх
 24. 5-р цэцэрлэгийг цэвэр бохирын нэгдсэн шугамд холбох
 25. 14-р цэцэрлэгийг цэвэр, бохир усны нэгдсэн шугамд холбогдох
 26. 10-р цэцэрлэгийн сантехникийн засвар
 27. 15-р цэцэрлэгийг бохир усны нэгдсэн шугамд холбогдох
 28. 15-р цэцэрлэгийг 50 ортой хүүхдийн цэцэрлэгийн өргөтгөл
- Мөрөн хотод соёл, спортын цогцолбор барьж ашиглалтад оруулах ажлыг шийдвэрлүүлнэ.
 - **“Соёмбо цогцолбор”**-ыг түшиглэн музей байгуулах бодлого баримтална.
 - Музейн сан хөмрөгийг баяжуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
 - Түүх соёлын биет болон биет бус өвийн мэдээллийн цахим санг баяжуулна.
 - Боловсролын салбарт гадаад дотоодод **“Багш солилцоо”**, **“Сурагч солилцоо”** хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.
 - Боловсролын удирдлага, боловсрол судлал, менежментийн чиглэлээр боловсролын удирдах ажилтныг мэргэшүүлэх сургалтад үе шаттай хамруулж, Чанарын менежментийн ISO 9001 олон улсын стандартыг нэвтрүүлнэ
 - Боловсролын хөгжлийг дэмжиж **“Чадварлаг багш”** хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
 - Орчин үеийн шаардлага хангасан Хөгжимт драмын театр болон Музейн барилгыг шинээр барьж ашиглалтад оруулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
 - Соёлын биет ба биет бус өвийг олж илрүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

- Олон улсын стандартад нийцсэн 5-аас доошгүй замтай усан бассейн байгуулахад бүх талын арга хэмжээг авна.
- Соёл, спортын наадам 2 жил тутамд зохион байгуулна.

ЗОРИЛТОД БҮЛЭГТ ЧИГЛЭСЭН НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ ЧИГЛЭЛЭЭР.

- Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- Бага, дунд орлоготой иргэдийг сум хөгжүүлэх сан, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан, Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан, гадаад дотоодын төсөл хөтөлбөрт түлхүү хамруулах замаар ажилгүйдэл ядуурлын түвшинг бууруулна.
- Өрхийн үйлдвэрлэл, бичил бизнесийг дэмжиж , хүүгүй, барьцаагүй, зээл олгох төрийн бодлогыг үргэлжлүүлнэ.
- Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөрийн чадамжид тохирсон ажлын байр бий болгосон аж ахуйн нэгжийг урамшуулна.
- Могойн гол, Хатгалын дулааны цахилгаан станц, Чаргайтын усан цахилгаан станц , Шахмал түлшний үйлдвэр, Мод боловсруулах үйлдвэр зэрэг томоохон бүтээн байгуулалтад орон нутгийн иргэдээс хүний нөөцийг бүрдүүлж, сургаж ажлын байраар хангахад орон нутгаас дэмжлэг үзүүлж ажиллана.
- Өөртөө ажлын байр бий болгосон албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжинэ
- Хүн амыг тогтмол орлогын эх үүсвэртэй байлгах, эрүүл урт наслах нөхцөлийг бүрдүүлж, амьдралын чанарыг сайжруулна.
- Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтод бүлэгт чиглүүлж, чанар хүртээмжийг сайжруулан оновчтой хүргэх, олон талт үйлчилгээг хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн байгууллагын оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх аргыг боловсронгуй болгож дэмжинэ.
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд ээлтэй дэд бүтцийг бий болгоно.
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөгжлийн төвийг байгуулан суралцах эрхийн хангаж, ажилд ороход нь дэмжлэг үзүүлнэ.
- Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээ зэрэг өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэн зорилтот бүлгийн өрхийг нэн тэргүүнд хамруулна.
- “Ажилтай иргэн-Амьжиргаатай өрх” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- Мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалтын чанарыг сайжруулах
- Ажил олгогчийн хүсэлтээр хэрэгцээт ажлын байранд мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэж, зуучлах зорилт тавин ажиллана.
- Суманд улсын төсвөөр хийгдэж буй бүтээн байгуулалтын ажилд залуучуудыг татан оролцуулна.
- Баялаг бүтээгч залуучуудыг бодлогоор дэмжин ажиллана.

САЙН ЗАСАГЛАЛ

3. *Hy*

[Signature]

• Бүх төвшний төрийн байгууллагыг цахим болгож үйлчилгээ, мэдээллийг сайжруулна.

• Шийдвэр гаргах явцад иргэний нийгмийн оролцоог хангах, төр-иргэний нийгмийн бүх талын түншлэлийг төгөлдөржүүлнэ.

• Төрийн зарим чиг үүргийг гэрээний үндсэн дээр хувийн хэвшил болон төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлж, төр, иргэний нийгэм, бизнесийн байгууллагуудын түншлэлийг өргөжүүлнэ.

• Төсөв санхүү, хөрөнгө оруулалт, худалдан авах, хүний нөөц, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагын тэгш оролцох боломжийг бүрдүүлнэ.

• Төрийн албаны томилгоог улс төрөөс ангид, мэргэшсэн, тогтвортой буюу “Мерит” зарчимд тулгуурлан хийнэ.

• Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн үнэлэмж, төлөвшлийг төрийн албаны үндсэн шалгуур болгоно.

• “Хариуцлага, хамтын ажиллагаа” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

• Мал, орон байрны хулгай болон гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

• Баг бүрт “Иргэдээ сонсьё” нээлттэй хаалганы өдөрлөгийг жилд 2-оос доошгүй удаа зохион байгуулна.

• “Хулгайчгүй Мөрөн” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

• Мэдээлэл технологийн салбарт иргэн төвтэй төрийн үйлчилгээний “Хур” системийг нэвтрүүлж төрөөс иргэний авдаг 196 лавлагааг хурууны хээгээр байрлал харгалзахгүй авах мэдээллийн санг өргөжүүлж нэвтрүүлнэ.

• Мэдээллийн технологийн салбарыг экспортод чиглүүлэн дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх тогтолцоог эрчимжүүлнэ.

• Иргэдээ дээдэлсэн, хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээг бүх шатанд хэвшүүлнэ.

• Нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага болох сум, багийн ИТХ-ыг бүх талаар бэхжүүлнэ.

• Хууль, дүрэм, журам зөрчсөн, ёс зүйн алдаа гаргасан удирдах албан тушаалтнуудад хүлээлгэх хариуцлагыг шуурхай шийдвэрлэж ажиллана.

• Аливаа асуудалд иргэдийг ялгаварлахгүйгээр ёс зүйтэй шударга, шуурхай үйлчилгээг хүргэдэг төрийн албыг бэхжүүлнэ.

• Төрийн үйлчилгээ тэр дундаа санхүүгийн үйл ажиллагааг “Шилэн” болгож, иргэдэд ил тод, нээлттэй болгон явуулна.

• Төрийн албан хаагчдын шударга байдал, харилцаа ёс зүйн асуудлаар “Нээлттэй хэлэлцүүлэг”-үүдийг хагас жил тутамд зохион байгуулж иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

• Төрийн албан хаагчдыг шаталсан сургалтад үе шаттай хамруулж, мэргэшсэн албыг төлөвшүүлнэ.

• “Хамтын оролцоо- хариуцлагатай засаглал”-ыг бэхжүүлэх зорилгоор тусгай хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

• Төрийн цахим үйлчилгээг сумын төрийн байгууллагуудад бүрэн нэвтрүүлж “Нэг иргэн- нэг бүртгэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

- Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Мөрөн сумыг хотын статустай болгох арга хэмжээг зохион байгуулна.
- Иргэдээс төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж ямар байгаа тухай санал судалгааг байнга хийж, түүний мөрөөр тодорхой арга хэмжээ авч ажиллана
- Төрийн үйлчилгээг чанар хүртээмжтэй хийх Иргэний нийгмийн байгууллагуудын хяналтын системийг боловсронгуй болгоно.
- Төрийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэж, үзүүлэх зорилгоор “Эрх зүйн хөтөч” мэргэшсэн багийг бүх багуудад ажиллуулна.
- Төрийн зарим чиг үүргийг хууль тогтоомжид нийцүүлэн төрийн бус байгууллагуудаар гүйцэтгүүлнэ.
- “Бид зүтгэе, иргэн та бидэнд итгэ”, төрийн үйлчилгээнд ЗҮТГЭЖ, ИТГЭЖ, СЭТГЭЖ ажиллах “ЗИС”-ийн зарчмыг хэрэгжүүлнэ.
- Иргэдийн санал хүсэлтийг сонсох 111 зэрэг тусгай дугааруудыг сумын ИТХурал, Засаг даргын дэргэд байнга ажиллуулна.
- Багийн үйл ажиллагааг сайжруулж, бие даан хөгжих боломжийг бүрдүүлэн, иргэд төрийн үйлчилгээг ойроос авах нөхцөлөөр хангана.
- Газарзүйн мэдээллийн системд суурилсан ухаалаг, цахим газрын зураг үндэсний хөтөлбөр хэрэгжүүлж, газрын харилцаатай холбоотой орон зайн өгөгдөл, мэдээллийн хүртээмжийг нээлттэй, ил тод болгоно.

БАТЛАН ХАМГААЛАХ БОДЛОГО

- Орон нутгийн хамгаалалтын талаар төрөөс баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх нэгдмэл удирдлага төлөвлөлт бүхий дайчилгааны тогтолцоог төлөвшүүлнэ.
- Өсвөр үе залуучуудад уламжлалт соёл, зан заншил, эх оронч үзэл хүмүүжил төлөвшүүлэхэд чиглэгдсэн олон талт арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- Цэргийн насны залуучуудын боловсрол, эрүүл мэндийг сайжруулна

ГАДААД ХАРИЛЦАА

- ХБНГУ-ын Барут-Марк хоттой дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр үргэлжлүүлэн хамтран ажиллана.
- БНХАУ-ын Ляонин мужийн Даньдун хоттой хамтарч ажиллах хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх.
- Бүгд найрамдах Солонгос улсын Янпён сумтай хамтарч ажиллах хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх.

ДӨРӨВ: ХӨГЖИЛД ХӨТӨЛСӨН ҮЙЛДВЭРЖИЛТ

Үйлдвэржилт-ХӨГЖЛИЙН БОЛОМЖ

- Сайжруулсан түлшний үйлдвэр байгуулан агаарын бохирдлыг бууруулна.

- Орон нутгийн түүхий эдийг ашиглан нэмүү өртөг шингээж импортыг орлосон экспортод чиглэсэн эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэрлэлийг бүх талаар дэмжинэ.

- Сүү сүүн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх бодлого баримтална.

- Хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийн үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

- Малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх бодлого баримтална.

- Арьс шир боловсруулах үйлдвэрлэлийг бодлогоор дэмжиж ажиллана.

- Олон улсын стандартын төвшинд хүрсэн вакум цонх, хаалганы үйлдвэрийг бий болгоход бүх талын дэмжлэгийг үзүүлнэ.

- Орон нутагт үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг түлхүү хэрэглэхийг иргэддээ уриалж, хэвшүүлнэ.

- Орон нутгийн үйлдвэрүүдийг дэмжин, хөрш аймгууд болон Эрдэнэт, Дархан, Улаанбаатар хотод “Мөрөнд үйлдвэрлэв” цэг салбарыг нутгийн зөвлөл болон иргэдийн дэмжлэгтэйгээр байгуулна.

- Хайрга, дайрга, хөнгөн блокийн үйлдвэрлэлийг бодлогоор дэмжинэ.

- Махны үйлдвэрийн ашиглалтыг нэмэгдүүлж гадаад дотоодын зах зээлд чанар стандартыг хангасан бүтээгдэхүүн бэлтгэн үйлдвэрлэж, ангилж нийлүүлнэ.

- “Ойн цэвэрлэгээ” хөтөлбөр-ийн хүрээнд Мод боловсруулах үйлдвэр байгуулах ажлыг зохион байгуулна.

Аялал жуулчлал-ХӨГЖЛИЙН ГАРЦ

- “Аялал жуулчлалын мастер төлөвлөгөө”-г боловсруулж, хэрэгжилтийг хангана.

- Мөрөн суманд жуулчны гудамж төслийг хэрэгжүүлнэ.

- Дотоодын амрагч, аялагчдад зориулсан амралт зугаалгын бүсчлэлийг тогтоож, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлал, гар урлалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

- Хангайн бүсийн аялал жуулчлалын сүлжээг ОХУ, Байгаль нуур орчмын аялал жуулчлалын бүсүүдтэй холбож жилд ирэх гадаадын жуулчдын тоог тууштай нэмэгдүүлнэ.

- Дэлгэрмөрөн гол орчмын байгалийн тогтоц газарт амралт зугаалгын цогцолбор төв байгуулах

МӨРӨН СУМЫН МАН-ЫН ХОРОО

3. Дуг

Хөвсгөл аймгийн Рашаант сумын МАН-ын
хорооны тэргүүлэгчдийн 2020 оны ... дугаар
сарын-ны өдрийн ... -р хурлаар батлав.

**РАШААНТ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМААС
2020 ОНЫ ОРОН НУТГИЙН СОНГУУЛЬД
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР /ТӨСӨЛ/**

Үндэслэл:

- “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого
- Монгол Ардын намаас 2020 оны Улсын Их Хурлын сонгуульд дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр
- Хөвсгөл аймгийн “Ногоон хөгжлийн бодлогод суурилсан Тогтвортой хөгжлийн мастер төлөвлөгөө -2018-2028”
- Хөвсгөл аймгийн “Аялал жуулчлалын мастер төлөвлөгөө -2019-2028”
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Сум, баг, албан байгууллага, иргэдээс ирүүлсэн санал
- Рашаант сумын мастер төлөвлөгөө “2013-2023”

Уриа: “ТОГТВОРТОЙ СОНГОЛТ-БОДИТ ҮР ДҮН”

Зорилго: “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх суурь орчинг бодитой бүрдүүлж, иргэдийн санаачлага мэнлайлалыг бий болгосон иргэн төвтэй хөгжсөн сум болно.

Үр дүн: Хөгжсөн сум - Сэтгэл хангалуун иргэд

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Улс үндэстний жинхэнэ баялаг бол хүн учраас хөгжлийн төвд хүнийг тавьж, иргэн бүр эрүүл энх байж, урт удаан наслах, чөлөөтэй сонголтоор насан туршдаа сурч боловсрох, ажилтай, орлоготой байх бүхий л бололцоог хангаж ажиллана.

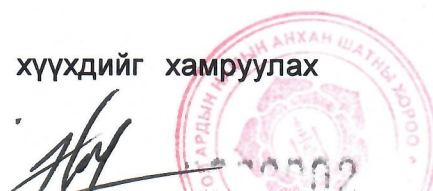
1.1 ЭРҮҮЛ ЧИЙРЭГ-ИРГЭД

- 1.1.1 Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах дэмжих, урьдчилан сэргийлэх, өвчлөлийг эрт илрүүлэхэд салбар дундын түншлэлийг сайжруулж “Эрүүл чийрэг – Хөвсгөл хүн” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд суурь түвшинд ажиллана.
- 1.1.2 “Цахим эрүүл мэнд” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, сумын эрүүл мэндийн төвд мобайл технологи нэвтрүүлж, амжиргааны баталгаажих түвшингээс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх “Цахим карт” олгоно.
- 1.1.3 Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлж байгаа сумын хүний нөөцийг нэмэгдүүлж, эх барих эмэгтэйчүүд, хүүхдийн нарийн мэргэжлийн эмч, сувилагчийн тоог стандартын түвшинд хүргэнэ.
- 1.1.4 Сумын эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл хийж, халдвартын тасгийг стандартын дагуу барьж байгуулна.
- 1.1.5 Эрүүл шүд-эрүүл хүүхэд хөтөлбөр хэрэгжүүлж суманд тогтмол ажиллах мэргэжлийн шүдний эмчтэй болно.
- 1.1.6 Орчин үеийн стандартад тохирсон Эхо аппараттай болгож, мэргэжлийн эмчтэй болгоно.
- 1.1.7 Хогийн цэг дээр эмнэлгийн хог хаягдлыг устгах цэгийг байгуулж, стандартын дагуу устгах тоног төхөөрөмжтэй болгоно.

1.2 ЭРДЭМ БОЛОВСРОЛТОЙ-РАШААНТЧУУД

“Чанартай боловсрол-чадвартай ирээдүй”

- 1.2.1 Боловсролын удирдлага, боловсрол судлал, менежментийн чиглэлээр боловсролын удирдах ажилтныг мэргэшүүлэх сургалтанд үе шаттай хамруулж, Чанарын менежментийн ISO 9001 олон улсын стандартыг нэвтрүүлнэ.
- 1.2.2 Боловсролын хөгжлийг дэмжиж “Оюунлаг Хөвсгөл”, “Цахим Хөвсгөл”, “Дэлхийн Хөвсгөл”, “Чадварлаг багш” хөтөлбөрүүдэд багш нарыг хамруулна.
- 1.2.3 Боловсролын салбарт гадаад, дотоодод “Багш солилцоо”, “Сурагч солилцоо” хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.
- 1.2.4 Цэцэрлэгт яслийн бүлэг нээж 1-2 хүртлэх насны хүүхдийг хамруулах боломжийг бүрдүүлнэ.

- 1.2.5 Цэцэрлэгийн бүлгийн багшийн тоог 2 дахин нэмэгдүүлж, хүүхэд хүлээж авах, өгөх цагийг уртасган, багшийн ачааллыг багасгаж, эцэг эхийн ажиллах нөхцлийг дэмжинэ.
- 1.2.6 Ерөнхий боловсролын сургуулийн үдийн хоол хөтөлбөрийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчилнэ.
- 1.2.7 Сургуульд “Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төв” байгуулж, мэргэжлийн сэтгэл зүйч ажиллуулж, хүүхэд, гэр бүлийн гишүүдэд зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ нэвтрүүлнэ.
- 1.2.8 Сургууль цэцэрлэгт “хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд” сурах, хөгжих орчныг бүрдүүлж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж буй багшид урамшуулалт цалин олгоно.
- 1.2.9 Цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрыг орчин үеийн шаардлага хангасан ус ариун цэврийн байгууламжийг ашиглалтад оруулж, хүүхдэд ээлтэй орчинг бүрдүүлнэ.
- 1.2.10 Соёлын биет ба биет бус өвийг олж илрүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.
- 1.2.11 Иргэд идэвхтэй хөдөлгөөн хийх, уулын болон явган аялал, дугуйн спорт зэрэг нийтийн биеийн тамирын төрлүүдийг дэмжиж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.
- 1.2.12 Сумандаа соёл, спортын цогцолбор барьж ашиглалтанд оруулах ажлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2.13 Биеийн тамир, спортын ажлын байрыг нэмэгдүүлж, суманд биеийн тамирын арга зүйчийг орон тоогоор ажиллуулах ажлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2.14 Хичээлийн нэгдүгээр байранд их засварын ажил хийнэ.
- 1.2.15 Сургуулийн хүүхдийн насны онцлогт тохирсон 6 настай хүүхдийн тоглоомын талбайг байгуулна.
- 1.2.16 Сургуулийн дотуур байрны гал тогоог стандартын байртай болгож тоног төхөөрөмжийг шинэчилнэ.
- 1.2.17 Сургуулийн номын сангийн номын фонд, суудлын тоог нэмэгдүүлж стандартын сандал ширээтэй болгоно.
- 1.2.18 Орон нутгийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд соёлын болон соёлын өвийн онцлог бүхий бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг өргөн ашиглаж, зах зээлийг өргөжүүлэх, иргэд олон нийтрээр орон нутгийн онцлогт тохирсон гар урлалын бүтээгдэхүүнийг хийлгэх, сурталчилах

- 1.2.19 Дэлхийн болон улс, орон нутгийн хамгаалалтад байх соёлын өвийн дурсгалт газрыг хамгаалах ажлыг тодорхой төлөвлөж бүртгэн баримтжуулах тоног төхөөрөмжөөр хангаж холбогдох асуудлыг зохих шатны байгууллагуудад саналыг хүргүүлж арга хэмжээ авах

1.3 АЖИЛТАЙ, ОРЛОГОТОЙ РАШААНТЧУУД

- 1.3.1 Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.3.2 Бага, дунд орлоготой иргэдийг сум хөгжүүлэх сан, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан, Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан, гадаад дотоодын төсөл хөтөлбөрт түлхүү хамруулах замаар ажилгүйдэл, ядуурлын түвшинг бууруулна.
- 1.3.3 Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөрийн чадамжид тохирсон ажлын байр бий болгосон аж ахуйн нэгжийг урамшуулна.
- 1.3.4 Анх удаагаа бизнес эрхлэгч оюутан, залуусыг мэдлэг, ур чадвар олгох цогц арга хэмжээ авч төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.3.5 Хүүхэд бүрийг “Хуримтлалтай хүүхэд” хөтөлбөрт хамруулна.
- 1.3.6 Өөртөө ажлын байр бий болгосон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжинэ.

1.4 “АХМАДАА ХҮНДЭЛЖ, ХҮҮХЭД ЗАЛУУЧУУДАА ХАМГААЛДАГ-ХӨВСГӨЛЧҮҮД”

- 1.4.1 Зорилтот бүлэгт чиглэсэн бодлого төлөвлөлтийг боловсруулан амжиргааны түвшинтэй уялдуулж, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг сайжруулна.
- 1.4.2 Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах үндэсний хөтөлбөрийг өрх бүрд хэрэгжүүлнэ.
- 1.4.3 Хүн амын бүлгүүд эмэгтэйчүүд, оюутан, залуучууд, тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд, ахмад настуудад чиглэсэн үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 1.4.4 Хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, уламжлалт соёлыг эзэмшсэн “Зөв Монгол хүн” -ийг төлөвшүүлэхэд эцэг, эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

- 1.4.5 Цахим хөтөлбөрийн хүрээнд хүүхэд, оюутан, залуучууд, өсвөр үеийнхнийг гадны сөрөг нөлөө, бусдын дарамт, гэмт хэрэгт өртөхөөс сэргийлж, тэдний аюулгүй байдлыг хангаж ажиллана.
- 1.4.6 Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн "Залуу гэр бүл" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 1.4.7 "Цалинтай ээж", "Насны хишиг" хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 1.4.8 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийн эрх, оролцоог хангаж, нөхөн сэргээх эмчилгээ, сувилгаа болон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.4.9 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд хэрэгцээт үйлчилгээгээ авах нөхцөлийг төрийн болон бусад бүх байгууллагад бүрдүүлнэ.
- 1.4.10 Ахмадын төвийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж "Чийрэгжүүлэлтийн төв"-ийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.4.11 Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй зохион байгуулна.
- 1.4.12 Ахмадуудыг жилд нэг удаа эмнэлгийн иж бүрэн үзлэгт хамруулж эмчилгээ сувилгааны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

ХОЁР. " БОДЛОГООР ХӨГЖИХ ЭДИЙН ЗАСАГ"

- 2.1.1 "Ойн цэвэрлэгээ" хөтөлбөрийн хүрээнд Мод боловсруулах үйлдвэр байгуулж биржийн үйл ажиллагааг сайжруулна.
- 2.1.2 Хөдөө аж ахуйн салбарт "Илгээлтийн эзэн 4-р аян"-ыг хэрэгжүүлж, малчид тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэж, орон нутгийн хэрэгцээг хүний нөөцөөр хангахад анхааран ажиллана
- 2.1.3 Хүнсний өргөн хэрэглээний болон төмс, хүнсний ногоо тариалах хүлэмжийн аж ахуй, нөөцлөх, хадгалах, зоорь барихад төрөөс хувийн хэвшилд дэмжлэг үзүүлж, дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангахад анхаарч дэмжлэг үзүүлнэ
- 2.1.4 Махны экспортын бодлогод нийцүүлэн малын мах, сүү, ноос, ноолуурын гарцыг нэмэгдүүлэх зорилгоор малын үүлдэр угсааг сайжруулж, шилмэл үүлдрийн мал сүргийг бий болгож, ашиг шим, генийн санг бүрдүүлнэ.

2.1.5 Малын гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх, мал сүргийг бүрэн вакцинжуулах үүднээс дунд хугацааны стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж гоц халдварт өвчингүй, тайван бүсийн статусаа хадгална.

2.1.6 Жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хөнгөлттэй зээлээр дэмжинэ

2.2 Бүтээлч эдийн засаг

2.2.1 Мэдээлэл технологийн салбарт иргэн төвтэй төрийн үйлчилгээний “Хур” системийг суманд хүргэж төрөөс иргэний авдаг 196 лавлагааг хурууны хээгээр байрлал харгалзахгүй авах мэдээлэлийн санг өргөжүүлж нэвтрүүлнэ.

2.3 Аялал жуулчлал

2.3.1 Аялал жуулчлалын салбарын онцлогт тохируулан байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн ард иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ

2.3.2 Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлж, нутгийн иргэдийн аялал жуулчлалаас хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Засгийн газрын 2019 оны 332, 333 дугаар тогтоолын аймаг орон нутагт хамаарах заалтуудыг цаг тухайд нь бүрэн хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авна.

2.3.3 Аялал жуулчлалаас орон нутагт орох орлогын хэмжээг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчин, менежментийг сайжруулна.

2.3.4 “Сандил” уул хадны сүг зурагт түшиглэсэн байгалийн нэн ховор амьтныг нутагшуулж явган аяллыг хөгжүүлэхэд анхаарна.

2.3.5 Дарба бандида гэгээнтний түүх соёлыг харуулсан шашны 108 шат бүхий цогцолбор байгуулах ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.4 Дэд бүтэц

2.4.1 “Сумын хөгжлийн ерөнхий” төлөвлөгөөг боловсруулна

2.4.2 Нутгийн удирдлагын ордон ЗДТГ-ын байрыг барих ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.4.3 Сумын ахуйн үйлчилгээний барилгыг иргэдийн хэрэгцээнд зориулсан орчин үеийн шаардлага хангасан байртай болгох ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.4.4 Цэнгэлийн гол дээр төмөр цутгамал бетонн гүүр барих ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.4.5 5 км төв замыг хатуу хучилттай болгох ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.4.6 Бохир зөөвөрлөх зориулалтын машинтай болох ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.4.8 Шинээр үйлдвэр үйлчилгээний газруудад дэд станцуудыг байгуулж айл өрхийн 0.22, 0.4 шугамыг шат дараатайгаар шинэчлэх ажлыг шийдвэрлүүлнэ.

2.4.9 Стандартын шаардлага хангасан халуун ус барина.

ГУРАВ.ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

Засаглалын бодлогын хүрээнд дараах үндсэн зорилтуудыг тавьж хэрэгжүүлнэ.

3.1.1 Шударга ёсны засаглалыг бэхжүүлж, мэргэшсэн ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлнэ.

3.1.2 Иргэдээ дээдэлсэн, хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээг бүх шатанд хэвшүүлнэ.

3.1.3 **Шударга ёсны засаглалыг бэхжүүлж, мэргэшсэн ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлнэ.**

3.1.4 Нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага болох аймаг, сум, багийн ИТХ-ыг бүх талаар бэхжүүлнэ.

3.1.5 Төрийн үйлчилгээ тэр дундаа санхүүгийн үйл ажиллагааг “Шилэн” болгож, иргэдэд ил тод, нээлттэй болгон явуулна.

3.1.6 Төрийн албан хаагчдын шударга байдал, харилцаа ёс зүйн асуудлаар “Нээлттэй хэлэлцүүлэг”-үүдийг жил тутам зохион байгуулж иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

3.1.7 Төрийн албан хаагчдыг шаталсан сургалтанд үе шаттай хамруулж, мэргэшсэн албыг төлөвшүүлнэ.

3.1.8 Хүний нөөцийн удирдлагыг боловсронгуй болгож, ажлын байрны сул орон тоог нөхөх сонгон шалгаруулалтыг хууль, дүрэм журмын дагуу шударга зохион байгуулж, Төрийн албаны салбар зөвлөлийн нэр хүндийг дээшлүүлнэ.

3.1.9 **“Хамтын оролцоо- хариуцлагатай засаглал”-ыг бэхжүүлэх зорилгоор тусгай хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.**

3.2 Иргэдээ дээдэлсэн, хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээг бүх шатанд хэвшүүлнэ.

3.2.1 Төрийн цахим үйлчилгээг сум, төрийн байгууллагуудад бүрэн нэвтрүүлж “Нэг иргэн- нэг бүртгэл” хөтөлбөрийг баталж, хэрэгжүүлнэ.

3.2.2 “Иргэн танд үйлчилье” “Та ханд- бид тусалъя” “Иргэн танд хүрье” зэрэг аянуудыг өрнүүлж байгууллага ААН бүрийг угтах үйлчилгээтэй болгон төрийн үйлчилгээг сайжруулна.

1193
907000

- 3.2.3 Алслагдсан багийн иргэдэд хүргэх төрийн үйлчилгээг сайжруулах зорилгоор "Явуул"-ын үйлчилгээ үзүүлэх ажлын хэсгийг жилд 1-ээс доошгүй удаа гаргаж ажиллуулна.
- 3.2.4 Иргэдээс төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж ямар байгаа тухай санал судалгааг байнга хийж, түүний мөрөөр тодорхой арга хэмжээ авч ажиллана
- 3.2.5 "Бид зүтгээ, иргэн та бидэнд итгэ", төрийн үйлчилгээнд ЗҮТГЭЖ, ИТГЭЖ, СЭТГЭЖ ажиллах "ЗИС"-ийн зарчмыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 3.2.6 Аймаг, сумын Төрийн мэргэшсэн албан хаагч, удирдлагууд, урлаг соёлын ажилтан, нарийн мэргэжлийн эмч нарын бүрэлдэхүүнтэй "БАГ-90" бүрэлдэхүүнийг хөдөөгийн багуудад ажиллуулна.
- 3.2.7 Иргэдийн санал хүсэлтийг сонсох 111 зэрэг тусгай дугааруудыг баг, сумын ИТХ, Засаг даргын дэргэд байнга ажиллуулна.
- 3.2.8 Багийн үйл ажиллагааг сайжруулж, бие даан хөгжих боломжийг бүрдүүлэн, иргэд төрийн үйлчилгээг ойроос авах нөхцлөөр хангана.
- 3.2.9 Гэмт хэрэг зөрчилөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимтэй зохион байгуулж, "хөршийн холбоо", малын хулгайн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх малчдын бүлгийг байгуулж ажиллана.

ДӨРӨВ. НОГООН ХӨГЖИЛ-ХӨГЖЛИЙН ТУЛГУУР

4.1 "ИРГЭДИЙН ОРОЛЦООТ ЭКОЛОГИЙН ТЭНЦВЭРТ БАЙДАЛ"

- 4.1.1 Хүн амын ундны усыг хамгаалах бодлого төлөвлөлтийг эрс сайжруулж, байгальд ээлтэй эко технологийг нэвтрүүлэх санаачилгыг дэмжиж ажиллана.
- 4.1.2 Усны нөөцийг хомсдол бохирдлоос хамгаалж, зүй зохистой ашиглалтыг дэмжин, нөөц, чанарыг тогтоох хайгуул судалгааны ажлыг хийнэ.
- 4.1.3 Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газруудын ариун цэврийн байгууламжуудыг стандартын дагуу сайжруулан шинэчлэх, ус хэмнэх, ашигласан бохир усыг саарал ус болгон дахин ашиглах техник, технологи \ нэвтрүүлсэн \ нэвтрүүлэхэд нь \ААН\Байгууллагыг бодлогоор дэмжинэ.
- 4.1.4 Сумын бохир цуглуулах био цөөрмийн ажлыг дуусган ашиглалтад хүлээн авна.
- 4.1.5 Булаг, шандын эхийг хамгаалж, мод бут тарих, хашиж хамгаалах замаар урсацыг сайжруулж, бэлчээрийг усжуулах төслүүдийг шаардлагатай багт хэрэгжүүлнэ.

- 4.1.6 Хур бороо, цас, мөсний усны нөөцийг хуримтлуулах хөв цөөрөм, усан сан байгуулах санаачилгыг дэмжинэ.
- 4.1.7 Гэр хорооллын өрхүүдэд байгальд ээлтэй стандартын жорлонг нэвтрүүлэх замаар хөрсний бохирдлыг багасгаж, ундны усны эх үүсвэрийг хамгаална.
- 4.1.8 Сумын хог хаягдлыг ангилах, эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах иргэдийн бүлэг, нөхөрлөлийг дэмжих замаар хог хаягдлын ангилалт, дахин ашиглалт, дахин боловсруулалтын сүлжээг бий болгож, нийт хог хаягдлын 5-аас доошгүй хувийг дахин боловсруулах цэгт хүргэдэг болно.
- 4.1.9 Гэр хороолол болон орон сууцны хороололд бичил цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, нэг хүнд ногдох ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлж хороо бүрт хүүхдийн тоглоомын талбай байгуулна
- 4.1.10 Ойн цэвэрлэгээг технологийн дагуу хийж, малчид хашаа хороо, саравч шинэчлэх, барихад шаардлагатай мод, модон материал авах үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжинэ.
- 4.1.11 Ойг нөхөн сэргээх, ойжуулах, тарьц, суулгац ургуулах, сор шилмэл модны сайн чанарын үр бэлтгэх хэмжээг нэмэгдүүлэх, арга технологийг сайжруулж, бодит хүчин чадлыг бий болгох замаар ойгоор бүрхэгдсэн талбайг нэмэгдүүлнэ.
- 4.1.12 Байгаль цаг уурын өөрчлөлт, малын тоо толгой, бэлчээрийн даац зэргээс шалтгаалан цөлжилт эрчимтэй явагдаж байгааг бэлчээрийн талхагдал, цөлжилтийн иж бүрэн судалгаа, хийж хамгааллын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.13 Бэлчээрийг нөхөн сэргээх “Малчдын дундын сан”-г баг бүрт бий болгоно.

4.2 Ая тухтай орчин – цэвэр Ногоон сум

- 4.2.1 Тогтвортой ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжин хөгжүүлнэ.
- 4.2.2 Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээг боловсронгуй болгож, байгальд халгүйгээр хадгалах, савлах технологийг дэмжинэ.
- 4.2.3 Цөлжилттэй тэмцэх хүрээнд олон замыг цэгцлэх үүднээс Тээгийн дөрөлжөөс төв зам дагуу ногоон зурвас байгуулж ойжуулна.
- 4.2.4 Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг урамшуулах тогтолцоог бий болгох

- 4.2.5 Байгалийн гамшиг болзошгүй аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсооход чиглэсэн ажлыг эрчимжүүлж ган зудаас хамгаалах малчдын сан байгуулна.
- 4.2.6 Гэр байшингийн дулааны алдагдлыг бууруулах ач холбогдлын талаар зөвлөмж, сургалт, сурталчилгааг үе шаттайгаар хийнэ.

Хөтөлбөр боловсруулах Ажлын хэсэг

РЭНЧИНЛХҮМБЭ СУМ МОНГОЛ АРДЫН НАМ

2020-2024 ОНЫ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2020 ОН

**2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД МАН-ААС
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН ҮНДЭСЛЭЛ :

- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- “Алсын хараа – 2050” урт хугацааны хөтөлбөр, бодлого
- “Хөгжсөн Хөвсгөл -2030” хөтөлбөр
- 2020 оны УИХ - ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөр
- “Зоны хөгжил 2020” сумын хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө

УРИА: “ХҮЧЭЭ НЭГТГЭЖ –ХАМТДАА ХӨГЖЬЕ”

ЕРӨНХИЙ ЧИГЛЭЛ

1. БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, СПОРТЫН БОДЛОГО
2. ЭРҮҮЛ МЭНД, АХМАДЫН БОДЛОГО
3. ХАРИУЦЛАГАТАЙ ЗАСАГЛАЛ, ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БОДЛОГО
4. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН БОДЛОГО
5. НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГО
6. ДЭД БҮТЭЦ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

ХӨТӨЛБӨРИЙН ЗОРИЛГО

ХӨТӨЛБӨРТ ТУСГАСАН БОДЛОГО ЗОРИЛТ, ЗААЛТ НЭГ БҮРИЙГ СУМАНД ҮР ДҮНТЭЙ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ, ХЭТИЙН ХӨГЖЛИЙН ХАНДЛАГЫГ БОДИТООР ТОДОРХОЙЛЖ, МЭРГЭШСЭН ТӨРИЙН АЛБЫГ БЭХЖҮҮЛЖ, ХҮН АМЫН АМЬЖИРГААНЫ ТҮВШИНГ ДЭЭШЛҮҮЛЖ, ТҮР БОЛОН БАЙНГЫН АЖЛЫН БАЙР ОЛНООР БИЙ БОЛГОЖ, ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТЫГ НЭМЭГДҮҮЛЖ, МАЛ АЖ АХУЙ, ЖИЖИГ ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХЭД ГОЛ ЧИГЛЭЛЭЭ БОЛГОН ЖИШИГ СУМ БОЛОН “ХҮЧЭЭ НЭГТГЭЖ-ХАМТДАА ХӨГЖИХ”-Д ОРШИНО.

20200101

НЭГ. БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, СПОРТЫН БОДЛОГО

1.1. Сургуулийн өмнөх боловсрол

- 1.1.1 Цэцэрлэгийн наснаас нь эхлэн хүүхдүүдэд эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлнэ.
- 1.1.2 "Хүүхэд бүр цэцэрлэгт" хөтөлбөр хэрэгжүүлж, СӨБ-ын хүртээмжийг дээшлүүлж, сурч хүмүүжих нөхцөл боломжийг сайжруулна.
- 1.1.3 Хүүхдийг халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг вакцинд тогтмол хамруулах, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулахад онцгойлон анхаарна.
- 1.1.4 Хүүхэд нэг бүрд ёс заншил, түүх соёл, орон нутаг, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах, бахархах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлнэ.
- 1.1.5 СӨБ-ын багш нарын хөгжлийг дэмжиж, мэдээлэл харилцаа технологид суурилсан арга зүй технологийг нэвтрүүлнэ

1.2. Боловсролын үйлчилгээ

- 1.2.1. Стандартын шаардлага хангасан халуун ус ариун цэврийн байгууламжтай болж, эрүүл аюулгүй орчин бүхий сургуулийг хөгжүүлнэ..
- 1.2.2. 340 хүүхдийн хичээлийн байрны барилгыг 2020 онд багтаан бүрэн ашиглалтад оруулна.
- 1.2.3. Дотуур байрны багш, сурган хүмүүжүүлэгчдийн эерэг хандлага, орчныг бий болгох, сэтгэл зүйч байх чадварыг үйлчилгээний орчинд нь хөгжүүлнэ.
- 1.2.4. Дотуур байранд соёл урлагийн ажиллагаа явуулах орчин бий болгож, тоглоомын тусгай талбайтай болгоно.
- 1.2.5. Багшийн хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлж ажиллах нөхцөлийг сайжруулах, ажилласан жил, ур чадвар, сурагчдын амжилтаас хамаарч цалин хөлс урамшууллын системийг бий болгоно.
- 1.2.6. Боловсролын салбарын удирдах ажилтан багш, сурган хүмүүжүүлэгчдийг чадваржуулах мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд тогтмол хамруулах.
- 1.2.7. Сурагчдын биеийн тамирын өвөл зуны спортын талбай байгуулж, бие бялдрыг хөгжүүлнэ.
- 1.2.8. Хамран сургалтыг 100 хувьд хүргэж, элсэлтийн ерөнхий шалгалтын дундаж оноог 500-аас дээш түвшинд хүргэнэ.
- 1.2.9. Дотуур байрыг хүүхдийн сурах, хөгжих, эрүүл аюулгүй ээлтэй орчин болгон, хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, 6 настай хүүхдийн амьдрах, сурах нөхцөлийг сайжруулна.
- 1.2.10. Суралцагчдад сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх, мэргэжлээ сонгоход туслах чиг үүрэгтэй сэтгэл зүйч-мэргэжилтнийг сургуульд ажиллуулна
- 1.2.11. Хичээлээс гадуурх сургалтын үндэсний хөтөлбөрийн дагуу сонирхол, авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх, сонгон, секц, дугуйлангийн үйл ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.

1.3. Соёл урлаг

- 1.3.1. Урлаг соёлын үйлчилгээг тасралтгүй зохион байгуулж, жил бүр тайлан тоглолтоо хийн багуудад хүрч үйлчилнэ.

- 1.3.2. Өрх бүрт угийн бичиг хөтлөх ажлыг эрчимтэй зохион байгуулж үр дүн гаргана.
- 1.3.3. Түүх соёлын дурсгалт байгалийн өвөрмөц тогтолцоо бүхий нэгж газруудыг судлан тогтоож, орон нутгийн хамгаалалтад авна.
- 1.3.4. Аймаг, бүс, улсын хэмжээнд хүүхэд залуучууд, ардын авьяастнуудыг тогтмол оролцуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.3.5. Жил бүр багуудын урлаг, соёл, спортын бага олимп зохион байгуулна.
- 1.3.6. Нийтийн номын санг орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн тохижуулж, өргөжүүлнэ.
- 1.3.7. Биеийн тамир, спортын арга зүйчийг чадавхжуулан, ажлын байрыг тохижуулж үйл ажиллагааг өргөжүүлэн чанаржуулна.
- 1.3.8. Нийтийн биеийн тамир, спортод хөрөнгө оруулалт хийсэн хувь хүн, аж ахуйн нэгжийг дэмжиж ажиллана.
- 1.3.9. "Монгол бичиг хөтөлбөр"-ийг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлж, Монгол бичгийн олимпиадыг иргэд, төрийн албан хаагчдын дунд уламжлал болгон зохион байгуулна.
- 1.3.10. Сумын 90 жилийн ойг тохиолдуулан сүлд дуутай болгох, клип хийлгэнэ.

ХОЁР. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БОДЛОГО

2.1. Эрүүл мэндийн бодлогын хүрээнд

- 2.1.1. Сумынхаа иргэдийг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоонд хамруулах боломжийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.2. Эх, хүүхдийн эндэгдэлгүй, хүүхдэд ээлтэй сум болох зорилтыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.3. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмж, шуурхай байдлыг хангахад анхаарч, эмч мэргэжилтнүүдээ шат дараатай сургаж, чадавхжуулна.
- 2.1.4. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний ур чадвар, нарийн мэргэжил, ажилласан жил зэргээс нь хамаарсан цалин хөлс урамшууллын шинэ тогтолцоог нэвтрүүлнэ.
- 2.1.5. Сумын эрүүл мэндийн төвд ахмадын эмчтэй болж, ахмадууд хэвтэн эмчлүүлэх өрөөтэй болгоно.
- 2.1.6. "Эмийн зохистой хэрэглээ" аяныг зохион байгуулж, "Зөв тун" эмийн сангийн чадавхыг бэхжүүлж, зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалтыг 100%-д хүргэнэ.
- 2.1.7. "Элэг бүтэн Монгол" хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, "Хавдрын эсрэг хамтдаа" хөтөлбөр орон нутагт хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.8. Иргэдэд эрүүл мэндийн бүх талын боловсролыг ЕБС-д суралцаж байх үеэс олгож, эрүүл мэндийн анхны тусламж үзүүлэх чадварыг хөгжүүлнэ.
- 2.1.9. Сумын Эрүүл мэндийн төвийн шинэ байртай болох асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 2.1.10. Эмнэлгийн ажиллагсдын нийгмийн асуудал, ажиллах орчинг сайжруулан, сумын эрүүл мэндийн төвийг шаардлагатай эмч, мэргэжилтнээр бүрэн хангана.
- 2.1.11. Амьжиргааны баталгаажих түвшнээс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авах "Цахим карт" олгож, хэрэгжүүлж ажиллана.
- 2.1.12. Эрүүл мэндийн үйлчилгээг цахимд шилжүүлэн, мобайл технологийг үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

ГУРАВ. ХАРИУЦЛАГАТАЙ ЗАСАГЛАЛ, ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БОДЛОГО

- 3.1. Төрөөс иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээний чанар хүртээмж, хариуцлагыг сайжруулж, мэдээлэл харилцаа технологийн дэвшлийг нэвтрүүлж, үйлчилгээний чанар хүртээмж, хяналтыг дээшлүүлнэ.
- 3.2. Хариуцлагатай төрийн албыг бэхжүүлж, ЗДТГ-ыг чадварлаг, мэргэшсэн албан хаагчдаар бүрдүүлж, төрийн үйлчилгээг иргэдэд ил тод нээлттэй, шуурхай хүргэх бодлого баримтлан, одоогийн хүрсэн түвшинг ахиулан ажиллана.
- 3.3. Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааг иргэдэд тайлагнах "Нээлттэй хаалганы өдөр", "Зочин малчин" арга хэмжээг жил бүр зохион байгуулж хэвшүүлнэ.
- 3.4. Иргэдийн оролцоонд суурилж төрөөс гаргаж буй нийтээр дагаж мөрдөх бодлого шийдвэрийг хэлэлцүүлэх үйл ажиллагааг оновчтой болгоно.
- 3.5. Иргэдийн үүсгэл санаачилгаар байгуулагдсан иргэний нийгмийн байгууллага, холбоо, нөхөрлөл, хоршооны үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 3.6. Төрийн байгууллагууд, баг хоорондын ажлын уялдаа холбоог сайжруулах, төрийн албан хаагчдын ёс зүйн хариуцлагыг өндөржүүлж, бүх шатанд төрийн албаны стандартыг хэрэгжүүлнэ.
- 3.7. Төрийн албыг цахим хэлбэрт шилжүүлэн төрийн үйлчилгээг хурдан шуурхай, найдвартай дамжуулна.
- 3.8. Төсөв санхүү, хөрөнгө оруулалт, худалдан авах, хүний нөөц, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагын тэгш оролцох боломжийг бүрдүүлнэ.
- 3.9. Төрийн албаны томилгоог улс төрөөс ангид байлгаж, мэргэшсэн тогтвортой зарчимд тулгуурлан төрийн албанд шат ахиулан албан тушаал дэвшүүлэх тогтолцоог хэвшүүлнэ.
- 3.10. Төрийн захиргааны албан тушаалтан ард иргэдийн өргөдөл гомдлыг хүлээн авч хуулийн хүрээнд хурдан шуурхай шийдвэрлэдэг дэвшилтэт арга зүй технологийг нэвтрүүлнэ.
- 3.11. Төрийн албан хаагчдыг чадавхжуулах сургалтанд хамруулах ажлыг шат дараатай хэрэгжүүлнэ.
- 3.12. Нутгийн боловсон хүчнийг дэмжиж судалгаа гарган бэлтгэх, орон нутагтаа татан ажиллуулах бодлого баримтална.
- 3.13. Иргэдийн амьдрах ухаан, тулгамдаж буй асуудлаа шийдвэрлэхэд нь дэмжлэг болох төрөл бүрийн сургалтуудыг төрийн албан хаагчид болон багш нар, төсөл хөтөлбөрийн мэргэжилтэн сургагч багш нараар дамжуулан өгч ажиллана.
- 3.14. Жендэрийн тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилтийг сайжруулж, шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.
- 3.15. 6 багийн Засаг даргыг компьютер, дижитал камер, техник хэрэгслээр хангах асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- 3.16. Төсөв санхүүгийн шинэчлэлийн бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, санхүүгийн албаны ажилтнуудын чадавхыг дээшлүүлнэ.
- 3.17. Төр, хувийн хэвшлийн статистик мэдээллийн санг бүрдүүлж, хүн ам, өрхийн мэдээллийн сангийн баяжилт, тооцооллыг сайжруулна.
- 3.18. Төсвийн үр ашиггүй зардлыг танаж, хэмнэлтийн горимд шилжүүлж, төсвийг үр дүнтэй зарцуулна.

- 3.19. Шинээр ажлын байр нэмэгдүүлсэн иргэд, аж ахуйн нэгжийг татварын хөнгөлөлт, урамшууллын бодлогод хамруулна.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН БОДЛОГО

4.1. Байгаль орчныг хамгаалах талаар

- 4.1.1. Байгаль хамгаалах ажилд оролцогч талуудын хамтын ажиллагааг сайжруулах, үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлж, байгалиа хамгаалах, түүний нөөцийг ашиглах, нөхөн сэргээх ажлыг иргэдийн нөхөрлөл, бүлэг, хоршоо, ААНБ-аар гүйцэтгүүлж урамшуулал олгон ажиллана.
- 4.1.2. Байгалийн унаган төрх, экологийн тэнцвэртэй байдлыг хадгалж, хойч үедээ өвлүүлэн үлдээж усны нөөцөө хамгаалах, хомсдолоос сэргийлэх гол, булаг, нуурын эхийг хашиж хамгаалах, нөхөн сэргээх ажлыг дэс дараатайгаар төсөв төлөвлөгөө гарган, төсөл боловсруулж үндэслэлтэйгээр хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.3. Сумын ойн менежмент болон агнуур зохион байгуулалтын менежментийн төлөвлөгөөг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, хяналтыг сайжруулна.
- 4.1.4. Тул болон цагаан загасны нөөцийг тогтоолгон их хэмжээний загас агнуурыг зогсоох, хяналтыг өндөржүүлэн хуульд нийцүүлэн ажиллана.
- 4.1.5. Сумын нутаг дэвсгэрт байгаа ховор, нэн ховор ургамал, ан амьтдын тархац, нөөцийг гаргаж мэдээллийн санд байршуулна.
- 4.1.6. Сумын төвийн хог хаягдлын менежментийг боловсронгуй болгож, сайжруулна.
- 4.1.7. Бэлчээрийн талхлагдал, цөлжилтийн талаар судалгааг үргэлжлүүлэн хийж, Дархадын хотгорын цөлжилттэй тэмцэх хөтөлбөр боловсруулах ажлыг эхлүүлнэ.
- 4.1.8. Ойн анги, ойн нөхөрлөл, ойн мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллаж, ойн санг хамгаалах, нөхөн сэргээх ажлыг хуулийн хүрээнд чанартай зохион байгуулж, хяналт тавин ажиллана.
- 4.1.9. Байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж, хамгаалан экологийн цэвэр бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.
- 4.1.10. Байгаль хамгаалах иргэдийн бүлэг, нөхөрлөл байгуулахад бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 4.1.11. Цойцон нуурыг усжуулах төслийн судалгаа-үнэлгээг үргэлжлүүлнэ.
- 4.1.12. Өрх бүр хашаандаа ногоон байгууламж бий болгох аяныг өрнүүлж, бүх талаар дэмжин ажиллана.

4.2. Газар зохион байгуулалтын талаар

- 4.2.1. Сумын төвийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй болж, газар зохион байгуулалтыг цэгцтэй төлөвлөнө.
- 4.2.2. Газар өмчлүүлэх ажлыг эрчимтэй зохион байгуулж ажиллана.
- 4.2.3. Сумын план зургийн дагуу газар зохион байгуулалтын менежментийг сайжруулна.

4.3. Аялал жуулчлалын талаар

- 4.3.1. Дархадын нүүдэлчин ард түмний ахуй амьдрал, соёлыг цахим хуудсанд сурталчлах, байгальд ээлтэй аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

- 4.3.2. Спорт загас агнуурыг хөгжүүлж, үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг чангатгаж ажиллана.
- 4.3.3. Сумын газар нутгийн цахим болон видео танилцуулгыг хийнэ.
- 4.3.4. Өвлийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлж, цасны баярыг уламжлал болгон зохион байгуулна.

ТАВ. НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГО

5.1. Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар

- 5.1.1. “Бүтээлч залуу” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж залуусыг хөдөлмөр эрхлэхэд бүх талаар дэмжиж ажиллана.
- 5.1.2. Суманд хийгдэж буй бүтээн байгуулалтын ажилд нутгийн залуучуудыг татан оролцуулах бодлогыг барьж ажиллана.
- 5.1.3. Залуучуудын санаачилсан төсөл хөтөлбөрүүдийг бага хүүтэй зээлийн бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 5.1.4. Төрийн залуу албан хаагчдын мэргэжил ур чадварыг дээшлүүлж сургалтанд хамруулж чадваржуулна.

5.2. Нийгмийн хамгааллын талаар

- 5.2.1. Нэн ядуу, орлого багатай, өрх толгойлсон, ганц бие, орон гэргүй, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг халамжийн бодлогод хуулийн дагуу бүрэн хамруулна.
- 5.2.2. Сумын амьжиргаа дэмжих зөвлөлийн хурлыг тогтмолжуулж, иргэдийн өргөдөл гомдлыг хуулийн хугацаанд шийдвэрлүүлнэ.
- 5.2.3. Өрхийн амьжиргааны түвшинг тогтоох аргачлалыг үндэслэн нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зөвхөн зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.
- 5.2.4. Ердийн хөсгөөр нүүдэллэдэг болон нүүдэлчдийн өв соёлыг хадгалж буй иргэдийн нийгмийн асуудлыг дэмжих хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- 5.2.5. Өрхийн аж ахуй эрхлэх үүсгэл санаачилгыг дэмжиж, төсөл хөтөлбөрт хамруулж, амьжиргааг нь дээшлүүлнэ.
- 5.2.6. Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн оролцоог дэмжсэн төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.2.7. Ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг үйлдвэрлэл, бичил бизнес эрхлэхэд дэмжиж ажиллана.

ЗУРГАА. ДЭД БҮТЭЦ, ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

- 6.1 Жаргант голд төмөр бетон гүүр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 6.2 Шаргын голын гүүрийг шинээр барих асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 6.3 Хөгийн голын гүүрийг шинээр барина.
- 6.4 Ногоон хоолойн гүүрийг засаж ашиглатад оруулна.
- 6.5 Сантын нуурын хоолойн гүүрийг засаж ашиглалтад оруулна.
- 6.6 Утрагийн давааны замыг бүрэн засварлуулна.
- 6.7 Жиглэг, Сантын давааны замыг иж бүрэн засварлуулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

- 6.8 "Ёлт", "Хорон тал"-д гүний худаг гаргах судалгаа шинжилгээний ажлыг эхлүүлнэ.
- 6.9 Цойцон нуурыг усжуулах судалгаа шинжилгээний ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- 6.10 Хатгалын Цагаан хясаанаас Жиглэгийн даваа хүртэл 50км сайжруулсан шороон зам тавих асуудлыг иргэдийн санал судалгаа үнэлгээнд суурилж шийдвэрлүүлнэ.
- 6.11 Сумын төв доторх хайрган хучилттай замыг бетон хучилттай болгох ажлыг дуусгана.
- 6.12 Гудамжны гэрэлтүүлэгийг шат дараатай нэмэгдүүлж, бүх гудамж хорооллыг гэрэлтэй болгоно.
- 6.13 Төсвийн байгууллагуудыг нэгдсэн халаалтын системд холбох асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 6.14 Бохирын машинтай болно.
- 6.15 Сумын төвийг бүрэн камержуулна.
- 6.16 Хороонд юнителийн сүлжээ оруулна.
- 6.17 Ус шүүлтүүр бүхий дэвшилтэт технологид суурилж сумын төвийн цэвэр усны асуудлыг бүрэн шийдвэрлэнэ.
- 6.18 Баг оврын агаарын нислэг үйлдэх боломж нөхцөлийг бүрдүүлэх асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.
- 6.19 Малын гаралтай сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, мах, түүхий эдийн нэгдсэн цэг байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.

ДОЛОО. ХАА, МАА-Н БОДЛОГО

7.1. Малчдаа дэмжих талаар.

- 7.1.1. Хогоргын монгол үхрийг омгийн малаар баталгаажуулах, судалгааны ажлыг дуусгах, зах зээлийг бий болгоно.
- 7.1.2. Гадаадын улс оронд мах нийлүүлэх бэлтгэл ажлыг орон нутгийн түвшинд мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 7.1.3. Жил бүр төлчин эмэгтэйчүүдийн чуулга уулзалтыг зохион байгуулж "Алтан төл"-ийн эздийг тодруулдаг уламжлалыг бий болгоно.
- 7.1.4. Мал амьтны гаралтай өвчний тандалт хяналтыг тогтмолжуулж, өвчний голомтыг устгах, ариутгах, халдваргүйжүүлэх, ажлыг зохион байгуулж, эрүүл ахуйн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 7.1.5. Дархадын цагаан адууны цөм сүргийг бүрдүүлэх, үүлдэр болгох ажлыг эрдэмтэн судлаачидтай хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 7.1.6. Залуу малчдад суурилсан "Хогоргын улаан монгол" үхрийн загвар фермер байгуулна.
- 7.1.7. Мал, амьтны гаралтай арьс, шир, үс, ноос, ноолуурыг боловсруулах жижиг цех, үйлдвэрийг бодлогоор дэмжин төсөл хөтөлбөрт хамруулна.
- 7.1.8. "Ноолуур" хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлж, малчдын орлогыг тогтвортой байлгахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 7.1.9. "Монгол мал-2" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж, ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулна.

- 7.1.10. Малыг бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, малын гаралтай бүтээгдэхүүний “Цахим мэдээллийн сан”-г хөгжүүлнэ.
- 7.1.11. Малчдын малын хашаа засварлах шинээр барих ажлыг бодлогоор дэмжиж хэрэгжүүлнэ.
- 7.1.12. Иргэдийн оролцоо-хандлагад суурилж мал сүргийн оновчтой бүтцийг бүрдүүлэн сүргийн чанарыг сайжруулна.
- 7.1.13. Цөм сүргийн тоо толгойг нэмэгдүүлэн ашиг шимийг бүрэн ашиглана.

7.2 ХАА-н бодлогын хүрээнд.

- 7.2.1 Малыг бэлчээр болон газрын хөрсний судалгаа шинжилгээний ажил хийх, хадлангийн талбайг хамгаална.
- 7.2.2 Төхийн хужирт суурилсан Нутгийн брэнд бий болгох хувийн хэвшил, ААН-ийг дэмжинэ.
- 7.2.3 Нутгийн брэнд бүтээгдэхүүний борлуулалтын сүлжээг бий болгоно.
- 7.2.4 Төмс хүнсний ногоо тариалалтыг орон нутгийн түвшинд хөгжүүлэхэд бодлогоор дэмжиж, сумын өрхийн хэрэгцээг хангана
- 7.2.5 Малчдыг хадлан тэжээл бэлтгэхэд зориулсан техник тоног төхөөрөмжөөр үе шаттай хангах бодлого барина.

ХӨТӨЛБӨРИЙГ НИЙТ 7 БОДЛОГО, 11 ЗОРИЛТ, 124 ЗААЛТТАЙГААР БОЛОВСРУУЛАВ.

**“РЭНЧИНЛХҮМБЭ СУМЫНХАА ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ
“ХҮЧЭЭ НЭГТГЭЖ- ХАМТДАА ХӨГЖЬЕ.”**

**Рэнчинлхүмбэ сумын
Монгол Ардын Намын хороо**

О.Тогтоол

[Signature]

0000008

**ТАРИАЛАН СУМЫН ИТХ-ЫН 2020 ОНЫ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ
АРДЫН НАМЫН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

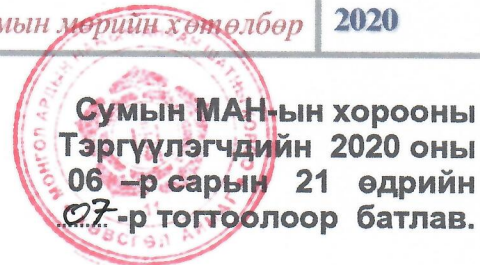
Агуулга:

1. 2016-2020 оны мөрийн хөтөлбөрийн биелэлт	2
2. Мөрийн хөтөлбөрийн үндэслэл	2
3. Хүний хөгжлийн бодлого	2
4. Орлоготой иргэн	2
5. Эрүүл , боловсролтой иргэн	3
6. Тогтвортой амар – амгалан гэр бүл	4
7. Залуучуудыг дэмжих , хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн чиглэлээр	5
8. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг дэмжих чиглэлээр	6
9. Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээний чиглэлээр	6
10. Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт	6
11. Эдийн засгийн бодлого	7
12. Мал аж ахуй, газар тариалан, үйлдвэрлэл	7
13. Аялал жуулчлал	8
14. Төсөв санхүү	8
15. Ногоон хөгжлийн бодлого	8
16. Сумын төвийн тохижилт дэд бүтцийн хөгжилийн бодлого	9
17. Засаглалын бодлого	10

О.Тамгун

(Signature)

“ХИЙСНЭЭ АХИУЛЖ- ХӨГЖЛӨӨ ХУРДАСГАНА” уриатай 2016-2020 оны мөрийн хөтөлбөрийн биелэлтийг 2020 оны 06-р сарын 15-ны байдлаар тооцож үзэхэд:

Хөтөлбөрийн хэрэгжилт **96,64%** буюу **4,73** гэсэн үнэлэлт гарч байна. Нийгмийн хөгжлийн бодлого **95,84%**, эдийн засаг, орон нутгийн хөгжлийн бодлого **93,32%**, засаглалын бодлого **95,23%** -ийн хэрэгжилттэй байна. Мөрийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайланг сонгогчдод дэлгэрэнгүй тайлагнах болно.

2020 ОНЫ СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД МАН-ААС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

Мөрийн хөтөлбөрийн үндэслэл :

- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- Алсын хараа – 2050 урт хугацааны хөтөлбөр, бодлого
- “Хөгжсөн Хөвсгөл -2030” хөтөлбөр
- 2020 оны УИХ - ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөр
- “Тариалан –хөгжил 2016- 2025 он” хөтөлбөр
- “Хүчээ нэгтгэе ” аянд иргэдийн ирүүлсэн санал

УРИА: “БИДНИЙ ЗҮТГЭЛ – ТАНЫ ОРОЛЦОО “

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1 Орлоготой иргэн

1.1.1. Бага, дунд орлоготой иргэдийг төрийн бодлогоор дэмжиж, иргэдэд бага хүүтэй зээл, хөтөлбөрт хамруулана.

1.1.2. Гарааны бизнес эрхлэгч оюутан, залууст бизнесээ тэлэх, эрчимжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар олгох цогц арга хэмжээг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.1.3. Орлого багатай өрхийн ажил эрхлээгүй насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

1.1.4. Хүүхэд бүрийг хадгаламжтай болгох “Хуримтлалтай хүүхэд” хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.1.5 Иргэдийн туршлага, ур чадвартаа түшиглэн хувиараа хөдөлмөр эрхлэх боломж, өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжиж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжийн хөнгөлөлттэй зээл авахад нь бүх талаар дэмжиж ажиллана.

1.1.6 Нийгмийн даатгалын шинэчлэлийг үе шаттай хэрэгжүүлж, "Хуримтлалын нэгдсэн сан" байгуулан иргэн бүр нэрийн дансандаа бодит хуримтлалтай болох тогтолцоог орон нутагт бий болгоно.

1.1.7 Иргэн бүрд суурь тэтгэвэр олгох, хувийн даатгалын үйлчилгээнд хамрагдах боломж бүхий олон давхаргат нийгмийн даатгалын тогтолцоог орон нутагт хэрэгжүүлж ажиллана.

1.2 Эрүүл, боловсролтой иргэн

1.2.1 Хүүхэд, ялангуяа нялхсын эндэгдлийг тууштай бууруулж, **“Хүүхдэд ээлтэй сум болох”** зорилтыг үргэлжлүүлэн, үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.2.2 Суманд шүдний хувийн эмнэлэг ажиллуулж эхлэнэ.

1.2.3 Иргэн бүр эрүүл мэндийн бүрэн оношилгоонд жил бүр заавал хамрагдах нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.

1.2.4 **“Элэг бүтэн Монгол”** хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, **“Хавдрын эсрэг хамтдаа”** хөтөлбөр орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.2.5 **“Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд”** хөтөлбөрийг сумандаа хэрэгжүүлж, хүүхдийн хоолойн архаг (ангина) өвчнийг эрт илрүүлэн эмчлэх, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдэлээс бага насанд нь сэргийлэх **“Эрүүл ирээдүй”** хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.6 **“Эрүүл чийрэг эр хүн”** үндэсний хөтөлбөрийг орон нутагтаа хэрэгжүүлж дундаж наслалтыг уртасгана.

1.2.7 Эмэгтэйчүүдийн товлोलт дархлаажуулалтыг сум, багийн хэмжээнд нэвтрүүлж, умайн хүзүүний хорт хавдраас сэргийлэх, хөхний эрүүл мэндийг хамгаалах **“Энх бүсгүй”** хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.8 Яаралтай тусламжийн сүлжээний чадавхыг дээшлүүлж, сумын эрүүл мэндийн төв, багийн эмчийн түргэн тусламжийн автомашин, мотоциколын парк шинэчлэлт хийнэ.

1.2.9 Эмнэлгийн ажиллагсдын нийгмийн асуудал, ажиллах орчинг сайжруулан, сумын эрүүл мэндийн төвийг ажилтан, мэргэжилтнээр бүрэн хангана.

1.2.10 Сумын эрүүл мэндийн төвийг халуун, хүйтэн ус, ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.

1.2.11 Иргэдэд эрүүл мэндийн бүх талын боловсролыг ЕБС-д суралцаж байх үеэс олгож, эрүүл мэндийн **“анхны тусламж”** үзүүлэх чадавхыг хүн бүрд эзэмшүүлнэ.

1.2.12 Сумын Эрүүл мэндийн төвийн шинэ байрыг ашиглалтанд оруулна.

1.2.13 Дотуур байрыг хүүхдийн сурах, хөгжих, эрүүл аюулгүй ээлтэй орчин болгон, хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, 6 настай хүүхдийн амьдрах сурах нөхцөлийг сайжруулна.

1.2.14 Аймгийнхаа **“Оюунлаг- Хөвсгөл”** хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй үргэлжүүлэн хэрэгжүүлнэ.

1.2.15 Багш нарын мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжиж, мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, үйл ажиллагаанд хамруулж, **“Чадварлаг багш”** хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.2.16 960 хүүхдийн сургуулийн барилгыг ашиглалтанд оруулна.

1.2.17 Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг хамруулах боломжтой болгож, яслийн үйлчилгээг сэргээнэ.

1.2.18 Цэцэрлэгийн бүлэг бүрд 2 ээлжийн бүлгийн багш ажиллуулан хүүхэд хүлээж авах, өгөх ЕБС-д үдийн цай хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, нэг хүүхдэд ногдох зардлыг нэмж, хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчилнэ.

1.2.19 Суралцагчдад сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх, мэргэжлээ сонгоход туслах чиг үүрэгтэй сэтгэл зүйч-мэргэжилтнийг сургуульд ажиллуулна.

1.2.20 Сургууль, цэцэрлэгүүдэд өндөр өнжүүлэх анги, бүлэг хичээллүүлэхийг дэмжинэ.

1.2.21 Хичээлээс гадуурх сургалтын үндэсний хөтөлбөрийн дагуу сонирхол, авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх, сонгон, секц, дугуйлангийн үйл ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.

1.2.22 Сургууль цэцэрлэгийн орчинд нүхэн жорлонгийн ашиглалтыг зогсоож, цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрны ариун цэврийн өрөөний чанар үр ашгийг нэмэгдүүлэн, хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.

1.3 Тогтвортой-амар, амгалан гэр бүл

1.3.1 Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндэд онцгой анхаарч, ургийн эрт үеийн оношилгоонд, жирэмсний хяналтад бүрэн авч, сургалт арга зүйгээр хангана.

1.3.2 Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачилгын клуб, холбоо, нөхөрлөл ТББ-дыг бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.

1.3.3 Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн оролцоог дэмжсэн төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.

1.3.4 Ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг үйлдвэрлэл, бичил бизнес эрхлэхэд дэмжинэ.

1.3.5 Орон нутгийн төрийн байгууллагаас үйлдвэрлэгчид, баялаг бүтээгчдийн хөдөлмөрийг үнэлж, дүгнэнэ.

1.3.6 **Сумын нэг өдөр** – үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулж, сумын брендийг нэр төрлийг нэмэгдүүлж, баялаг бүтээгчдээ дэмжинэ.

1.3.7 Төрийн худалдан авалтанд сумынхаа баялаг бүтээгч, үйлдвэрлэгчдээ давуу эрх олгох, зарчим баримтална.

1.3.8 Өрхийн амьжиргааны түвшинг тогтоох аргачлалыг үндэслэн, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зөвхөн зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.

1.3.9 Орлого багатай өрхийн нийгмийн хамгаалал, амьжиргааг дээшлүүлэх олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.

1.3.10 Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.3.11 Их, дээд сургууль, МСҮТ төгссөн залуучуудаа сумандаа эргэн ирж ажиллаж хөдөлмөрлөх, бизнес эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж, цахим мэдээллийн систем, хөдөлмөрийн мэдээллийн санг бий болгоно.

1.3.12 “Цалинтай ээж” хөтөлбөрт хамрагдах иргэдийг бүрэн хамруулж, 3 хүртэлх насны хүүхэдтэй эхчүүдэд ялгаварлалгүй олгоно.

1.3.13 “**Нэг эрх – нэг ажлын байр**” бодлогыг баримталж, “**Ажилтай иргэн-Амьжиргаатай эрх**” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, дундач орлоготой өрхийн тоог нэмэгдүүлнэ.

1.4 Залуучуудыг дэмжих, хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн чиглэлээр

1.4.1 Хүүхдийг халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинд тогтмол хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.

1.4.2 Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үргэлжлэх хугацааг уртасгаж, цэцэрлэгт хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

1.4.3 “Хүүхдийн амьдрах, сурах, хамгаалагдах, хөгжлийг дэмжих чиглэлээр олон улсын төсөл хөтөлбөрүүдийг нэмэгдүүлж, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг нэмэгдүүлж хүүхдийн төлөө зарцуулна.

1.4.4 Хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, нийгмийн төлөвшлийг дэмжихэд эцэг, эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

1.4.5 Хүүхдийн эрх, хөгжил, хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлж, хүүхэд, гэр бүлд ээлтэй, тэгш боломж бүхий нийгмийн хамгааллын бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.4.6 Хүүхдийг зам тээвэр, ахуйн ослоос урьдчилан сэргийлж, хүүхэд зорчих авто замын дагуу гэрлтүүлэг хийж тэмдэгжүүлэх, хурд сааруулагч, камертай болгоно.

1.4.7 Хүүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж, хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлж, хяналтыг сайжруулна.

1.4.8 Эрэлттэй ажлын байрны судалгаа гаргаж, мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх талаар аймгийн МСҮТөвтэй хамтран сумандаа дунд, богино хугацааны сургалтуудыг зохион байгуулж, залуучуудыг хамруулна.

1.4.9 “**Орон сууц**” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, залуу гэр бүлд таатай нөхцөлөөр орон сууцтай болох боломжийг бий болгоно.

1.4.10 Гэр бүл, хүүхэд, оюутан, залуучууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх орчин нөхцлийг сайжируулна.

1.4.11 Хүүхэд, оюутан, залуучууд, өсвөр үеийнхнийг гадны сөрөг нөлөө, бусдын дарамт, гэмт хэрэгт өртөх, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодис хэрэглэхээс сэргийлэх, цахим орчин дахь аюулгүй байдлыг хангах хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.4.12 Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн “Залуу гэр бүл” хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

1.5 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг дэмжих чиглэлээр

1.5.1 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлж, хамрагдах иргэдийг бүрэн хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

1.5.2 Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээнд зорилтот бүлгийн өрхийг нэн тэргүүнд хамруулж, өрхийн орлогыг нь нэмэгдүүлнэ.

1.5.3 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөгжүүлэх, хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.5.4 Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд хэрэгцээт үйлчилгээгээ авах нөхцөлийг төрийн болон бусад бүх байгууллагад бүрдүүлнэ.

1.6 Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээний чиглэлээр

1.6.1 Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй хэлбэрээр үргэлжлүүлнэ.

1.6.2 Ахмадын талаарх төрийн бодлого хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

1.6.3 “Насны хишиг” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн, хамрагдах ахмадуудыг бүрэн хамруулна.

1.6.4 Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны хэрэгжилтийг орон нутагт хангаж, үлдэгдлийн тодорхой хэсгийг гэр бүлд нь өвлүүлэх төрийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

1.6.5 Ахмадын амралт, сувиллын хөнгөлөлт, хүнсний талон зэрэг тусламж үйлчилгээний зардлыг хувь хүний тэтгэврийн дансанд шилжүүлдэг тогтолцоог бий болгоно.

1.6.6 Ахмад настны чөлөөт цагаа үр дүнтэй өнгөрөөх, мэдээлэл авах, хөгжих боломжийг бүрдүүлж, ахмадын өргөөний орчин, нөхцлийг сайжруулна.

1.7 Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт

1.7.1 Соёлын төвийн барилга байгууламж, орчин нөхцөл, техник хэрэгсэл, материаллаг баазыг бэхжүүлж, иргэдэд үзүүлэх соёлын үйлчилгээний чанар, хүртээмж, давтамжийг нэмэгдүүлнэ.

1.7.2 Орон нутагт тэргүүлэх чиглэлийн болон үндэсний спортын төрлүүдийг түлхүү хөгжүүлж, нийтийг хамарсан спортын арга хэмжээг өргөжүүлнэ.

1.7.3 Монгол бичгийн үндэсний хөтөлбөрийг орон нутагт үр дүнтэй хэрэгжүүлж, Монгол бичгийн олимпиадыг иргэдийн дунд уламжлал болгон явуулна.

1.7.4 Хөдөөгийн багуудын “Мэдээллийн төв”-үүдийг засварлан тохижуулж, биеийн тамирын задгай талбайг баг бүрт засварлан тохижуулна.

1.7.5 Орон нутагт Монголынхоо нүүдлийн соёл иргэншил, үнэт зүйлийг танилцуулсан өв, соёл, урлаг, аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

1.7.6 Түүх, соёлын өвийг сүйтгэж байгаа хууль бус үйл ажиллагаатай тэмцэж, хариуцлагыг чангатгаж, биет болон биет бус өвийг хамгаална.

1.7.7 Иргэд идэвхтэй хөдөлгөөн хийх, уулын болон явган аялал, дугуйн спорт зэрэг нийтийн биеийн тамирын төрлүүдийг дэмжиж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.

1.7.8 Биеийн тамир, спортын арга зүйчийг чадвахчуулан ажлын байрыг тохижуулж үйл ажиллагааг өргөжүүлэн чанаржуулна.

1.7.9 Биеийн тамир, спортод хөрөнгө оруулалт хийсэн хувь хүн, аж ахуйн нэгжийг дэмжиж ажиллана.

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

2.1 Мал аж ахуй, газар тариалан, үйлдвэрлэл

2.1.1 ХАА-н үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэх бодлого баримталж, фермерийн загвар аж ахуй хэрэгжүүлэхийг бодлогоор дэмжинэ.

2.1.2 Хувийн хэвшлийн мал эмнэлэгүүдийг бэхжүүлж, мал амьтны гаралтай өвчний голомтыг устгах, ариутгах, халдваргүйжүүлэх, ажлын чанар үр дүнг дээшлүүлж, мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулна.

2.1.3 Хөдөө аж ахуйн салбарт малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх “Илгээлтийн эзэн – III” аяныг хэрэгжүүлнэ.

2.1.4 Мал, амьтны гаралтай арьс, шир, үс, ноос, ноолуурыг боловсруулах жижиг цех, үйлдвэрийг бодлогоор дэмжин зээл, төсөл хөтөлбөрт хамруулна.

2.1.5 “Монгол мал-2” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулна.

2.1.6 Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан, малын гаралтай бүтээгдэхүүний цахим тогтолцоог өргөжүүлнэ.

2.1.7 Сүүний чиглэлийн үхрийн эрчимжсэн аж ахуйн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, дотоодын сүүний үйлдвэрлэл, боловсруулалтыг өсгөж, сүүгээ борлуулж буй малчдад сүүний урамшуулал олгох төрийн бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.

2.1.8 “Атар-4” аяныг хэрэгжүүлж, тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, шилмэл сортын үрийн нөөц бүрдүүлэнэ.

2.1.9 Төмс, хүнсний ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлж, тэр дундаа хүлэмж, агуулахын аж ахуйг дэмжих замаар хүнсний ногооны дотоодын хэрэгцээг жилийн турш тогтвортой хангах боломжийг нэмэгдүүлэнэ.

2.1.10 Таримлын сэлгээ, малын тэжээлийн үйлдвэрийг үйл ажиллагаанд зээлийн дэмжлэг үзүүлж, сумын өвс тэжээлийн аюулгүй нөөцийг нэмэгдүүлнэ.

2.1.11 ХАА-н даатгалын тогтолцоог нэмэгдүүлж, малчид, тариаланчдыг эрсдэлээс хамгаална.

2.1.12 Сумын эдийн засагт нөлөө үзүүлэхүйц, орон нутгийн түүхий эдэд түшиглэсэн томоохон болон жижиг дунд үйлдвэрлэлүүдийг хөгжүүлж, дотоодын нийт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг 2020 оныхоос 50%-р нэмэгдүүлнэ.

2.1.13 Тариалан сумын 2020- 2024 оны хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлж, сум хөгжүүлэх сан болон орон нутгийн хөгжлийн сан, бусад сангуудын үйл ажиллагааг сайжруулан, хөгжлийг дэмжих бодлого баримтална.

2.1.14 “Тариалан – хөгжил” -2016- 2025 оны хөгжлийн хөтөлбөр”-ийг үе шаттайгаар үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

2.1.15 Орон нутагт бизнес эрхлэгчдийг төрийн бодлогоор дэмжин ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

2.2 Аялал жуулчлал

2.2.1 Аялал жуулчлалыг сумын эдийн засгийн туслах салбарын нэг болгон хөгжүүлэх тусгай хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлнэ.

2.2.2 Байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг сумандаа хөгжүүлнэ.

2.2.3 Аялал жуулчлалын гол чиглэлийн авто зам дагуу буюу Намнагийн ар, Зүлэгт чиглэлд жуулчний отог байгуулахаар зөвшөөрөл авсан иргэн, аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг эхлүүлэн, тогтмолжуулана.

2.3 Төсөв санхүү

2.3.1 Төсөв санхүүгийн шинэчлэлийн бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, санхүүгийн албаны ажилтнуудын чадавхыг дээшлүүлнэ.

2.3.2 Төр, хувийн хэвшлийн статистик мэдээллийн санг бүрдүүлж, хүн ам, өрхийн мэдээллийн сангийн баяжилт, тооцооллыг сайжруулна цахимжуулана.

2.3.3 Татвар хураалтыг цахимжуулж, төсвийн орлогын бааз суурийг өргөжүүлнэ.

ГУРАВ . НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

3.1.1 Иргэд, хүүхэд залуучуудад экологийн боловсрол олгох ажлыг эрчимжүүлж, “Ногоон соёл- иргэншил” сумын хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

3.1.2 Ойн хөнөөлт шавьжийн тархалт, өсөлт, бууралтыг хяналтанд авч, мэргэжлийн байгууллагын оролцоотойгоор түүнтэй тэмцэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

3.1.3 Гол горхи, булаг шанд, рашааны ундаргын эхийг хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, нутаг дэвсгэрийн рашаануудын химийн найрлагыг тогтоолгоно.

3.1.4 Цаг агаарын мэдээ, мэдээллийг цахимжуулах олон нийтэд хүргэх, түгээх, ажлын чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

3.1.5 Сумын төвийн ногоон байгууламжийн эзлэх талбайн хэмжээг 25 хувьд хүргэнэ.

3.1.6 Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.7 Бэлчээрийг нөхөн сэргээх “Малчдын дундын сан”-г бий болгоно.

3.1.8 Түймэрт өртсөн, хортонд идэгдсэн, тахилга шүтээнт уул толгодын орчинг ойжуулах арга хэмжээг иргэд, ойн нөхөрлөлүүд төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

3.1.9 Голуудын хамгаалалтын зурвасыг шинэчлэн тогтоож, амралт, чөлөөт цаг өнгөрөөх байгууламжийг Нялуу, Бичигт хад орчимд хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор бүрдүүлэнэ.

ДӨРӨВ. СУМЫН ТӨВИЙН ТОХИЖИЛТ, ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

4.1.1 Сумын төвд иргэдийн амарч тухлах, чөлөөт цагаа өнгөрөөх ногоон байгууламж, цэцэрлэгт хүрээлэнгийн хүртээмжийг хоёр дахин нэмэгдүүлж, ногоон байгууламжийг бий болгосон нэмэгдүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулна.

4.1.2 Хог хаягдлыг ялгах, дахин боловсруулах, байгальд халгүй аргаар устгах технологи, менежментийг судлан хэрэгжүүлж эхлэнэ.

4.1.3 Сумын төвд ахуйн үйлчилгээний төвийг бий болгож, иргэд халуун ус, үсчин, гоо сайхан, хими цэвэрлэгээний үйлчилгээг тогтмол авах боломжтой болгож, сумын төвийн халуун усны тоог 2 дахин нэмэгдүүлнэ.

4.1.4 Газар хөдлөлт, байгалийн гамшгийн эрсдэл аюулыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд барилга, байгууламж, орон сууцыг бүртгэлжүүлж, гудамж, байшин барилгын хаягийн нэгдсэн стандартыг нэвтрүүлнэ.

4.1.5 Сумын төвийн үерийн эрсдэлтэй бүсүүдэд амьдардаг өрхийн тоог бууруулна.

4.1.6 Сумын төв зарим хөдөөгийн багийн хүн амыг өндөр хурдны интернетийн сүлжээнд холбож, үүрэн телефоны мэдээлэл дамжуулах үйлчилгээний чанарыг сайжруулна.

4.1.7 Сумын төвийн иргэдийн аюулгүй байдлыг хангах ажлыг эрчимжүүлж, авто зам, гудамж, олон нийтийн зам талбайг гэрэлтүүлэх камержуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

4.1.8 Сумын төвийн цэвэр ус, дулаан, цахилгааны найдвартай эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, удирдлага менежментийг сайжруулна.

4.1.9 Иргэд, аж ахуйн нэгжийн хэрэгцээг бүрэн хангасан сайжруулсан шахмал түлш, бусад түлшний үйлдвэрлэлийг бий болгож, байр, сууцны дулаалгыг сайжруулж, агаарын бохирдлыг одоогийн хэмжээнээс нэмэгдүүлэхгүй байна.

4.1.10 Өрхүүдэд бохирын байгууламж байгуулах, био жорлон нэвтрүүлэх замаар нүхэн жорлонгоос татгалзаж хөрсний бохирдлыг багасгана.

4.1.11 Цахилгаан болон гибрид хөдөлгүүртэй тээврийн хэрэгслийг бодлогоор дэмжиж, цахилгаан болон хийн эх үүсвэрээр цэнэглэх цэгийг сумандаа байгуулна.

4.1.12 Зорчигч тээврийн олон төрөлт үйлчилгээ бий болгож, иргэдийг богино хугацаанд зорчих нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

4.1.13 Сэлэнгэ багийг өндөр хүчдэлийн шугамтай болгох асуудлыг судлан, шийдвэрүүлнэ.

4.1.14 НАҮТөв ХХК-ны дулаан үйлдвэрлэх зуухыг шинэчилж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн зуухны янданг утаа шүүлтүүртэй болгож, агаарын бохирдлыг бууруулна.

4.1.15 Сумын төвийг Булган – Мөрөнгийн авто замтай 8.7 км бетон авто замаар холбох ажлыг дуусгана.

4.1.16 Орон нутгийн чанартай Далт, Шивэрт, Баянбэлчирын давааг засч сайжруулна.

- 4.1.17 Шивэртийн гол дээрхи авто болон явган хүний гүүрийг шинэчлэн засварлана.
- 4.1.18 “Сумын хөгжил” хөтөлбөрт хамрагдаж жишиг сум төслийг хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.19 Сумын төвд шинээр амины орон сууц барьж буй иргэдийг ипотекийн зээлд хамруулна.
- 4.1.20 Сумын төвийн доторхи замуудыг сайжруулж бетонон замыг 2-3 км –ээр нэмэгдүүлж, нийтийн боловсон бие засах газруудыг шинээр барина.
- 4.1.21 НАУТөв ХХК-ны усан санг шинэчлэн засварлаж, ус зөөлрүүлэх тоног төхөөрөмжүүдийг сумын төвийн худгуудад байрлуулна.
- 4.1.22 Сумын төвд Төрийн албан хаагчдад зориулсан 8-12 айлын орон сууц барина.
- 4.1.23 Гал унтраах 46-р ангийн депогийн байрыг шинээр барина.

ТАВ . ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

- 5.1.1 Төрийн байгууллагад байгаа мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халж, иргэд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг “Нэг иргэн- Нэг бүртгэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.1.2 Мэдээллийн нэгдсэн сангаар дамжуулан төрийн байгууллагын үйлчилгээнд цахим технологи нэвтрүүлж, хүнд суртал, үүсгэж буй үйлчилгээнүүдийг цахимжуулна. (цахим татвар, цахим иргэний бүртгэл, цахим газрын харилцаа, цахим эрүүл мэнд, цахим боловсрол гэх мэт)
- 5.1.3 Цахим ардчиллыг хөгжүүлж, төрийн бодлого, захирамж, хөтөлбөр, журам боловсруулан, шийдвэр гаргах үйл явцад иргэд саналаа өгөх, хяналт тавих зорилготойгоор цахимаар оролцох боломжийг бий болгоно.
- 5.1.4 Төрийн байгууллагад хандсан иргэдийн өргөдөл, хүсэлтийг шуурхай шийдэж, тушаал, шийдвэр, үүрэг даалгаврын биелэлтийг цахим хэлбэрээр хянадаг болно.
- 5.1.5 Газарзүйн мэдээллийн системд тулгуурласан хаягжилтын нэгдсэн сан бүрдүүлж, иргэд, байгууллагын хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.
- 5.1.6 Төр, иргэний нийгэм болон бизнесийн байгууллагад авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх хандлага төлөвшүүлж, авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаарх мэдээллийг урамшуулах эдийн засгийн болон бусад хөшүүргийг бий болгоно.
- 5.1.7 Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.
- 5.1.8 Төрийн албанд шинээр томилогдсон иргэнийг орон нутаг, төрийн албаны анхан шатны нэгжид ажиллуулан дадлагажуулах замаар мэдлэг чадвар, туршлагыг нэмэгдүүлнэ.
- 5.1.9 Зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, орон нутгийн авто замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах хяналтыг сайжруулна.
- 5.1.10 Хүн амын хүнсний болон эрүүл ахуйн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор гарч буй зөрчил дутагдлыг арилгах, хяналт тавих үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

5.1.11 Гамшигт үзэгдлүүд (ган зуд, хүчтэй шороон шуурга г.м)-ийн тархалт, давтамж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.

5.1.12 Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

5.1.13 Сумын архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаанд мэдээлэл технологийн ололтыг нэвтрүүлж, төрийн албаны архивын хадгалалт, хамгаалалтын нөхцөлийг сайжруулж, "Цахим архив"-ын баяжилтыг нэмэгдүүлнэ.

5.1.14 Нийгмийн дэг журам хангах, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх талаар 2020- 2024 оны төлөвлөгөө гарган түүнийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

5.1.15 Орон нутагт ажиллах багш, эмч, төрийн албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэн тогтвор суурьшилтай ажиллуулна.

5.1.16 Засаг Даргын Тамгын Газрын барилгад өргөтгөл хийж ус ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.

"ТАРИАЛАН СУМЫНХАА ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ ХАМТДАА ЗҮТГЭЭ."

**Тариалан сумын
Монгол Ардын Намын хороо**

